

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

HILDE LAGA, Vennootschaps- en verbintenissenrecht: één recht? 553

Rechtspraak

Grondwet – Gelijkheidsbeginsel – Huisvesting – Rentevermindering voor mijnwerkers – Beperking tot budgettaire mogelijkheden voor bepaalde categorieën

Arbitragehof, 12 juli 1996 (*met noot van Bernard Hubeau*, «Het gelijkheidsbeginsel in het huisvestingsrecht») 560

Faillissement – Voorrecht – Loon – Berekening door de curator

Cass., 23 mei 1996 (*met conclusie van advocaat-generaal Marc De Swaef*) 563

Mediarecht – Persvrijheid – Buitencontractuele aansprakelijkheid

Cass., 31 mei 1996 (*met noot*) 565

Arbeidsovereenkomst – Einde – Dringende reden – Begrip – Aangevoerde dringende reden – Verduidelijking – Vroegere feiten – Aanvoering – Termijn – Vereisten

Cass., 3 juni 1996 566

Bewijs – Burgerlijke zaken – Tegen en boven de inhoud van een akte – Vermoedens

Cass., 6 juni 1996 566

Onrechtmatige overheidsdaad – Aansprakelijkheid van de Staat voor fout van magistraat – Ambtshalve uitspreken van faillissement zonder nauwgezet onderzoek van het dossier – Geen volledige schadeherstel door aanwending van rechtsmiddel en de daaropvolgende uitspraak

Hof Gent, 9 december 1994 567

Schenking – Gift van hand tot hand – 1. Bewijs – Toepassing van art. 2279 B.W. – Bezit – Heimelijk en dubbelzinnig karakter – 2. Toepassingsgebied – Nominatieve titel

Hof Gent, 25 april 1996 (*met noot van Deirdre Van Grunderbeeck*, «Gift van hand tot hand en de bewijsfunctie van art. 2279, eerste lid, B.W.») 569

Burgerlijke rechtspleging – Kort geding – Provisionele bedragen

Hof Antwerpen, 3 juni 1996 571

1. Werkloosheid – Vermindering van het bedrag – Uitkeringen – Cumulatie met schepenwedde – Gelijkheidsbeginsel – Presentiegeld – 2. **Grondwet** – Politiek mandaat – Uitoefening – Beperking – Werkloosheid – Uitkeringen – Cumulatie met schepenwedde

Arbb. Gent, 15 maart 1996 572

Handelshuur – Huurhernieuwing – Weigering – Rechterlijke controle op motief – Marginaal toetsingsrecht

Vred. Halle, 8 februari 1995 574

Rechtspraak in kort bestek

Ondernemingsraad en veiligheidscomité – Sociale verkiezingen – Technische bedrijfseenheid – Arbeidsrechtbank – Territoriale bevoegdheid

Cass., 27 november 1995 (*met noot*) 575

Inkomstenbelastingen – Onroerend goed toebehorend aan één echtgenoot – Hypothecaire lening door beide echtgenoten – Aflossing – Geen aftrekbare post voor de andere echtgenoot

Cass., 17 mei 1996 576

Inkomstenbelastingen – Vervolg – Tegen derdenhouders – K.B. 4 maart 1965, art. 215, § 5 – Wettig

Cass., 24 mei 1996 (*met noot*) 576

Faillissement – Procedure – Hoger beroep – Termijn – Betwisting over de vraag wat de aard van een storting op een gemeenschappelijke rekening van de advocaten is – Mogelijk buiten faillissement

Cass., 30 mei 1996 576

Bevoegdheid en aanleg – Handelspraktijken – Vordering tot staking op grond van een buitencontractuele tekortkoming – Verweer met een beroep op een contract tussen partijen – Beïnvloedt de aard van de vordering niet

Cass., 30 mei 1996 577

Wetgeving in kort bestek

Waterkeringen 577

Onderwijsrecht I – Programmatie- en benoemingsstop 577

Sociaal Impulsfonds 578

Wijziging art. 104 W.I.B. – Aftrekbare bestedingen 578

Belastbaar vermogen voertuigen 578

Schatkistbons – Vreemde munten 579

SERV – Wijziging samenstelling 579

Onderwijsrecht II – Lerarenopleiding en -nascholing 579

Openbaarheid van bestuursdocumenten 580

Politie wegverkeer 580

Vrijstelling veiligheidsgordel 580

Penitentiair recht – Gebruik van de telefoon door gedetineerden 581

Officiële spelling en spraakkunst 581

Uitvoering RIZIV-wet 581

Overheidsopdrachten – Sectoren water, energie, vervoer en telecommunicatie 582

Onderwijsrecht III – Rechtspositie Vlaamse gemeenschapsuniversiteiten 582

Boeken

L.A. Geelhoed, R.J. in 't Veld, Vervlechting en verschuivingen van wetgevingscomplexen aan het begin van de 21ste eeuw (*door Patricia Popelier*) 582

Ivan Verougstraete en Edward Forrier (hoofddred.), De Larcier Wetboeken, Aanvullingen 1996, II (*door C.C.*) 583

R.M. Koedood, Goederenvervoer over de binnenwateren (*door Marc De Decker*) 583

W. Kort-van Welzen, Christelijke kamerleden en de vrijheid van meningsuiting: een parlementair-historisch onderzoek (*door Koen Breugelmans*) 583

Koen Lenaerts en Piet Van Nuffel, Europees recht in hoofdlijnen; Koen Lenaerts en Dirk Aerts, Europees procesrecht (*Marc Marsceau*) 583

C.L. Loonstra (red.), Arbeidsrecht en Mensbeeld 1946-1996 (*door Patrick Humblet*) 584

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

Opgericht in 1931. Hoofdredacteuren: René Victor (1931-1984), Edgar Boonen (1984-1993)

VERSCHIJNT IEDERE WEEK VAN SEPTEMBER TOT JUNI

Redactie: C. Caenepeel, J.R. Rauws,
A. Vandeplas, A. Van Oevelen

Redactiesecretaris: Mevr. C. Meeusen

Redactieadres: V.Z.W. Rechtskundig Weekblad
Mechelsesteenweg 210 bus 6
2018 Antwerpen
Tel. 03/248.49.84
Fax 03/248.08.70

Vaste medewerkers:

A. Alen
P. Arnou
R. Boes
Gh. Dhaeyer
J. Erauw
J. Gerlo
P. Humblet
J. Laenens
W. Lambrechts
P. Lemmens
H. Nys
I. Opdebeek
W. Pintens
W. Rauws
D. Simoens
G. Suetens-Bourgeois
L.P. Suetens (†)
M. van Damme
J. Wouters

Abonnementen, advertenties: INTERSENTIA UITGEVERS N.V., Churchilllaan 108, 2900 Schoten
Tel.: 03/658.01.69 - Fax: 03/658.71.21 Abonnementprijs: 4.550 f., voor studenten 2.950 f..

— UNIFORMIER —

Kledingfabrikanten en specialisten in toga's

DIRK NEVENS

Nieuwe steenweg 8 - 1731 Zellik ☎ (02) 466 09 05
Fax (02) 466 63 24
Molenstraat 23 - 9300 Aalst ☎ (053) 21 47 77
rue du Midi 175 - 1000 Bruxelles ☎ (02) 511 88 06

VENNOOTSCHAPS- EN VERBINTENISSENRECHT: ÉÉN RECHT?¹

Inleiding

Een reflectie over de eenheid tussen de verschillende rechtstakken, meer bepaald over de fundamenteën van het vennootschapsrecht, m.n. het verbintenissenrecht is meer dan ooit vereist.

Sinds enkele jaren worden wij immers geconfronteerd met een niet aflatende wettenlawine. Fiscalisten zijn dat gewend, voor civilisten is het even wennen.

De wetgever kwijt zich daarbij van een drieledige taak: hij implementeert, hij repareert en hij innoveert.

a) Hij *implementeert* daar waar hij, onder impuls van de Europese wetgever, de vennootschappenwet aanpast aan de verschillende Europese richtlijnen inzake vennootschapsrecht. Deze impact van de Europese wetgever kan nauwelijks overschat worden.

Zo hebben wij de wet van 29 juni 1993 op de fusies en splitsingen² te danken aan de derde en de zesde Europese Richtlijn van 2 oktober 1978³ en 31 december 1982.⁴

Zo hebben de kleine en middelgrote vennootschappen de afschaffing van de verplichting om een jaarverslag op te maken bij de wet van 13 april 1995 niet aan de Belgische wetgever te danken maar wel aan art. 6 van de Europese Richtlijn van 8 november 1990.⁵

Overigens is het Europese harmonisatieproces van de vennootschappenwet heden ten dage zeker geen privilege meer van de wetgever.

Sedert het Marleasing-arrest van 13 november 1990 is het ook een taak van de rechter. In dat arrest breidde het hoogste Europese rechtscollege namelijk de verplichting tot richtlijnconforme interpretatie gevoelig uit: deze verplichting, aldus het Hof, strekt zich niet enkel uit tot de wettelijke bepalingen die uitvoering geven aan de richtlijn, maar ook tot alle andere nationale rechtsregels die betrekking hebben op het door de richtlijn bestreken rechtsgebied.⁶

En dat dit ver gaat beweest de Marleasing case zelf: het betrof immers de interpretatie van regels uit het Spaans Burgerlijk Wetboek, meer bepaald van de gemeenrechtelijke regels inzake nietigheid van overeenkomsten: uiteraard gaven deze wettelijke bepalingen geen uitvoering aan een welbepaalde richtlijn.

Niettemin, aldus het Europese Hof, moeten ze geïnterpreteerd worden conform de bewoordingen en de bedoeling van de Eerste Europese Richtlijn van 9 maart 1968 inzake de nietigheid van vennootschappen met rechtspersoonlijkheid.⁷

b) Maar de wetgever implementeert niet alleen, hij *repareert* ook en dit moet ongetwijfeld toegejuicht worden.

Een mooi voorbeeld daarvan is het fameuze art. 60 van de vennootschappenwet inzake tegenstrijdig belang.

Dit artikel is aan zijn derde versie toe. Dit valt eigenlijk mee: de eerste versie werd immers ingevoerd samen met de eerste Belgische vennootschappenwet van 12 mei 1873.

Wat echter tegenvalt, is dat de twee enige wijzigingen sedertdien elkaar zo kort opvolgen, nl. in 1991 en in 1995.

In de eerste versie van 1873 was het voldoende dat het belang van de bestuurder tegenstrijdig was met dat van de vennootschap om de procedure van art. 60 in werking te zetten. De wet van 18 juli 1991 verruimde het toepassingsgebied gevoelig door invoering van het begrip «persoonlijk belang». Dit is te ruim, zo schreven alle commentatoren: het begrip persoonlijk belang was bovendien zo onduidelijk dat elke commentator er een andere inhoud aan gaf.⁸ Bron dus van grote rechtsonzekerheid.

De wetgever bleef niet ongevoelig voor deze kritiek en voerde prompt bij de wet van 13 april 1995 terug het begrip tegenstrijdig belang in.

Maar soms repareert men al een wet alvorens deze in werking is getreden.

Een sterk staaltje daarvan is de fusie- en splitsingswet van 29 juni 1993. Deze maakte het mogelijk om schuldeisers bij een splitsing ernstig te benadelen omdat de activa en passiva van de uit de gesplitste vennootschap vrij verdeeld konden worden over de twee nieuwe vennootschappen. Aldus kon het grootste gedeelte van de schulden toebedeeld worden aan de vennootschap waaraan weinig actief werd toegekend en omgekeerd.

De wetgever was zich blijkbaar van meet af aan van dit gevaar bewust: nog vóór de datum van de inwerkingtreding van de fusiewet op 1 oktober 1993, werd door mevr. Merckx-Van Goey op 5 februari 1995 het wetsvoorstel 1005⁹ ingediend: daarin stond dat de uit de splitsing ontstane vennoot-

¹ Rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van de Vlaamse Conferentie bij de balie te Kortrijk op 20 oktober 1995

² B.S., 21 juli 1993

³ Pb., nr. L 295 van 2 oktober 1978; G. KEUTGEN, «Le nouveau régime des directives européennes en matière de fusions et opérations assimilées», in *Modes de rapprochement structurel des entreprises. Tendances actuelles en droit des affaires*, C.D.V.A., 1988, pp. 87-126.

⁴ Pb., nr. L 378 van 31 december 1982.

⁵ Pb., nr. L 317 van 16 november 1990.

⁶ H.v.J., 13 november 1990, Marleasing, 106/89, *Jur.*, 1990, 4159, T.R.V., 1991, 36 met concl. adv.-gen. VAN GERVEN; J. STUYCK en P. WYTINCK, «Marleasing SA v. la comercila International de alimentacion SA», *Comm. Market Law Review*, 1991, 205.

⁷ Zie verder over richtlijnconforme interpretatie R. DEVLOO, «Richtlijnconforme interpretatie: bron van recht», *R.W.*, 1993-94, 377; BOUCKAERT, J. en BOUCKAERT, F., «Het Marleasing arrest van het Europese Hof van Justitie en de nietigheidsgronden van art. 13ter Venn.W.», T.R.V., 1991, 44; VAN DER WOUDE, A.W., «Nogmaals richtlijnconforme uitleg van de wet», *Weekblad voor fiscaal recht* (Ned.), 1991, 853; DE BURCA, G., «Giving effect to European Community Directives», *Modern Law Review*, 1992, 205; MEAD, P., «The obligation to apply European law: is Duke dead», *Europ. Law Review*, 1991, 490.

⁸ Zie over dit alles H. LAGA, «Belangenconflicten, aantal bestuurders en schriftelijke besluitvorming in de NV», in *De nieuwe vennootschaps wetten van 7 en 13 april 1995*, Biblo, 1995, 175 e.v.

⁹ *Gedr. St., Kamer*, 1992-93, nr. 1005/1.

schappen hoofdelijk aansprakelijk bleven voor de schulden van de gesplitste vennootschap.

Deze regel werd uiteindelijk door de wet van 13 april 1995 ingelast in art. 174/38, § 3, Venn.W.¹⁰

Nu is het repareren van wetgeving die niet voldoet, op zichzelf ongetwijfeld een goede zaak. Maar wanneer dit te veel gebeurt, te kort na elkaar of zelfs nog vóór de regel in werking is getreden, vervaagt het normbesef bij de justitiebele: de rechtsstaat zelf komt in gevaar.

In dat verband past een passage uit een artikel van de hand van mr. Desmet in de feestbundel die het *T.P.R.* destijds uitgaf ter gelegenheid van zijn twintigjarig bestaan: daarin heeft de auteur het over de invloed van de doctrine op de wetgeving en zij schrijft:

«Steeds meer lijkt de wetgever zijn toevlucht te nemen tot een veelvoud van fragmentaire wettelijke oplossingen; tot retouches. Daarbij kan men zich niet ontveinzen dat deze rechtspolitiek der 'Kleine-Schrittchen-Philosophie' het systeem steeds minder toegankelijk maakt, en op langere termijn tot een onoverzichtelijk en volstrekt onhanteerbaar rechtssysteem moet leiden»¹¹

c) Naast implementeren en repareren, *innoveert* de wetgever ook en daarin is hij de laatste tijd bijzonder bedreven.

Toegegeven, onze vennootschappenwet van 1873 was ongetwijfeld op bepaalde punten aan een facelift toe.

Maar van de onbezonnenheid waarmee de wetgever van 13 april 1995 de fundamenteën zelf van het vennootschapsrecht dooreenschudde, zijn vele vennootschapsjuristen nog altijd niet bekomen. «Il ne faudrait toucher aux lois qu'avec des mains tremblantes», zei Montesquieu. Het kan verkeren...

Het meest sprekende voorbeeld is de invoering van de vennootschap met sociaal oogmerk, afgekort «VSO».

Voortaan kan om het even welke activiteit waarbij geen of slechts een beperkt winstoogmerk voorzit, uitgeoefend worden in het kader van een «vennootschap met sociaal oogmerk».¹²

Het betreft hier evenwel geen nieuwe vennootschapsvorm maar een variant van de bestaande vennootschappen met rechtspersoonlijkheid. Een N.V. mag zich voortaan «*Naamloze vennootschap met sociaal oogmerk*» noemen wanneer haar statuten aan bepaalde voorwaarden voldoen: zo moet bepaald worden dat zij geen of slechts in beperkt mate winst mag nastreven.

Daarnaast blijft de VZW bestaan.

Zonder meer revolutionair is de wijziging aan de VZW-wet van 27 juni 1921: daarin werd een nieuw art. 26bis ingevoerd waardoor een bestaande VZW omgezet kan worden in een vennootschap met sociaal oogmerk.¹³

Door de invoering van de VSO worden de traditionele begrippen door elkaar geschud.¹⁴

Binnen de grote familie van de verenigingen bestonden er traditioneel twee groepen. De eerste zijn de verenigingen *stricto sensu*, bv. de VZW. Deze oefenen een activiteit uit waarbij geen winstoogmerk voorzit.¹⁵

Daarnaast is er de tweede categorie, nl. de vennootschappen: deze oefenen een activiteit uit waarbij wél een winstoogmerk voorzit met dien verstande dat dit winstoogmerk op twee manieren gerealiseerd kan worden, ofwel door het verrichten van daden van koophandel in de zin van art. 2 Wb.Kh. ofwel door het verrichten van burgerlijke daden. In het eerste geval is er sprake van een zuivere handelsvennootschap, in het tweede geval van een burgerlijke vennootschap in de vorm van een handelsvennootschap - men denke aan de advocatenvennootschappen.

Waar de VSO in deze grote familie gesitueerd moet worden, is niet meteen duidelijk. Voor de practicus helaas een zoveelste beproeving ...

Uiteraard is het de taak van de wetgever om in te spelen op nieuwe maatschappelijke behoeften. Maar precies hier wringt de schoen.

Vanuit de praktijk bestond immers geen enkele behoefte aan een dergelijke schizofrene rechtspersoon. Waarom zou men zich in het keurslijf van een N.V. met sociaal oogmerk wringen wanneer de VZW-structuur veel minder gereguleerd is? Bovendien is het een veeg teken dat, indien er geen fiscale incentives komen, deze nieuwe rechtsvorm zo goed als zeker een doodgeboren kind wordt.

Maar niet alle innovaties van de wetgever verdienen kritiek. Er is ook goed nieuws. De wet van 13 april 1995 voerde voor het eerst een geschillenregeling in naar Nederlands model.

Voortaan zal een vennoot een andere vennoot kunnen verplichten om zijn aandelen te verkopen ingeval er een gegronde reden is en omgekeerd. Voor het eerst biedt de vennootschappenwet dus een oplossing in geval van blokkeren tussen vennoten in familievennootschappen of in joint ventures.

De voorgaande beschouwingen mogen duidelijk maken dat een reflectie over de wortels van de verschillende rechtstakken meer dan ooit opschuift. Voor de meesten van hen zijn dit regels uit het Burgerlijk Wetboek.

Prof. Ronse pleegde wel eens te zeggen dat de studenten alle rechtsregels mochten vergeten met uitzondering van de artt. 1382 en 1184 B.W. omdat alle andere rechtsregels toch een verdere explicitering waren van deze fundamentele beginselen.

Dit gaat uiteraard wat ver, maar toch ...

Men denke bv. aan nieuwe rechtstakken, zoals het gezondheidsrecht. In wezen betreft het hier een rechtstak die verder voortbouwt op de klassieke gemeenrechtelijke regels inzake quasi-delictuele en contractuele aansprakelijkheid: medisch aansprakelijkheidsrecht is dus geen nieuw recht maar een nieuwe toepassing van gemeenrechtelijk aansprakelijkheidsregels op de relatie arts/patiënt.

¹⁴ Zie daarover K. GEENS, «De fundamenteën van het vennootschapsrecht dooreengeschud vóór de eeuwwende», in *De nieuwe Vennootschapswetten van 7 en 13 april 1995*, Biblio, 1995, 52.

¹⁵ H. LAGA, «De VZW en de faillissementenwet», in *75 jaar Belgische VZW recht*, Meys & Breesch, 1996, 124 en 125.

¹⁰ L. WEYTS, in *De nieuwe Vennootschapswetten van 7 en 13 april 1995*, Biblio, 1995, 300.

¹¹ «De invloed van de doctrine op de wetgeving», *Feestbundel 20 jaar T.P.R.*, 1984, 41.

¹² M. COIPEL, «Les sociétés à finalité sociale», in *Pratique notariale et réforme du droit des sociétés*, Bruylant, 1996, 33 e.v.

¹³ Art. 164bis, § 1, 1°, Venn.W.

Met het vennootschappenrecht is het niet anders gesteld. Ook de grondvesten van deze rechtstak liggen in het verbintenissenrecht, of, om het eigentijds uit te drukken, het vennootschappenrecht ligt verankerd in het verbintenissenrecht.

Dit is ook logisch: aan de basis van om het even welke vennootschap ligt een benoemd contract dat geregeld wordt in de artt. 1832 e.v. van het Burgerlijk Wetboek.

Niet iedereen is het daarmee echter eens. Hoe kan het anders onder juristen.

Vandaar dat hierna kort de theoretische grondslag van de voornoemde verankering toegelicht wordt.

Contract versus Instituut

Er wordt in de hedendaagse doctrine nog altijd getwist omtrent het rechtskarakter van de oprichtingshandeling van een vennootschap met volkomen rechtspersoonlijkheid.

Kan zo'n oprichtingshandeling bv. van een N.V., nog gezien worden als een overeenkomst, als een contract, zoals Ronse ons altijd voorhield.¹⁶

Of moet deze oprichtingshandeling niet herleid worden tot het samentreffen van een reeks eenzijdige rechtshandelingen waarbij togetreden wordt tot een instituut, zoals voor al Van Ryn leert?¹⁷

Is het niet veeleer een meerzijdige rechtshandeling van eigen aard, sui generis, zoals de Nederlandse doctrine stelt, geheel in de lijn van het pragmatisme dat deze natie kenmerkt.¹⁸

Mijns inziens moet de oprichtingshandeling van om het even welke vennootschap onmiskenbaar gekwalificeerd worden als een verbintenisscheppende overeenkomst in de klassieke zin van het woord.

Houdt men zich aan een ruime definitie van het begrip overeenkomst, nl. een meerzijdige rechtshandeling die door onderlinge wilsovereenstemming rechtsgevolgen in het leven roept,¹⁹ dan bestaat er geen enkel bezwaar om, met Ronse, de oprichtingshandeling van om het even welke vennootschap met rechtspersoonlijkheid te kwalificeren als een overeenkomst.²⁰

Aangezien deze overeenkomst niet alleen verbintenissen doet ontstaan bij de vennoten maar ook de oprichting van een rechtspersoon tot doel heeft, zou de traditioneel voorgestane indeling van de overeenkomsten verrijkt kunnen worden met een nieuwe soort, de «oprichtingsovereenkomst», naast de bekende overeenkomsten, zoals de obliga-

toire, de zakelijke, de procesrechtelijke, de familierechtelijke en de publiekrechtelijke overeenkomsten.²¹

Toegegeven, de kwalificatie als overeenkomst is niet zo vanzelfsprekend wanneer het een vennootschap betreft met volkomen rechtspersoonlijkheid zoals de N.V.

Voorzeker is van de zuiver contractuele vennootschap, zoals de gemeenrechtelijke burgerlijke maatschap, over de V.O.F. naar de Coöp. en de B.V.B.A. en uiteindelijk naar de N.V. een evolutie merkbaar. De werkelijkheid van het recht beweegt zich langs lijnen van geleidelijkheid.

Maar tussen voormelde rechtsvormen is naar mijn smaak overgang merkbaar, daarom nog geen tegenstelling.

M.a.w., net zo goed als de zuiver contractuele vennootschap kan de oprichtingsakte van een N.V., gekwalificeerd worden als een overeenkomst.

Daartegen werpen de voorstanders van de instituutsgedachte op dat regels van algemeen contractenrecht op maat gesneden zijn van de klassieke tweepartijovereenkomsten²² waarbij de ruilverhouding tussen partijen kenmerkend is. Ze zouden toch moeilijk toepassing vinden op een meerpartijovereenkomst die én een samenwerking tussen vennoten tot doel heeft, én het ontstaan van een rechtspersoon als gevolg heeft.

Deze opwerping overtuigt niet.

In de eerste plaats moeten de in artt. 1832 e.v. vervatte regels uit het B.W. voor de gemeenrechtelijke burgerlijke vennootschap gezien worden als een vertaling van de voormelde regels van algemeen contractenrecht naar de eigen kenmerken van de overeenkomst van vennootschap toe.

Verder zijn alle in de vennootschappenwet voorkomende wettelijke regelingen een nadere uitwerking voor ieder vennootschapstype van de voornoemde artt. 1832 B.W. e.v.

De regels van algemeen contractenrecht bevatten bovendien voldoende blanco normen waardoor, bij hun toepassing, voldoende recht gedaan kan worden aan de eigenheid van de overeenkomst waardoor een vennootschap met rechtspersoonlijkheid ontstaat.

Ook de opwerping van de voorstanders van de instituutsgedachte, dat de contractsvrijheid van de oprichters van een N.V. of B.V.B.A., toch grotendeels aan banden gelegd wordt, overtuigt niet.

In zijn magistrale rede *Leven en dood van het contrat* bevestigde Kruithof reeds dat zulks niet van dien aard is dat het aan een bepaalde rechtsbetrekking de kwalificatie contract kan ontnemen.²³

Bovendien kan men de vraag stellen of de contractsvrijheid van oprichters van een N.V., B.V.B.A. of Coöp. Venn. wel zo aan banden ligt. Men denke maar aan de CVBA waar bijna alle wettelijke regels van suppletieve aard zijn en nog een grote rol weggelegd is voor creativiteit bij het opstellen van statuten.

Bovendien tekent zich in de ons omringende landen een onmiskenbare tendens ten gunste van de contractsidee af.

¹⁶ J. RONSE, «Vennootschaps- en verbintenissenrecht», in *Op de grenzen van komend recht*, Zwolle, 1969, 203 e.v.

¹⁷ J. VAN RYN, *Principes de droit commercial*, I, 1954, nr. 302, p. 206; dezelfde, «L'engagement par déclaration unilatérale de volonté en droit commercial», in *Mélanges Jean Dabin*, II, 957.

¹⁸ J.M.M. MAEIJER, *Vennootschapsrecht in beweging. Leerboek naamloze en besloten vennootschap*, 1976, 285.

¹⁹ In die zin DE PAGE, *Traité*, II, nr. 447, p. 447; E. DIRIX, «De meerpartijovereenkomst», *T.P.R.*, 1983, nr. 4, p. 759.

²⁰ J. RONSE, «Vennootschaps- en verbintenissenrecht», in *Op de grenzen van komend recht*, Zwolle, 1969, 211; L. DABIN, «Le droit des sociétés anonymes et la conception contractuelle», in *Ann. Fac. Dr. Liège*, 1958, 24; vgl. V. SIMONART, «La contractualisation des sociétés, ou les aménagements contractuels des mécanismes sociétaires», *R.P.S.*, 1995, 102.

²¹ J. RONSE, *Algemeen deel van het vennootschappenrecht*, Leuven, 1975, 9.

²² H. DRION, «De meerpartijovereenkomst en zijn problemen», in *Lugdunum Batavorum Iuri Sacrum*, Deventer, 1982, 4: «Het binaire karakter van ons contractenrecht, dat immers hoofdzakelijk is ontwikkeld als een recht van het tweepartijencontract, heeft zijn stempel gezet op alle leerstukken van dit deel van het privaatrecht.»

²³ Maklu, Antwerpen/Apeldoorn, 1987, 29.

Zo werd in Frankrijk recentelijk door de wet van 3 januari 1994 *la société par actions simplifiée* ingevoerd waarbij de contractsvrijheid van de oprichters volledig in ere wordt hersteld.²⁴ Een soortgelijk initiatief had in Duitsland plaats: op 2 augustus 1994 werd de *Kleine Aktiengesellschaft* ingevoerd.

En in Nederland hield Raaijmakers in 1987 bij zijn aanvaarding van het ambt van buitengewoon hoogleraar aan de universiteit van Brabant, een toespraak met als veelzeggende titel *Rechtspersoon tussen contract en instituut*.²⁵ Dit wijst er wellicht op dat men ook in Nederland de contractgedachte niet zo ongenegen is.

Ten slotte dringt zich een niet onbelangrijke vaststelling op. Verlaat men de overeenkomstgedachte en het daarmee samenhangend vertrouwd geheel van regels van algemeen contractenrecht waarmee de privatist gewend is te werken, dan komt men in een soort juridisch vacuüm terecht. Welke zijn dan wel de regels die, naast de vennootschappenwet en art. 1832 B.W., de oprichtingsovereenkomst evenals de onderlinge verhoudingen tussen vennoten, rechtspersoon en bestuur beheersen?

Precies daarom sluiten de tegenstanders van de contractsvisie de toepassing van voormelde regels van algemeen contractenrecht niet helemaal uit: ze zouden echter enkel per analogie toegepast moeten worden, of in geval van interpretatieproblemen.²⁶

Daarmee is meteen de achillespees van de instituutsgedachte blootgelegd: zij voegt niets wezenlijks toe aan de contractsgedachte, wel integendeel.

Praktische gevolgen

Nu de theoretische grondslag van de verankering van het vennootschappenrecht in het verbintenissenrecht in kaart is gebracht, rijst de vraag naar de praktische consequenties ervan. Immers, aldus Demogue, «*Le droit n'est pas fait pour les besoins de l'esprit, mais pour les réalités sociales.*»

Welnu, een van de belangrijkste gevolgtrekkingen van de genoemde verankering van het vennootschappenrecht in het verbintenissenrecht is dat rechtsvragen waarop de vennootschappenwet geen antwoord biedt, beantwoord dienen te worden vanuit het algemeen contracten- en verbintenissenrecht, ja zelfs vanuit algemene beginselen van privaatrecht.

De rechtsbeoefenaar, hij zij rechter of advocaat, maar ook de wetgever dreigt dit uit het oog te verliezen.

Dit kan hen nauwelijks ten kwade geduid worden. Naarmate de hoeveelheid wetgeving zich in een bepaalde rechtstak opstapelt, het aantal regels alsmaar talrijker, technischer wordt en derhalve ontoegankelijker, drijft men verder af van de bron: de rechtsbeoefenaar verkeert in de overtuiging dat hij te doen heeft met een aparte, van het gemene verbintenissenrecht losstaande rechtstak die beantwoordt aan eigen wetmatigheden.

Het ignoreren van de eenheid tussen vennootschapsrecht en verbintenissenrecht heeft verstrekkende gevolgen voor de

rechtsbeoefenaar: het leidt immers tot begripsverwarring, nodeloze interpretatieproblemen, en zelfs tot verkeerde juridische oplossingen.

Voor de wetgever leidt het tot overvloedige, overbodige en vaak versnipperde wetgeving.

Met een drietal concrete voorbeelden wil ik u daarvan overtuigen.

1. Het begrip «belang van de vennootschap» en het leerstuk van het rechtsmisbruik

Het eerste voorbeeld betreft de band tussen de omschrijving van het begrip «belang van de vennootschap» en de theorie van het rechtsmisbruik gebaseerd op art. 1382 B.W.

Een van de moeilijkste vragen waarmee de hedendaagse doctrine worstelt, is de vraag hoe het begrip *belang van de vennootschap* ingevuld moet worden.

In de vennootschappenwet is er op verschillende plaatsen sprake van, maar nergens wordt het omschreven.²⁷

Nochtans is het een cruciaal begrip. Bestuurders moeten immers altijd handelen in het belang van de vennootschap.²⁸ Doen zij dit niet, dan begaan zij een fout en kunnen zij aansprakelijk gesteld worden op grond van art. 62, eerste lid, en eventueel op grond van art. 1382 B.W. indien de beleidsfout terzelfder tijd een onrechtmatige daad uitmaakt.

Een niettegenstaande het begrip zich gemakkelijker negatief dan positief laat definiëren - men weet doorgaans goed wanneer iets niet in het belang van de vennootschap is - mag evenmin volstaan worden met de opmerking: «*Tout est cas d'espèces. En droit comme en médecine, il n'y a pas de maladies, il n'y a que des malades.*»²⁹ In zo'n houding schuilt het gevaar van een louter intuïtieve en derhalve in vele gevallen willekeurige benadering van het begrip.

In de doctrine tekenen zich grosso modo twee tendensen af.

De eerste opvatting wil het vennootschapsbelang doen samenvallen met de collectief winstbelang van de aandeelhouders.³⁰

Uiteraard zal deze nogal egocentrisch klinkende definiëring niet iedereen bevredigen. Aldus immers zou het voeren van dividendpolitiek op korte termijn veeleer dan een investeringspolitiek op lange termijn, stroken met het belang van de vennootschap.

Vandaar dat sommigen dit belang ruimer omschrijven: naast de belangen van de aandeelhouders omvat het ook de belangen van bij de onderneming betrokken derden zoals de

²⁷ Zie art. 34bis, § 1, eerste lid; art. 41, § 2, tweede lid, en art. 74ter, § 1, tweede lid, Venn.W.

²⁸ X. DIEUX, «La société anonyme: armature juridique de l'entreprise au 'produit financier'», in *Het vernieuwd juridisch kader van de ondernemingen: financieel, vennootschaps- en boekhoudrecht*, Brugge, Die Keure, 1993, 90; Brussel, 1 maart 1988, T.R.V., 1988, 115, met noten K. GEENS, S. RAES en M. WYCKAERT.

²⁹ In die zin H. DE PAGE, *Traité*, I, nr. 113, p. 165, m.b.t. de moeilijkheid om algemene regels aangaande rechtsmisbruik te formuleren, aangehaald door W. VAN GERVEN, *Algemeen deel*, 1969, 167; voetnoot 42.

³⁰ B. GLANSDORFF, «Interventions nouvelles du juge en droit des sociétés en ce compris les entreprises en difficulté», in *L'entreprise économique sous tutelle judiciaire*, 1989, 39.

²⁴ CORBISIER en NICAISE, «S.A.S.: un exemple à suivre», D.A.O.R., 1995, 43 e.v.

²⁵ Deventer, 1987, 23.

²⁶ Y. MERCHERS, «De vennootschap - juridisch kader voor de onderneming in haar maatschappelijke dimensie», T.P.R., 1988, nr. 29, p. 381.

werknemers, de leveranciers, de schuldeisers in het algemeen, soms zelfs de regio.³¹

Maar ook deze ruimere definitie voldoet niet altijd.

De ene vennootschap is namelijk de andere niet.

Van een kleine familievermogensvennootschap zal het belang ongetwijfeld samenvallen met dat van de aandeelhouders: men kan moeilijk aannemen dat de bestuurders bij hun beleid rekening moeten houden met de belangen van derden.

Maar het is ook zeer de vraag of de grote ter beurs genoteerde vennootschap de belangen van voornoemde derden moet behartigen: in een vrije markteconomie kan van privaatrechtelijke vennootschappen in beginsel niet verwacht worden dat zij het algemeen belang dienen. Dit is een taak van de overheid.

Bovendien kunnen de belangen van de voornoemde derden onderling dermate tegenstrijdig zijn dat het voor het bestuur een schier onmogelijke taak zou zijn om deze mede in haar beleid te verdisconteren.

Daarom wordt meer en meer naar een compromisoplossing gezocht in de doctrine: het belang van de vennootschap is het belang van een economisch rendabele onderneming.³²

Dit belang is enkel gediend met een bestuur dat beslissingen neemt die de duurzame economische rentabiliteit beogen, m.a.w. de groei en de bloei van de onderneming.

Het belang van de vennootschap is dus een juridisch begrip dat aan de hand van bedrijfseconomische criteria wordt opgevuld.

En wat met de bescherming van de belangen van derden?

Welnu, men heeft voormelde ruime definitie van het vennootschapsbelang helemaal niet nodig om recht te laten wederen aan de gedachte dat het bestuur bij de behartiging van het belang van de vennootschap soms ook oog moet hebben voor de belangen van bij de onderneming betrokken derden.

Er is namelijk het leerstuk van het rechtsmisbruik.

Traditioneel wordt de vraag in welke mate een rechtssubject bij de uitoefening van zijn rechten rekening moet houden met derden, beantwoord vanuit het leerstuk van het rechtsmisbruik.

Zoals bekend heeft het Hof van Cassatie, vaak onder impuls van de doctrine, een aantal criteria ontworpen die de rechter behulpzaam moeten zijn bij het opsporen van zulk rechtsmisbruik.³³

Een van de belangrijkste van deze criteria is het evenredigheids criterium, door W. Van Gerven omschreven in het *Liber Amicorum Schoordijk* als een beginsel met een groot verleden en een grote toekomst.³⁴

Een ander misbruikcriterium is de uitoefening van een recht met de uitsluitende bedoeling om een ander schade toe

te brengen of nog, de uitoefening van een recht zonder redelijk belang terwijl daardoor een ander schade lijdt.

Welnu, men kan niet alleen misbruik maken van een recht, men kan dat ook van een bevoegdheid, in casu van de bevoegdheid die bestuurders hebben om hun vennootschap in haar belang te besturen.

Het misbruik kan precies gelegen zijn in de wijze waarop het vereiste belang wordt nagestreefd. M.a.w., het is niet voldoende dat de bestuurders het belang van de vennootschap nastreven, zij moeten dit ook nog op een behoorlijke wijze doen.³⁵

Bestuurders zullen dus misbruik maken van hun bestuursbevoegdheid wanneer een bepaalde beslissing een disproportioneel groot nadeel oplevert voor een derde terwijl het vennootschapsbelang evenzeer op een andere manier gediend had kunnen worden. Het is de toepassing van het reeds aangehaalde evenredigheids criterium.

Aldus werd duidelijk gemaakt hoe een vraag van vennootschapsrecht, nl. in welke mate het bestuur rekening moet houden met belangen van derden, beantwoord kan worden door het leerstuk van het rechtsmisbruik, dat op zijn beurt een toepassing is van art. 1382 BW.

2. Overdraagbaarheidsbeperkingen aan aandelen en het leerstuk van de derde-medeplichtigheid aan andermans contractbreuk

Het uitgangspunt van het tweede voorbeeld is de vraag in welke mate statutaire overdraagbaarheidsclausules aan derden tegengeworpen kunnen worden.

Tevergeefs zoekt men een antwoord in de vennootschapenwet.

Opnieuw biedt het gemene verbintenissenrecht de oplossing, meer bepaald de regels inzake tegenwerpbaarheid van overeenkomsten (art. 1165 B.W.), gecorrigeerd door het inmiddels klassiek geworden leerstuk van de derde-medeplichtigheid aan andermans contractbreuk.

In de statuten van een N.V. komt vaak de clausule voor dat een aandeelhouder zijn aandelen enkel aan een derde kan overdragen indien hij ze eerst te koop aanbiedt aan zijn collega-aandeelhouders. Een klassieke voorkooprechtclausule dus.

In welke mate kan dit voorkooprecht aan derden tegengeworpen worden?

Anders uitgedrukt, kan de vennootschap de nieuwe aandeelhouder die aandelen kocht zonder dat de verkoper het voorkooprecht had aangeboden, als aandeelhouder weigeren? Is zo'n verkoop nietig?

Of kan de koper zich integendeel op de in art. 1165 B.W. vervatte regel van de relativiteit van tussen anderen gesloten overeenkomsten beroepen: de verkoopovereenkomst blijft zodoende geldig en de vennoot die in gebreke bleef het voorkooprecht aan te bieden, is enkel gehouden tot schadevergoeding ten aanzien van zijn medevennoten en de vennootschap.

³¹ P. VAN OMMESELAGHE en X. DIEUX, «Examen de jurisprudence sur les sociétés commerciales (1979-1990)», *R.C.J.B.*, 1993, nr. 125, p. 125.

³² W. VAN GERVEN, H. COUSY en J. STUYCK, *Handels- en vennootschapsrecht*, deel 1, A, 1989, nr. 30, p. 34; vgl. Kort Ged. Kh. Brussel, 26 oktober 1989, *T.R.V.*, 1990, 389, met noot H. LAGA.

³³ W. VAN GERVEN, *Algemeen deel*, Antwerpen/Utrecht, 1969, nr. 70, p. 184 e.v.

³⁴ W. VAN GERVEN, «Het evenredigheidsbeginsel: een beginsel met een groot verleden en een grote toekomst», in *In het nu, wat worden zal. Liber amicorum Schoordijk*, 75.

³⁵ K. GEENS, «Het toegestaan kapitaal als afweermecanisme tegen overvallen: het wettig belang van de 'bieder' (Cerus) en het vennootschapsbelang van de 'doelwitvennootschap' (GMB)», noot onder Brussel, 1 maart 1988, *T.R.V.*, 1988 nr. 16, p. 17; S. VAN CROMBRUGGE, *Juridische en fiscale eenheidsbehandeling van vennootschapsgroepen*, Antwerpen, 1984, nr. 71, p. 77.

Sommige auteurs beweren dat zo'n voorkoopclausule automatisch tegengeworpen kan worden aan derden omdat de statuten nu eenmaal bekend zijn door de neerlegging van de integrale oprichtingsakte ter griffie ter uitvoering van art. 10, § 1, vierde lid Venn.W.³⁶

Een orthodoxe toepassing van regels van gemeen verbintenissenrecht inzake tegenwerpbaarheid van overeenkomsten leidt evenwel tot een andere oplossing.

Sedert het befaamde boswachtersarrest van 27 mei 1909³⁷ wordt aangenomen dat enkel het bestaan of de externe gevolgen van een overeenkomst tegengeworpen kunnen worden aan derden. De obligatoire of interne gevolgen daarentegen strekken zich in beginsel nooit verder uit dan tot de contractspartijen. Voor derden, aldus Dirix, is er in het contractueel spanningsveld geen plaats.³⁸

Daaraan doen bijzondere door de wet voorgeschreven tegenwerpbaarheidsformaliteiten, zoals het vereiste om de verkoopovereenkomst van een onroerend goed over te schrijven op het hypotheekkantoor, geen afbreuk. Zulke formaliteiten hebben enkel tot doel het bestaan van de rechtshandeling tegenwerpbaar te maken aan derden. De obligatoire gevolgen blijven niet tegenwerpbaar.

Dit is niet anders ten aanzien van de statutaire verbintenis van vennoten om het voorkooprecht te respecteren.

Zulke clausules dienen gezien te worden als obligatoire verplichtingen die rusten op de vennoten.³⁹

Door de bekendmaking van de statuten wordt deze verbintenis niet tegenwerpbaar aan derden: door de bekendmaking bereikt men enkel dat het bestaan van de vennootschap tegenwerpbaar wordt, niet de in de statuten vervatte obligatoire verbintenissen.

Wanneer een aandeelhouder dus zijn aandelen verkoopt zonder aanbieding van het voorkooprecht, gaat de koper in beginsel vrijuit. De verkoper zal wel aangesproken kunnen worden tot schadevergoeding door de overige aandeelhouders, begunstigen van het voorkooprecht, wegens contractuele wanprestatie. Dit zal hun echter meestal maar een magere troost zijn aangezien het kwaad is geschied: de aandelen zijn en blijven verkocht.

Nu zal in bepaalde gevallen dat vrijuit gaan van de koper als onrechtvaardig aangevoeld worden. Dit zal meer bepaald het geval zijn wanneer de koper op de hoogte was van het bestaan van het statutaire voorkooprecht en desalniettemin de aandelen kocht.

Hier biedt het leerstuk van de derde-medeplichtigheid aan andermans contractbreuk een oplossing.

Sedert zijn arrest van 22 april 1983 heeft het Hof van Cassatie duidelijk geformuleerd in welk geval een derde medeplichtig is aan andermans contractbreuk. Dat is het geval, al-

dus het hoogste Hof, wanneer hij daaraan desbewust en daadwerkelijk heeft deelgenomen.⁴⁰

De regel van de niet-tegenwerpbaarheid van de obligatoire gevolgen van een overeenkomst moet dus wijken wanneer de derde als medeplichtig aan de begane contractbreuk kan worden aangemerkt. In dat geval, om de terminologie van Dirix te hernemen, wordt hij toch het contractuele spanningsveld binnengeloodst.

De koper van de aandelen zal dus mee moeten opdraaien voor de schending van het voorkooprecht wanneer hij wist of behoorde te weten dat de verkoper zijn contractuele verplichting schond door de aandelen aan hem te verkopen. In zo'n geval kan de aandelenoverdracht zelf vernietigd worden.

Uiteraard is de bekendmaking van de statuten niet voldoende om de kwade trouw bij de derde te bewijzen. De rechter zal telkens moeten nagaan of de koper, gelet op de relatie met de vennootschap waarvan hij aandelen verkocht, werkelijk op de hoogte was of behoorde te zijn van het statutaire voorkooprecht.⁴¹

Aldus oordeelde de Rechtbank van Koophandel te Namen in de zaak Fromagerie de Maredsous op 22 februari 1990 dat een bestuurder die aandelen koopt van zijn vennootschap, onmogelijk kon beweren niet op de hoogte te zijn van de voorkoopclausule die in de statuten voorkwam.⁴²

De voorgaande overwegingen mogen aantonen dat men door een correcte toepassing van de regels van algemeen contractenrecht tot een veel realistischere oplossing komt van het probleem van de tegenwerpbaarheid van overdraagbaarheidsbeperkingen.

Het begrip van de subjectieve goede trouw biedt immers voldoende marge aan de rechter om bij zijn belangenafweging rekening te houden met alle concrete omstandigheden van de zaak: nu eens zal hij besluiten tot tegenwerpbaarheid van de clausule waardoor hij de belangen opoffert van de koper, een andere keer zal hij besluiten tot de niet-tegenwerpbaarheid waardoor hij de belangen opoffert van de andere aandeelhouders en de vennootschap.

⁴⁰ Cass., 22 april 1983, *Arr. Cass.*, 1982-83, 1022 met concl. proc.-gen. E. KRINGS, *R.C.J.B.*, 1984, 359, met noot Y. MERCHERS, «La tiercé complicité de la violation d'une obligation contractuelle. Fin d'une incertitude», *R.W.*, 1983-84, 427, met noot E. DIRIX, «De derde-medeplichtigheid aan andermans contractbreuk».

⁴¹ Zie, voor een concretisering van het foutbegrip in het kader van derde-medplichtigheid aan andermans contractbreuk, L. SIMONT, «Réflexions sur la jurisprudence de la Cour de cassation relative à la responsabilité du tiers complice de la violation d'une obligation contractuelle», in *Mélanges offerts à Robert Pirson*, Brussel, 1989, 356; vgl. A. VAN OEVELEN, «De zgn. 'subjectieve' goede trouw in het Belgisch materiële privaatrecht», in *De goede trouw, redelijkheid en billijkheid in het privaatrecht*, *T.P.R.*, 1990, nrs. 48 en 49, pp. 167 e.v., en M.E. STORME, «Verslag van de sectie 'contractbreuk en derde-medplichtigheid' op het XXXIIIe Rechtscongres van de Vlaamse Juristenvereniging», *R.W.*, 1985-86, 2777, nr. 2.

⁴² Kh. Namen, 22 februari 1990, *R.P.S.*, 1990, 125; *T.R.V.*, 1991, 234, met noot H. LAGA; zie voor een bespreking K. GEENS en H. LAGA, «Overzicht van rechtspraak. Vennootschappen (1986-1991)», *T.P.R.*, 1993, nr. 230, p. 1125.

³⁶ P. VAN OMMESLAGHE en X. DIEUX, «Examen de jurisprudence. Les sociétés commerciales (1979-90)», *R.C.J.B.*, 1993, nr. 102, p. 714.

³⁷ *Pas.*, 1909, I, 272.

³⁸ E. DIRIX, *Obligatoire verhoudingen tussen contractanten en derden*, Maklu, 1984, 17.

³⁹ H. LAGA, «Het leerstuk van de derde-medeplichtigheid aan andermans contractbreuk toegepast op de schending van statutaire aanvaardings- en voorkooprechtclausule», *T.R.V.*, 1991, 241; V. SIMONART, «La contractualisation des sociétés, ou les aménagements contractuels des mécanismes sociétaires», *R.P.S.*, 1995, 126.

3. Misbruik van meerderheid en het leerstuk van de beperkende werking van de goede trouw

Een derde voorbeeld om de noodzakelijke wisselwerking tussen vennootschappen- en algemeen contractenrecht aan te tonen, wordt ontleend aan de theorie van het misbruik van meerderheid en het leerstuk van het contractueel rechtsmisbruik. Reeds lang vond de idee ingang dat meerderheidsaandeelhouders formeel geldige beslissingen kunnen nemen ter algemene vergadering die niettemin bestempeld kunnen worden als misbruik van meerderheid. De idee werd in 1947 in België voor het eerst verdedigd door Coppens in zijn proefschrift *L'abus de majorité dans les sociétés anonymes*.⁴³

Men tastte evenwel in het duister omtrent de exacte juridische grondslag van zo'n misbruik van meerderheid: was het bedrag of machtsafwending, schending van het gelijkheidsbeginsel, of nog van het «*ius fraternitatis*» of van de regel dat niet geraakt mag worden aan verkregen rechten?

Ondertussen maakte de bekende Rossel-zaak duidelijk dat misbruik alvast geen privilege is van de meerderheid maar dat ook de minderheidsaandeelhouders hun positie kunnen misbruiken.

In de Rossel-zaak maakte de minderheid misbruik van haar statutair voordrachtsrecht bij de benoeming van de bestuurders: de minderheid had recht op drie bestuurders en diende voor ieder mandaat minstens twee kandidaten voor te dragen. Bij de eerste twee benoemingen werd haar eerste kandidaat telkens afgewezen en werd de tweede benoemd. Om toch maar haar eerste kandidaat benoemd te krijgen droeg de minderheid hem voor de derde plaats opnieuw voor maar nu samen met een andere kandidaat die klaarblijkelijk onaanvaardbaar was en totaal ongeschikt. In die omstandigheden had de algemene vergadering uiteraard geen werkelijke keuze meer.

Op 13 december 1984 oordeelde de Rechtbank van Koophandel te Brussel dan ook dat de minderheid kennelijk misbruik had gemaakt van haar statutaire bevoegdheid om kandidaten voor te dragen zodat opnieuw de gewone wettelijke regeling inzake vrije voordracht van kandidaten-bestuurders van toepassing was.⁴⁴

Maar de vraag naar een accurate juridische grondslag van misbruik van meerderheid of minderheid bleef.

Valéry schreef in de *Pléiade*: «Il vient toujours un moment ou l'essentiel d'une doctrine qui a paru abstruse est expliquée en trois mots par un homme d'esprit.»

Deze «homme d'esprit» was Ronse. In zijn preadvies over nietigheid van besluiten, dat dateert van 1966, dus lang vóór de invasie van de goede trouw gedachte -, voorvoelde hij dat alle bovengenoemde grondslagen beter vervangen konden worden door één enkele grondslag, nl. «de goede trouw».⁴⁵

Maar de vraag bleef niettemin: wanneer handelt een meerderheids- of minderheidsaandeelhouder in strijd met de goede trouw wanneer hij zijn aandeelhoudersrechten uitoefent?

De verdere verfijning kwam er door de baanbrekende cassatierechtspraak in de jaren '80 inzake misbruik van con-

tractuele rechten. Zoals bekend bracht het Hof van Cassatie de regel van de uitvoering te goeder trouw in verband met het leerstuk van het rechtsmisbruik: een contractspartij handelt in strijd met de goede trouw wanneer hij misbruik maakt van zijn contractueel recht, bv. van het keuzerecht dat art. 1184 B.W. aan het slachtoffer van contractuele wanpresstatie biedt.⁴⁶

Daarbij wordt even in het midden gelaten of we hier te doen hebben met een geval van derogerende, aanvullende dan wel interpretatieve werking van de goede trouw.⁴⁷

De door het Hof van Cassatie geconsacreerde gedachte dat men ook contractuele rechten kan misbruiken, biedt ongekende perspectieven.

Zo biedt deze benaderingswijze het voordeel dat de rechters kunnen terugvallen op de klassieke misbruikcriteria ten einde contractueel rechtsmisbruik op te sporen.⁴⁸ Aldus heeft het Hof aan de rechters een leidraad willen meegeven bij de beoordeling van bepaalde gedragingen.

Voor de theorie van misbruik van meerderheid en minderheid is de voornoemde cassatierechtspraak een ware bevrijding.

Het stemrecht maar ook andere rechten, zoals een voordrachtsrecht bij benoeming van bestuurders, ontfen de aandeelhouders immers aan de statuten. Derhalve zijn het contractuele rechten. Aldus kan het gebruik ervan door de aandeelhouders getoetst worden aan de klassieke misbruikcriteria.⁴⁹

De juridische grondslag voor meerderheids- of minderheidsmisbruik is dus het leerstuk van het contractueel rechtsmisbruik dat op zijn beurt geënt is op art. 1184, derde lid, B.W.

Zo werd door de Rechtbank van Koophandel te Brussel op 31 mei 1991 het evenredigheids criterium toegepast op een beslissing tot statutenwijziging van een Coöp. V.: op een buitengewone algemene vergadering werd het statutair verbod vennoten uit te sluiten afgeschaft en vervangen door de mogelijkheid om vennoten uit te sluiten in geval van wan gedrag. Onmiddellijk na deze wijziging werd een bepaalde vennoot uitgesloten. De rechtbank oordeelde dat er sprake was van misbruik van meerderheid omdat niet werd aange toond dat de statutenwijziging het belang van de vennootschap diende terwijl vaststond dat ze als enig doel had een bepaalde vennoot uit te sluiten.⁵⁰

⁴⁶ Cass., 19 september 1983, *R.W.*, 1983-84, 1480, *J.T.*, 1985, 56, met noot S. DURRENE; Cass., 18 februari 1988, *T.B.H.*, 1988, 696; Cass., 16 januari 1986, *R.W.*, 1987-88, 1470, met noot A. VAN OEVELEN; E. DIRIX, «De beperkende werking van de goede trouw», *T.B.H.*, 1988, 660; S. STIJNS, «Abus de droits, mais de quel(s) droit(s)», *J.T.*, 1990, 33.

⁴⁷ Zie daarover het nog steeds baanbrekend artikel van F. BAERT, «De goede trouw bij de uitvoering van overeenkomsten», *R.W.*, 1956-57, 489.

⁴⁸ W. VAN GERVEN, *Algemeen deel*, 1969, p. 184, nr. 70; L. CORNELIS, «Aansprakelijkheid in de ban van de goede trouw», in *Recht halen uit aansprakelijkheid*, XIXe Post-Universitaire Cyclus Willy Delva (1992-1993), p. 48, nr. 38; A. ALLEN en P. PEETERS, «Bundestreue in het Belgisch grondwettelijk recht», *R.W.*, 1989-90, 1138, nr. 35.

⁴⁹ K. GEENS en H. LAGA, Overzicht van rechtspraak. Vennootschappen (1986-1991), *T.P.R.*, 1993, nr. 175, p. 1080.

⁵⁰ Kh. Brussel, 31 mei 1991, *T.B.H.*, 1991, 927, noot J.M. NELISSEN GRADE.

⁴³ Ducolot, Gembloux (België), 1947.

⁴⁴ Kh. Brussel, 13 december 1984, *R.P.S.*, 1985, 122.

⁴⁵ *Preadvies over nietigheid van besluiten van organen van de naamloze vennootschap*, Tjeenk Willink, Zwolle, 1966, 26.

Vennootschaps- en verbintenissenrecht: één recht?

Met de drie genoemde voorbeelden heb ik willen aantonen hoe onbeantwoorde vragen van vennootschapsrecht een adequate oplossing vinden door toepassing van regels van het gemene verbintenissenrecht en het contractenrecht.

Ik nam met opzet voorbeelden die mij toelieten fundamentele privaatrechtelijke leerstukken te verbinden met vragen van vennootschapsrecht.

Ten eerste, de band tussen de vraag naar de tegenwerpbaarheid van een statutair voorkooprecht en de regel van art. 1165 B.W. en het erop geënte leerstuk van de derde-medeplichtigheid aan andermans contractbreuk.

Ten tweede, de band tussen de vraag in welke mate de belangen van derden mee moeten verdisconteerd worden in het begrip «belang van de vennootschap» en de regel van art. 1382 B.W. met het erop geënte leerstuk van het buitencontractueel rechtsmisbruik.

En ten slotte de band tussen de vraag wanneer er sprake is van misbruik van meerderheid of minderheid en de regel

van art. 1134, derde lid, B.W. met het erop geënte leerstuk van het misbruik van contractuele rechten.

Maar het onderkennen van de eenheid tussen verschillende rechtstakken is niet alleen voor de rechtsbeoefenaar een zegen. Het is ook een boodschap voor degenen die regels moet uitvaardigen.

Vele bestaande wetteksten zijn immers overbodig in het licht van het algemeen verbintenissenrecht. Vele regels die nu formeel in een wet vervat liggen, zijn niet anders dan een logisch gevolg van regels van algemeen verbintenissenrecht die sinds jaar en dag hun dienst bewezen hebben.

Zo is mijn pleidooi voor eenheid meteen ook een pleidooi voor eenvoud en deregulering.

Hilde LAGA
Hoofddocent KU Leuven

RECHTSPRAAK

ARBITRAGEHOF

12 JULI 1996

Voorzitter: de h. De Grève

Rapporteurs: de hh. Suetens en Henneuse

Advocaten: mrs. Vandeput, Van Dievoet, D'Hooghe en Thiry

Grondwet – Gelijkheidsbeginsel – Huisvesting – Rentevermindering voor mijnwerkers – Beperking tot budgettaire mogelijkheden voor bepaalde categorieën

Door de wijziging van art. 57bis Huisvestingscode betreffen de de rentevermindering voor mijnwerkers ontstaan twee categorieën van gewezen mijnwerkers: zij die een subjectief recht hebben en behouden wanneer zij aan de voorwaarden van de oude bepaling voldoen, en zij voor wie de toekenning van het voordeel bovendien afhankelijk wordt gemaakt van de budgettaire mogelijkheden.

Omdat aan de rechtmatige verwachtingen van de tweede categorie op buitensporige wijze afbreuk wordt gedaan en er aldus geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het door de overheid beoogde doel, schendt de decretale bepaling de grondwettelijke beginselen van gelijkheid en niet-discriminatie.

Arrest nr. 49/96

III. De Bestreden bepaling

Het beroep tot vernietiging is gericht tegen artikel 45 van het decreet van de Vlaamse Raad van 22 december 1995 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 1996 (*Belgisch Staatsblad* van 30 december 1995).

Die bepaling luidt als volgt:

«Artikel 57bis, vierde lid, van de Huisvestingscode, ingevoegd bij het decreet van het Vlaamse Gewest van 30 november 1988 en vervangen bij het decreet van het Vlaamse Gewest van 4 april 1990, wordt vervangen door wat volgt:

De rentevermindering en de progressieve vermindering kan, binnen de perken van de budgettaire middelen, worden toegekend met betrekking tot leningen voor de bouw, de aankoop of de verbouwing van een woning, aangegaan na de stopzetting van het beroep van mijnwerker ingevolge de in het eerste lid bedoelde herstructurering of sluiting, voor zover de ontlener ofwel op 31 december 1986, ofwel gedurende ten minste drie maanden in de periode van 1 januari 1987 tot 30 juni 1989 mijnwerker was en de leningsakte wordt verleden voor 1 januari 1997.»

Ondanks het gebruik van het woord «vervangen», komt de bestreden bepaling in werkelijkheid erop neer dat in het voorheen bestaande artikel 57bis, vierde lid, van de Huisvestingscode de passus «binnen de perken van de budgettaire middelen» is toegevoegd.

IV. In rechte

...

Ten aanzien van de grond van de zaak

B.3.1. Het stelsel van leningen «tegen uitzonderlijk lage rentevoet» voor mijnwerkers is ingevoerd bij een besluitwet van 14 april 1945 en een Regentsbesluit van 13 december 1945 en nadien opgenomen in artikel 57 van het koninklijk besluit van 10 december 1970 houdende de Huisvestingscode, bekrachtigd bij de wet van 2 juli 1971.

Bij het decreet van het Vlaamse Gewest van 30 november 1988 is in de Huisvestingscode een artikel 57bis ingevoegd, waarbij de rentevermindering en de progressieve vermindering voor de in artikel 57 bedoelde mijnwerkersleningen ook kunnen worden toegekend, met betrekking tot leningen aangegaan na de stopzetting van het beroep van mijnwerker, wanneer die stopzetting het gevolg is van de herstructurering of de sluiting van de n.v. Kempense Steenkolenmijnen, voor zover de ontlener op 31 december 1986 mijnwerker was en de lening werd aangegaan vóór 1 juli 1989.

Bij het decreet van het Vlaamse Gewest van 4 april 1990 is die regeling nog verruimd in die zin dat de bedoelde voordelige leningsvoorwaarden nog kunnen worden verkregen tot 31 december 1996, door degenen die tussen 1 januari 1987 en 30 juni 1989 gedurende ten minste drie maanden mijnwerker waren.

B.3.2. Vóór de wijziging van artikel 57bis van de Huisvestingscode bij de bestreden bepaling, konden gewezen mijnwerkers aanspraak maken op rentevermindering en progressieve vermindering voor de bedoelde leningen, indien aan twee voorwaarden was voldaan:

1° de ontlener was mijnwerker ofwel op 31 december 1986, ofwel gedurende ten minste drie maanden in de periode van 1 januari tot 30 juni 1989;

2° de leningsakte wordt verleden vóór 1 januari 1997.

Volgens de memorie van toelichting van het decreet was, indien aan die voorwaarden was voldaan, de bevoegde overheid ertoe gehouden de aangevraagde vermindering toe te kennen: «Het stelsel der renteverminderingen, dat enkel voor mijnwerkers bestaat, moet inderdaad beschouwd worden als een verworven recht voor de betrokken werknemers» (*Gedr. St., Vlaamse Raad*, 1989-90, nr. 295/1, p. 2).

B.3.3. De bestreden bepaling voegt aan die voorwaarden een bijkomende voorwaarde toe: met ingang van 1 januari 1996 wordt het bedoelde rentevoordeel slechts toegekend «binnen de perken van de budgettaire middelen».

In haar advies stelt de afdeling wetgeving van de Raad van State:

«Die toevoeging heeft tot gevolg dat de bedoelde regeling van de Huisvestingscode aan de betrokken mijnwerkers niet langer en subjectief recht, doch slechts een voorwaardelijk recht op de bedoelde vermindering toekent» (*Gedr. St., Vlaamse Raad*, 1995-96, nr. 147/1, p. 116).

B.3.4. De bestreden wijziging van artikel 57bis, vierde lid, van de Huisvestingscode wordt in de parlementaire voorbereiding als volgt gemotiveerd:

«Deze tegemoetkoming wordt aangepast aan de algemene regel dat toelagen en subsidies verleend worden binnen de begrotingskredieten» (*Gedr. St., Vlaamse Raad*, 1995-96, nr. 147/1, p. 31).

Uit de door de Vlaamse regering meegedeelde gegevens blijkt dat de administratie de financiële gevolgen van het decreet van 5 april 1990 zwaar had onderschat (in plaats van 1.500 bijkomende aanvragen, werden er in de periode 1990 tot 1994 niet minder dan 2.419 hoofdenleningen en 2.468 bijkomende leningen tegen een lage intrest afgesloten). Bovendien blijkt dat de voorwaarden gesteld in het besluit van de Vlaamse regering van 26 mei 1989 niet zijn nagekomen: de budgettaire meerkosten zijn niet ten laste van de enveloppe voor de Kempense Steenkolenmijnen gelegd, maar wel ten laste van de huisvestingsbegroting van het Vlaamse Gewest.

B.3.5. De bestreden bepaling heeft tot gevolg dat een onderscheid tussen twee categorieën van gewezen mijnwerkers ontstaat.

De eerste categorie, waarvan de aanvraag behandeld werd op grond van de vroegere regeling, had een recht op rentevermindering indien aan de objectief vaststelbare voorwaarden van het vroegere artikel 57bis was voldaan. Ze behoudt dat recht ook voor de toekomst.

Voor de tweede categorie van mijnwerkers, namelijk diegenen die een aanvraag tot rentevermindering indienen na 1 januari 1996, geldt een bijkomende voorwaarde, doordat het voordeel van de rentevermindering voortaan nog slechts wordt toegekend binnen de perken van de begroting.

Nu de bevoegde minister zelf heeft meegedeeld dat de begroting voor 1996 reeds is overschreden en de toekenning van de rentevermindering beperkt is in de tijd doordat ze slechts geldt voor leningen waarvan de akte verleden is vóór 1 januari 1997, heeft dit tot noodzakelijk gevolg, hoewel de bestreden bepaling dit niet uitdrukkelijk stelt, dat de tweede categorie van het voordeel van de rentevermindering verstoken blijft.

B.3.6. De grondwettelijke regels van de gelijkheid en de niet-discriminatie sluiten niet uit dat een verschil in behandeling tussen categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en het redelijk verantwoord is.

Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld rekening houdend met het doel en de gevolgen van de betwiste maatregel en met de aard van de ter zake geldende beginselen; het gelijkheidsbeginsel is geschonden wanneer vaststaat dat er geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

B.3.7. Uiteraard staat het de overheid vrij haar beleid te wijzigen en kan een budgettaire besparingsdoelstelling wettig worden nagestreefd. Bovendien hoeft de overheid bij een beleidswijziging in beginsel niet in een overgangsregeling te voorzien.

Daartegenover staat te dezen dat de bestreden bepaling een onderscheid maakt binnen een groep van gewezen mijnwerkers aan wie dezelfde sociale voordelen werden toegekend, daarin begrepen het recht op rentevermindering bij de aanvraag van een lening.

Daarenboven stelt het decreet van 4 april 1990 dat het stelsel van de rentevermindering tot einde 1996 toegepast kan worden.

Vóór de invoering van de bestreden bepaling is de decreetgever ervan uitgegaan dat het voordeel van de rentevermindering voor mijnwerkersleningen op dezelfde wijze moest toekomen aan de gehele groep van gewezen mijnwerkers die getroffen werden door de sluiting van de Kempense Steenkolenmijnen. Doordat de regelgeving ook termijngebonden was en steeds de einddatum van 31 december 1996 in het vooruitzicht werd gesteld, mochten de betrokken mijnwerkers in redelijkheid aannemen dat die regeling tijdens de betrokken periode niet zou worden gewijzigd.

B.3.8. De decreetgever kan niet, zonder de vereisten van de rechtszekerheid te miskennen, bij ontstentenis van objectieve en redelijke verantwoording, afbreuk doen aan het belang van de rechtsonderhorigen om de rechtsgevolgen van hun handelingen te voorzien.

Noch de vaststelling dat de administratie de financiële gevolgen van het stelsel van de rentevermindering kennelijk verkeerd heeft ingeschat, noch het feit dat de budgettaire meerkosten van de maatregel ten laste komen van de gewone huisvestingsbegroting van het Vlaamse Gewest en niet, zoals oorspronkelijk was bepaald, ten laste van de enveloppe voor de Kempense Steenkolenmijnen, kunnen een afdoende verantwoording voor de bestreden maatregel zijn.

B.3.9. Weliswaar kan de overheid, indien de grens van haar financiële mogelijkheden voor het toekennen van rentevermindering voor mijnwerkersleningen is bereikt, op een bepaald ogenblik ertoe gedwongen zijn hiervoor een oplossing te zoeken.

De bestreden bepaling heeft echter tot gevolg dat die oplossing uitsluitend ten koste gaat van de gewezen mijnwerkers die tot na 1 januari 1996 hebben gewacht om het voordeel van de rentevermindering te vragen. Niet alleen blijft die categorie van het voordeel van de rentevermindering verstoken, bovendien kan de bestreden bepaling tot gevolg hebben dat ze andere verliezen lijden vanwege reeds gemaakte kosten. De bestreden bepaling doet aldus op buitensporige wijze afbreuk aan de rechtmatige verwachtingen die deze categorie van mijnwerkers, op dezelfde wijze als degenen die het bedoelde voordeel wel hebben verkregen en bovendien behouden, kon ontlenen aan de voorheen geldende regeling. Er is dan ook geen redelijk verband van evenredigheid tussen de aangewende middelen en het door de overheid beoogde doel.

Het middel is gegrond.

NOOT – *Het gelijkheidsbeginsel in het huisvestingsrecht*

1.A. Het wettelijke en decretale kader van de mijnwerkersleningen. – De bestreden bepaling is artikel 57bis, vierde lid, van de Huisvestingscode voor het Vlaamse Gewest. Dit artikel is ingevoegd door het decreet van 30 november 1988 houdende wijziging en aanvulling van de Huisvestingscode (B.S., 17 december 1988) en later vervangen door het decreet van 4 april 1990 houdende wijziging van artikel 57bis van de Huisvestingscode (B.S., 7 juni 1990).

2. De bepaling betreft de rentevermindering voor mijnwerkers. De oorsprong van deze regeling is te vinden in de besluitwet van 14 april 1945 betreffende het toekennen van leningen tegen lage rente aan mijnwerkers, met het oog op de aankoop of het bouwen van een woning of woonvertrekken (B.S., 16-17 april 1945; de uitwerking van de regeling vindt men in het regentsbesluit van 13 december 1945 houdende de uitvoering van de besluit van 14 april 1945, B.S., 23 december 1945). De regeling is bij de totstandkoming van de Huisvestingscode in 1970 opgenomen als artikel 57. Het decreet van 30 november 1988 maakte de algemene regeling van de rentevermindering en progressieve vermindering toepasselijk op leningen, aangegaan na de stopzetting van het beroep van mijnwerker naar aanleiding van de herstructurering of de sluiting van de N.V. Kempense Steenkoolmijnen, onder bepaalde voorwaarden (over deze regeling, zie vooral Hubeau, B., *Het huisvestingsrecht in gewestelijk, gemeenschaps- en federaal perspectief*, Brugge, Die Keure, 1995, 564-571).

3. Artikel 57bis luidde sinds de wijziging van 4 april 1990: «De rentevermindering en de progressieve vermindering kan worden toegekend met betrekking tot leningen voor de bouw,

de aankoop of de verbouwing van een woning, aangegaan na de stopzetting van het beroep van mijnwerker ingevolge de in het eerste lid bedoelde herstructurering of sluiting, voor zover de ontlener ofwel op 31 december 1986, ofwel gedurende ten minste drie maanden in de periode van 1 januari 1987 tot 30 juni 1989 mijnwerker was en de leningsakte wordt verleden voor 1 januari 1997». Artikel 45 van het decreet van 22 december 1995 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 1996, B.S., 30 december 1995, heeft de bepaling aangevuld met de woorden «binnen de perken van de budgettaire middelen». De reden is dat het aantal aanvragen van die aard is dat de budgettaire meerkosten problemen zouden kunnen veroorzaken (zie overweging B.3.4 *in fine*).

4.B. *De beoordeling door het Arbitragehof* – De bepaling heeft volgens het Hof tot gevolg dat een onderscheid tot stand komt tussen twee categorieën van gewezen mijnwerkers. Enerzijds zij, waarvan de aanvraag is behandeld op grond van de vroegere regeling, met een recht op rentevermindering, indien aan de objectief vaststelbare voorwaarden van de vroegere bepaling was voldaan. Die behouden dat recht ook voor de toekomst. Anderzijds zij, die een aanvraag tot rentevermindering indienen na 1 januari 1996, voor wie een bijkomende voorwaarde geldt, te weten dat het voordeel nog slechts wordt toegekend binnen de perken van de begroting.

5. De vraag is aan de orde of dit onderscheid de toets van de grondwettelijke regels van de gelijkheid en de niet-discriminatie kan doorstaan. Een verschil in behandeling kan, indien het steunt op een objectief criterium en het redelijk verantwoord is, in het licht van het doel en de gevolgen van de maatregelen en de aard van de geldende beginselen. Schending is er wanneer er geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel. Hiermee bevestigt het Hof de gebruikelijke wijze van beoordeling in het licht van het gelijkheidsbeginsel (zie onder meer Suetens, L.P., «Gelijkheid en non-discriminatie in de rechtspraak van het Arbitragehof», in *Het gelijkheidsbeginsel*, Alen, A. en Lemmens, P., (red.), Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1991, 95-115).

6. Ook al zijn beleidswijzigingen uiteraard niet uitgesloten, toch heeft de maatregel tot gevolg dat de rechtszekerheid wordt geschonden. Zij doet immers afbreuk aan het belang van de rechtssubjecten om de rechtsgevolgen van hun handelingen te voorzien: de rechtmatige verwachtingen van de categorie van mijnwerkers die tot na 1 januari 1996 hebben gewacht op het voordeel van de rentevermindering te vragen, worden hiervoor op «buitensporige wijze» geschondden. Er is dan ook geen redelijk verband van evenredigheid tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

7.C. *De huisvestingsvoordelen als subjectieve rechten*. – Het is inderdaad zo dat de regeling van de Huisvestingscode, net zoals ter uitvoering ervan uitgewerkte premiereregelingen (bijvoorbeeld premies inzake aankoop, bouw en verbouwing van woningen), subjectieve rechten creëert, aangezien de voorwaarden, die dienen te worden vervuld, zeer duidelijk en nauwkeurig zijn omschreven (zie hierover in het algemeen en in het bijzonder wat de sociale huisvesting betreft: Hubeau, B., *o.c.*, 63-64; Salmon, J., *Les subventions*, Brussel, Bruylant, 1976, 90; vergelijk *a contrario* de stelling van de Raad van State die stelt dat de nieuwe regeling «aan de betrokken mijnwerkers (...) slechts een voorwaardelijk recht

op de bedoelde vermindering toekent»: adv. R.v. St. (afd. wetg.), *Gedr. St., VI. R.*, 1995-96, nr. 147/1, 116; vergelijk met het begrip «verworven recht» in de memorie van toelichting: *Gedr. St., VI. R.*, 1989-90, nr. 295/1, 2).

8. Wat is nu het gevolg van de «conditionalisering» van bepaalde huisvestingsvoordelen, waartoe de bestreden bepaling overgaat? Vooraf zij vermeld dat dit een subsidietechniek is, die vaak voorkomt in allerhande reglementeringen met betrekking tot subsidies, toelagen en tegemoetkomingen allerhande. Het gevolg is dat de mogelijke subsidiëring facultatief wordt en geen subjectief recht op subsidiëring doet ontstaan: de begrotingskredieten zijn bepalend voor de toekenning. Een begrotingsrechtelijk principe wordt eigenlijk omgekeerd, namelijk dat, wanneer bepaalde subsidies financiële lasten voor de overheid met zich meebrengen, daarvoor op de begroting regelmatig vastgelegde en toereikende kredieten voorhanden moeten zijn om de uitgaven te dekken (zie onder meer Hubeau, B., *o.c.*, 58-59; Flamme, M.A., *Droit administratif*, Brussel, Faculté de Droit ULB, 1989, I, p. 142, nr. 94; Van Gerven, W. en Wyckaert, M., «Overeenkomsten met de overheid», *T.P.R.*, 1987, 1724-1725; Van Oevelen, A., «De stadsontwikkelingscontracten in het besluit van 6 juli 1988 voor de uitvoering van stadsontwikkelingsprojecten», in *Het nieuw stadsontwikkelingsbesluit*, Allaert, G. en Bouckaert, B. (red.), Brugge, Die Keure, 1989, p. 129, nr. 17).

9.D. *Het gelijkheidsbeginsel en de voordelen voor mijnwerkers in het huisvestingsrecht.* – Eén van de wezenlijke kenmerken van de sociale huisvesting is de gerichtheid van bepaalde maatregelen op bepaalde categorieën van de bevolking. De redenen daartoe hebben een zeer diverse achtergrond. De meest logische zijn kenmerken van betrokkenen op de woningmarkt, maar soms spelen ook sociaal-economische en professionele motieven een rol. Doorgaans worden deze regelingen niet strijdig geacht met het gelijkheidsbeginsel (zie over het gelijkheidsbeginsel en de sociale huisvesting Hubeau, B., *o.c.*, 1072-1075).

10. Mijnwerkers hebben sinds de periode na de tweede wereldoorlog steeds een bevoorrechte positie gekend in het sociaal huisvestingsrecht. Zij kunnen worden gerangschikt onder die groepen die via hun professionele status recht hebben op een aantal supplementaire huisvestingsvoordelen. Dit wordt verantwoord vanuit «het grote belang voor de nationale economie» (zie bijvoorbeeld *Gedr. St., Senaat*, 1955-56, nr. 155, 6 (verslag Moulin) en *Gedr. St., Kamer*, 1954-55, nr. 325/5, 3 (verslag Cornet)). In de geschiedenis is dit het geval geweest via de vrijstelling van de inkomensbeperking voor premies en toelagen voor particulieren, de toelaatbaarheid tot sociale huurwoningen, leningen van het Woningfonds van de Bond van Grote en Jonge Gezinnen, speciale teltels inzake huur- en koopcompensatieregelingen en woonnoodgebieden (zie voor een overzicht, vooral Hubeau, B., *o.c.*, 564-565; Speltinx, H.J., *Geschiedkundig overzicht van de Belgische wetgeving inzake sociale huisvesting*, Brussel, Nationaal Instituut voor de Huisvesting, 1981, 49; Leen, W., *Sécurité sociale et logement populaire*, Brussel, Erasme, 1955, 361-364; Vanderveken, G., «Het huurstelsel van de volkswoningen», *Wonen*, 1959, afl. 401-404). De aanvankelijke gerichtheid van sociale huisvestingsvoordelen naar de gehele categorie van de mijnwerkers is gaandeweg verengd en gekoppeld aan de economische moeilijkheden en/of de daar-

aan verbonden noodzakelijk of wenselijk geachte afvloeiingsregelingen.

11. Van de diverse professionele categorieën waaraan sociale huisvestingsvoordelen worden toegekend (bedienden en werknemers, landbouwers, militairen, personeel van nieuwe of in expansie zijnde ondernemingen, middenstand; voor een overzicht, zie Hubeau, B., *o.c.*, 562-584), is bij de mijnwerkers het meeste vraagtekens geplaatst, wegens de manifest louter economische bedoelingen van de regeling (opvangen van neveneffecten van sluitingen van ondernemingen) en de mogelijkheden tot misbruik. Ook in de literatuur vindt men indicaties van een beoordeling van de vergaandheid van de voordelen («uiterst gunstig», «zeer gunstig», «zelden geziene verleidingscampagne», en zo meer; zie onder meer Speltinx, H.J., *o.c.*, 11; Zwaenepoel, J. en H. Huylebrouck, A., *De huisvesting. Wetgeving en instellingen*, Heule, Uitgeverij voor Gemeenteadministratie, 1973-74, IV-100; Goossens, L., *Het sociaal huisvestingsbeleid in België*, Leuven, proefschrift, 1982, 4.2.-16).

12. Ook de Raad van State was kritisch naar aanleiding van het ontwerp van decreet tot wijziging van artikel 57bis van de Huisvestingscode van het Vlaamse Gewest. De Raad vroeg zich terecht af of de ontworpen regeling het gelijkheidsbeginsel niet schendt. In de eerste plaats kan de vraag worden gesteld of het toekennen van de voordelen «alleen aan de gewezen mijnwerkers en niet aan de slachtoffers van andere bedrijfssluitingen (...) niet een discriminerende gedifferentieerde behandeling uitmaakt» (adv. R.v.St. (afd. wetg.), 15 december 1989, *Gedr. St., VI. R.*, 1989-90, nr. 295/1, 10-12 (voorontwerp van decreet «houdende wijziging van artikel 57bis van de Huisvestingscode»); zie ook adv. R.v.St. (afd. wetg.), 4 mei 1988, *Gedr. St., VI. R.*, 1989-90, nr. 295/1, 10-12 (voorontwerp van decreet «houdende aanvullingen en wijzigingen van de Huisvestingscode»). Bovendien werd toen reeds een verschil gemaakt tussen de mijnwerkers, die zijn afgevoerd tijdens een eerste fase van de herstructurering van de Kempense Steenkoolmijnen en de anderen, die meer tijd kregen: voor deze gedifferentieerde behandeling ziet de Raad geen objectieve redenen. De argumenten die worden aangevoerd om de regeling te behouden, overtuigen niet helemaal: het algemeen belang, maar ook politieke en sociaal-economische motieven komen aan bod (zie onder meer *Gedr. St., VI. R.*, 1989-90, nr. 295/1, 2-3, memorie van toelichting).

13.E. *Besluit* – De regeling inzake huisvestingsvoordelen voor mijnwerkers was op zich reeds aan een zekere kritiek onderhevig, wegens de mogelijke schending van het gelijkheidsbeginsel. De wijziging van artikel 57bis van de Huisvestingscode bracht nog een nieuwe moeilijk op objectieve gronden te schragen differentiatie tot stand, die naar onze mening terecht door het Arbitragehof is vernietigd.

Bernard Hubeau

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER – 23 MEI 1996

Voorzitter: mevr. Baeté-Swinnen

Rapporteur: de h. Verougstraete

Openbaar ministerie: de h. De Swaef

Advocaten: mrs. Nelissen Grade en Geinger

Faillissement – Voorrecht – Loon – Berekening door de curator

In de regel is het bij art. 19, 3° bis, Hypotheekwet, gevestigde voorrecht niet van toepassing op de sociale-zekerheidsbijdragen van de werknemer en de bedrijfsvoorheffing die betrekking hebben op het loon waarop de werknemer recht had ingevolge prestaties geleverd vóór het faillissement.

Daaruit volgt dat de curator de schuldvordering van de werknemer voor vorderingen ontstaan vóór het faillissement moet berekenen op grond van het brutoloon, verminderd met de sociale-zekerheidsbijdrage van de werknemer en met de forfaitair berekende bedrijfsvoorheffing.

Faillissement N.V. I. t/ Sluitingsfonds

Conclusie van advocaat-generaal M. De Swaef

1. Het bestreden arrest oordeelt m.b.t. de door verweerder betwiste afrekening van de curator dat deze laatste twee berekeningen moet maken: «Allereerst dient hij het zadel van het voorrecht te berekenen, waarbij hij het brutoloon moet verminderen met de werknemersbijdrage inzake sociale zekerheid en met de bedrijfsvoorheffing, die hij berekent met inachtneming van de gemeenrechtelijke schalen, toepasselijk op opzeggingsvergoedingen enz. ten gevolge van stopzetting van arbeid of verbreking van de arbeidsovereenkomst».

«De voorheffing die in de berekening opduikt, is fictief en moet niet aan de fiscus doorgestort worden.

«Daarnaast dient hij, met inachtneming van de eenvormige schaal van het K.B. van 30 juli 1994, op het bedrag van de schuldvordering die hij zal honoreren, de bedrijfsvoorheffing van 27,25% te berekenen, die voorheffing in te houden en ze aan de fiscus door te storten».

De appelrechters steunen hierbij, benevens op art. 19, 3° bis, Hypotheekwet, op art. 8 Wet 22 juli 1993 en op voornoemd K.B. van 30 juli 1994. Wat houden die wetsbepalingen in?

2. Luidens de memorie van toelichting van het wetsontwerp houdende fiscale en financiële bepalingen was gebleken dat, wat de schuldenaars van de bedrijfsvoorheffing betreft, «in geval van faillissement, gerechtelijk akkoord en vereffening de curatoren en de vereffenaars stelden dat zij geen belastingschuld hadden inzake bedrijfsvoorheffing, aangezien ze geen brutoloon uitbetalen, doch schuldvorderingen honoreren ten bedrage van het nettoloon».

«Teneinde de effectieve inning van de bedrijfsvoorheffing te verzekeren, wordt voorgesteld artikel 270 W.I.B. 1992 aan te passen zodat de curatoren en de vereffenaars in de voormelde gevallen aan dezelfde verplichtingen zijn onderworpen als de werkgever» (*Gedr. St., Senaat*, 1992-93, nr. 7621, memorie van toelichting, p. 9). - Artikel 270 W.I.B. 1992 werd gewijzigd door de wet van 22 juli 1993 door toevoeging van een alinea 6 waarbij de bedrijfsvoorheffing ook verschuldigd is door: «6° diegenen die als curatoren in faillissementen, vereffenaars van gerechtelijke akkoorden, vereffenaars van vennootschappen of als personen die gelijkaardige functies uitoefenen, schuldvorderingen hebben te honoreren met de hoedanigheid van bezoldigingen als bedoeld in artikel 30».

- Artikel 272, 1° W.I.B. 1992 werd gewijzigd in die zin dat: «Behoudens strijdig beding: 1° [de in artikel 270, [1°, 3° en] 6°, vermelde belastingschuldigen] het recht (hebben) op de belastbare inkomsten de desbetreffende voorheffing in te houden».

Deze bepalingen zijn van toepassing op de inkomsten toegekend of betaalbaar gesteld vanaf 1 juli 1993 (art. 23 § 3, Wet 22 juli 1993).

3. Wat de berekening van de bedrijfsvoorheffing betreft, bepaalt art. 88 K.B. tot uitvoering van het W.I.B. 1992 dat het bedrag van de aan de bron verschuldigde bedrijfsvoorheffing wordt vastgesteld volgens de schalen en de erbij horende regels vermeld in bijlage III. Volgens die bijlage wordt de bedrijfsvoorheffing op beroepsinkomsten vastgesteld op grondslag van de werkelijk betaalde of toegekende bruto-inkomsten, verminderd met de verplichte inhoudingen ter uitvoering van de sociale wetgeving of van een ermee gelijkgesteld wettelijk of reglementair statuut.

Als daarbij te hanteren tarief voor de schuldvorderingen met de hoedanigheid van bezoldigingen [als bedoeld in artikel 30 van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992] die worden gehonoreerd door curatoren in faillissementen, vereffenaars van gerechtelijke akkoorden, vereffenaars van vennootschappen of personen die gelijkaardige functies uitoefenen, wordt de bedrijfsvoorheffing eenvormig (zonder vermindering) vastgesteld op 27,25 pct. (bijlage III, hoofdstuk II, afdeling 3).

4. Met betrekking tot de wettelijke voorrechten is niet in betwisting tussen de partijen de vaststelling dat de werknemer ten aanzien van de werkgever en, in geval van diens faillissement, van de gezamenlijke schuldeisers, geen voorrechtsrecht heeft om in eigen handen betaling te verkrijgen van die bedragen die door de belastingschuldige of de schuldenaar op het loon zijn ingehouden om aan het bestuur der belastingen en aan de betrokken instellingen te storten.

Daarbij kan verwezen worden naar uw arrest van 23 november 1992, AR nr. 9325 (*A.C.*, 1991-92, nr. 746) dat oordeelt dat het bij art. 19, 3° bis, Hypotheekwet gevestigde voorrecht niet van toepassing is op voornoemde bedragen, daar deze verschuldigd zijn aan de directe belastingen en aan de instellingen voor sociale zekerheid.

Na faillietverklaring heeft de aldus bevoorrechte schuldvordering enkel betrekking op het nettoloon van de werknemer.

5. Ter bepaling van het voorwerp van het bij art. 19, 3° bis, Hypotheekwet erkende voorrecht, berekent de curator zodoende de schuldvordering van de werknemer op basis van het brutoloon, verminderd met diens sociale-zekerheidsbijdrage en met de bedrijfsvoorheffing. Die bedrijfsvoorheffing wordt vastgesteld op de bruto-inkomsten van de werknemer waarvan de verplichte sociale inhoudingen worden afgetrokken. Het betreft hier logischerwijze en conform de hierboven beschreven doorgevoerde wetswijziging de forfaitaire bedrijfsvoorheffing die de curator zal moeten overmaken aan de directe belastingen.

Uit het vorenstaande blijkt m.a.w. dat de door het bestreden arrest aan de curator opgelegde afrekeningswijze, nl. een dubbele berekening zijnde een fictieve gemeenrechtelijke voorheffing enerzijds om het nettoloon vast te stellen ter begroting van de bevoorrechte schuldvordering en anderzijds een conform het K.B. van 30 juli 1994 ingehouden voorhef-

fing die zal worden doorgestort, onvoldoende steun vindt in de wettelijke bepalingen daarover.

Dit door de appelrechters doorgevoerde onderscheid lijkt mij niet in overeenstemming met de in het eerste onderdeel van het enig middel tot cassatie aangestipte wetsbepalingen.

Die grief is mitsdien gegrond.

Arrest

Gelet op het bestreden arrest, op 1 maart 1995 gewezen door het Hof van Beroep te Gent;

Over het middel (...)

Wat het eerste onderdeel betreft:

...

Overwegende dat, krachtens artikel 270, 6°, van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992, als gewijzigd bij wet van 22 juli 1993, de bedrijfsvoorheffing verschuldigd is door diegenen die, als curators in faillissementen, schuldvorderingen hebben te honoreren met de hoedanigheid van bezoldigingen als bedoeld in artikel 30 van het wetboek;

Dat, krachtens artikel 272 van hetzelfde wetboek, de curators het recht hebben op de belastbare inkomsten de desbetreffende voorheffing in te houden; dat, krachtens artikel 273 van dat wetboek, de bedrijfsvoorheffing verschuldigd is uit hoofde van het betalen of toekennen van belastbare bezoldigingen;

Dat, met toepassing van artikel 88 van het koninklijk besluit van 27 augustus 1993 tot uitvoering van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992, en van zijn bijlage III, nummers 1 tot 3, de bedrijfsvoorheffing op beroepsinkomsten wordt vastgesteld op grondslag van de werkelijk betaalde of toegekende bruto-inkomsten, verminderd met de verplichte inhoudingen ter uitvoering van de sociale wetgeving; dat, krachtens de te dezen toepasselijke bepalingen van bijlage III, hoofdstuk II, afdeling 3, voor de schuldvorderingen met de hoedanigheid van bezoldigingen die worden gehonoreerd door curators in faillissementen, de bedrijfsvoorheffing eenvormig zonder vermindering wordt vastgesteld op 27,25 percent;

Overwegende dat uit de parlementaire voorbereiding van de wet van 22 juli 1993 blijkt dat de wetgever de effectieve inning van de bedrijfsvoorheffing heeft willen bevorderen zowel wat betreft schuldvorderingen van werknemers, ontstaan vóór het faillissement van hun werkgever, als wat betreft loon uitbetaald door een curator na het faillissement; dat het voormeld uitvoeringsbesluit ertoe strekt de taak van de curators te vereenvoudigen door de vaststelling van een eenvormig tarief;

Dat uit diezelfde parlementaire voorbereiding blijkt dat de wetgever de rangorde van de bestaande voorrechten en de door de wet opgelegde regels voor de verdeling bij samenloop niet heeft willen wijzigen;

Overwegende dat, in de regel, het bij artikel 19, 3°bis, van de Hypotheekwet gevestigde voorrecht niet van toepassing is op de sociale-zekerheidsbijdragen van de werknemer en de bedrijfsvoorheffing die betrekking hebben op het loon waarop de werknemer recht had ingevolge prestaties geleverd vóór het faillissement; dat de werknemer immers geen vorderingsrecht heeft om in eigen handen betaling te verkrijgen van de bedragen die op het loon zijn ingehouden om

te worden overgemaakt aan het bestuur en aan de betrokken instellingen;

Overwegende dat hieruit volgt dat de curator de schuldvordering van de werknemer voor vorderingen ontstaan vóór het faillissement moet berekenen op grond van het brutoloon, verminderd met de sociale-zekerheidsbijdrage van de werknemer en met de forfaitair berekende bedrijfsvoorheffing;

Dat de curator de forfaitaire bedrijfsvoorheffing vaststelt op grondslag van de bruto-inkomsten verminderd met de verplichte sociale inhoudingen;

Dat hij de ingehouden bedrijfsvoorheffing doorstort aan het bestuur, als de rang van de respectieve voorrechten dit toestaat;

Overwegende dat het arrest beslist dat de curator, voor de bepaling van de omvang van het voorrecht, van het brutoloon de werknemersbijdrage voor de sociale zekerheid moet aftrekken en ook de bedrijfsvoorheffing, berekend volgens de gemeenrechtelijke schalen, zonder evenwel die bedrijfsvoorheffing aan het bestuur over te maken, en dat hij daarnaast op het aldus berekende nettobedrag de forfaitair te berekenen bedrijfsvoorheffing van 27,25 percent moet inhouden en doorstorten aan het bestuur;

Dat het arrest aldus de in het onderdeel aangewezen wetsbepalingen schendt;

...

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER – 31 MEI 1996

Voorzitter: de h. Sace

Rapporteur: mevr. Charlier

Openbaar ministerie: de h. Leclercq

Advocaat: mr. Bützler

Mediarecht – Persvrijheid – Buitencontractuele aansprakelijkheid

Art. 25, tweede lid, Gw. verleent aan de uitgevers, drukkers en verspreiders het voorrecht zich aan elke, zo strafrechtelijke als civielrechtelijke, aansprakelijkheid te kunnen onttrekken wanneer de schrijver bekend is en zijn woonplaats in België heeft. In die mate beperkt het de mogelijke toepassing van art. 1382 B.W.

C. t/ L.

Gelet op de bestreden arresten, op 27 februari en 27 juni 1995 door het Hof van Beroep te Luik gewezen;

Over het middel: schending van artikel 25, tweede lid, van de op 17 februari 1994 gecoördineerde Grondwet en, als gevolg en voor zoveel nodig, van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het Hof van Beroep te Luik door het eerste bestreden arrest, van 27 februari 1995, met eigen redenen het beroepen vonnis bevestigt, dat eiser en de tot bindendverklaring van het arrest opgeroepen partijen in solidum veroordeelt tot betaling van het bedrag van een frank aan verweerder, en eisers vordering tot vrijwaring tegen de tot bin-

dendverklaring van het arrest opgeroepen partijen niet ge-
grond verklaart, en doordat het tweede bestreden arrest, van
27 juni 1995, eiser en de tot bindendverklaring van het ar-
rest opgeroepen partijen in solidum in de kosten van beide
instanties veroordeelt, op grond: «dat de 'getrapte aanspra-
kelijkheid' weliswaar met toepassing van artikel 25, tweede
lid (vroeger artikel 18, tweede lid) van de Grondwet in straf-
zaken algemeen is aanvaard, maar dat die van het gemene
recht afwijkende regel in burgerlijke zaken geen toepassing
vindt».

terwijl uit de bestreden beslissingen volgt dat de schrijver
bekend is, zijn woonplaats in België heeft en tegenwoordig
is in het geding; in de bestreden beslissingen aangevoerd
noch vastgesteld wordt dat eiser co-auteur van dat geschrift
zou zijn en rechtstreeks en hoofdzakelijk aan de totstand-
koming ervan zou hebben meegewerkt; artikel 25, tweede lid,
van de op 127 februari 1994 gecoördineerde Grondwet een
beperking op de algemene regel van artikel 1382 van het
Burgerlijk Wetboek invoert; de drukker, de uitgever of de
verspreider immers niet kan worden vervolgd wanneer de
schrijver bekend is en zijn woonplaats in België heeft; daar-
uit volgt dat het hof van beroep niet zonder schending van
die grondwettelijke bepaling heeft kunnen beslissen dat zij
in burgerlijke zaken geen toepassing vindt:

Overwegende dat artikel 25, tweede lid van de Grondwet
bepaalt dat wanneer de schrijver bekend is en zijn woon-
plaats in België heeft, de uitgever, de drukker of de versprei-
der niet kan worden vervolgd;

Overwegende dat dit artikel aan de uitgevers, drukkers en
verspreiders het voorrecht verleent zich aan elke, zo straf-
rechtelijke als burgerrechtelijke, aansprakelijkheid te kun-
nen onttrekken wanneer de schrijver bekend is en zijn woon-
plaats in België heeft; dat het, in die mate, de mogelijke toe-
passing van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek beperkt;

Overwegende dat uit de bestreden arresten volgt dat de
schrijver van het litigieuze artikel bekend is en zijn woon-
plaats in België heeft;

Dat het hof van beroep, door eiser in zijn hoedanigheid
van verantwoordelijk uitgever te veroordelen, de voormel-
de grondwettelijke bepaling schendt;

...

NOOT – De conclusie van advocaat-generaal J.F. Le-
clercq zal te zijner tijd in de *Pasicrisie* gepubliceerd worden.

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER – 3 JUNI 1996

Voorzitter: de h. Marchal

Rapporteur: de h. Boes

Openbaar ministerie: mevr. De Raeve

Advocaten: mrs. Bützler en De Gryse

**Arbeidsovereenkomst – Einde – Dringende reden – Be-
grip – Aangevoerde dringende reden – Verduidelijking –
Vroegere feiten – Aanvoering – Termijn – Vereisten**

*Geen wetsbepaling legt enige termijn op binnen welke de ter
verduidelijking van de dringende reden aangevoerde vroegere
feiten moeten hebben plaatsgehad.*

*Voor het in aanmerking nemen van die vroegere feiten is niet
vereist dat de als dringende reden aangevoerde feiten op zich-
zelf reeds een ernstige tekortkoming uitmaken.*

V.O.F. F. t/ V. en A.B.V.V.

Gelet op het bestreden arrest, op 30 augustus door het Ar-
beidshof te Brussel gewezen;

...

Overwegende dat het feit dat het ontslag zonder opzeg-
ging rechtvaardigt, het feit is met inachtneming van alle om-
standigheden die daarvan een dringende reden kunnen ma-
ken;

Dat de rechter rekening moet houden met de omstandig-
heden die in de ontslagbrief zijn aangevoerd om de erin op-
gegeven dringende reden toe te lichten; dat vroegere feiten,
ongeacht hoe de werkgever deze als toen apprecieerde, een
verduidelijking kunnen vormen van de grief die als dringen-
de reden wordt aangevoerd; dat geen wetsbepaling enige ter-
mijn oplegt binnen welke de ter verduidelijking van de drin-
gende reden aangevoerde vroegere feiten moeten hebben
plaatsgehad;

Dat voor het in aanmerking nemen van de aangevoerde
omstandigheden het niet vereist is dat de als dringende re-
denen ingeroepen feiten op zichzelf reeds «een ernstige te-
kortkoming» uitmaken aangezien juist aangevoerd wordt dat
ze slechts een dringende reden tot onmiddellijk ontslag uit-
maken door ze te beschouwen in het licht van de voorheen
voorgevallen feiten die als verzwarende omstandigheid zijn
aangevoerd;

Overwegende dat het arrest niet nagaat of de vroegere in
de ontslagbrief vermelde feiten het dringende karakter heb-
ben beïnvloed van de als dusdanig aangevoerde feiten van
5, 6 en 27 april 1995, op grond dat het laatste van de vroe-
gere feiten dateert van 14 maart 1994 en geleid heeft tot een
waarschuwingbrief van dezelfde datum, waarin gesteld werd
dat een herhaling van dergelijke feiten tot verdere discipli-
naire maatregelen zou leiden, en op grond dat «de feiten die
de dringende reden zouden moeten uitmaken, bezwaarlijk
als een ernstige tekortkoming kunnen worden aangemerkt»;

Dat het arrest dat op grond hiervan de vordering tot het
horen erkennen van een dringende reden die het ontslag van
verweerder moet toelaten, ongegrond verklaart, de in het
middel aangewezen wetsbepalingen schendt;

...

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER – 6 JUNI 1996

Voorzitter: mevr. Baeté-Swinen

Rapporteur: de h. Wauters

Openbaar ministerie: de h. Dubrulle

Advocaten: mrs. Verbist en De Gryse

**Bewijs – Burgerlijke zaken – Tegen en boven de inhoud
van een akte – Vermoedens**

De artt. 1319, 1320, 1322, 1341 en 1351 B.W. worden geschonden door het vonnis dat geen uitlegging geeft van een ontvangstbewijs maar op grond van extrinsieke feitelijke gegevens waaraan het niet het karakter van een bekentenis toekent, de werkelijke oorzaak ervan onderzoekt, in tegenstelling tot de erin uitgedrukte oorzaak en aldus het bewijs van de oorzaak van dat ontvangstbewijs toelaat op grond van vermoedens tegen en boven de inhoud van die akte.

S. t/ P.

Gelet op het bestreden vonnis, op 8 januari 1993 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen;

Over het eerste onderdeel van het middel: schending van de artikelen 1320, 1321, 1322, 1323, 1341 (als van toepassing vóór de wijziging door de wet van 10 december 1990, en voor zoveel nodig als gewijzigd door de wet van 10 december 1990) en 1353 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat in het bestreden vonnis de appelrechters voor recht zeggen dat er geen grondslag bestaat om verweerder te veroordelen tot betaling aan eiser van het bedrag van 90.295 frank bij wege van provisie en zij deze beslissing op de volgende overwegingen doen steunen: «Er werd een som van 120.000 frank betaald door (eiser), met op de vermelding van het ontvangstbewijs 'voorlopige schatting huurschade', welk ontvangstbewijs niet gedateerd is. De betwisting betreft deze betaling van 120.000 frank. Volgens (verweerder) was dit een huurprijsverhoging voor het gehele jaar 1990 en een vergoeding voor de onbeschikbaarheid gedurende 1 jaar. Volgens (eiser) betrof het een voorschot op de huurschade door hem veroorzaakt. Het blijkt dat de schade (ramen) waarnaar verwezen wordt in de brief van 27 april 1989 uitgaande van (verweerder) reeds hersteld was, aangezien hiervan geen melding meer wordt gemaakt in het deskundig verslag neergelegd ter griffie van het vredegerecht. Er is derhalve buiten deze ramen geen enkele indicatie welke op zware huurschade wees in december 1989 op het ogenblik van het verlenen van de huurovereenkomst, zodat niet ingezien kan worden waarom op dat ogenblik een jaar op voorhand een provisie voor huurschade diende te worden betaald. (Eiser) stelde zelf voor in zijn niet-betwiste brief van 13 november 1989 om een huurprijsverhoging tot zelfs 100 % te betalen voor het jaar 1990, aangezien hij blijkbaar het appartement ten zeerste nodig had voor zijn kinesisten-praktijk. Aangezien (verweerder) zo aangedrongen had om het pand zelf per 31 december 1989 te kunnen betrekken en het dan toch nog voor 1 jaar verhuurde en mede gelet op het feit dat de huurder een huurprijsverhoging van 100 % wilde betalen, hetgeen ongeveer overeenstemt met het ontvangen bedrag van 120.000 frank, dient aangenomen te worden dat de oorzaak van de betaling van 120.000 frank geenszins echte huurschade is, maar wel degelijk een vergoeding voor het langer kunnen blijven betrekken van het appartement en een vergoeding voor de onbeschikbaarheid ervan voor (verweerder), welke vergoeding in deze vorm gesteld fiscaal voordeliger uitvalt voor (verweerder). De thesis vooropgesteld door (eiser) dat (verweerder) het pand slechts terug wilde verhuren indien op voorhand een provisie voor huurschade werd betaald, komt op geen enkele manier als bewezen over»,

...

Overwegende dat, krachtens artikel 1341 van het Burgerlijk Wetboek, het bewijs door getuigen niet wordt toegelaten tegen en boven de inhoud van de akten, en evenmin omtrent hetgeen men zou beweren vóór, tijdens of sinds het opmaken te zijn gezegd;

Dat, krachtens artikel 1353 van dit wetboek, het bewijs met vermoedens die niet bij de wet zijn ingesteld, alleen wordt toegelaten in de gevallen waarin de wet het bewijs door getuigen toelaat, behalve wanneer tegen een handeling uit hoofde van bedrog of arglist wordt opgekomen;

Overwegende dat het vonnis met de in het middel weergegeven redenen geen uitlegging geeft van het ontvangstbewijs van 120.000 frank, maar op grond van extrinsieke feitelijke gegevens, waaraan het niet het karakter van een bekentenis toekent, de werkelijke oorzaak onderzoekt van dit ontvangstbewijs, in tegenstelling tot de erin uitgedrukte oorzaak;

Dat het vonnis, door aldus het bewijs van de oorzaak van dit ontvangstbewijs toe te laten op grond van vermoedens tegen en boven de inhoud van die akte, de artikelen 1319, 1320, 1322, 1341 en 1353 van het Burgerlijke Wetboek schendt;

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e KAMER – 9 DECEMBER 1994

Voorzitter: de h. Mertens

Raadsheren: de hh. Thybergin en De Cooman

Advocaten: mrs. Decramer en Van Mallegheem

Onrechtmatige overheidsdaad – Aansprakelijkheid van de Staat voor fout van magistraat – Ambtshalve uitspreken van faillissement zonder nauwgezet onderzoek van het dossier – Geen volledig schadeherstel door aanwending van rechtsmiddel en de daaropvolgende uitspraak

Het louter steunen op achterhaalde gegevens, waarvan het achterhaald zijn manifest, zonder enige twijfel en zonder moeite kan worden gedetecteerd uit de stukken in het dossier, en het als bewezen aanvaarden van het geschokt zijn van het krediet en van het verrichten van handelsdaden, zonder enig concreet bewijs, toont aan dat de rechter die het ambtshalve faillissementsvonnis en het vonnis op derdenverzet heeft verleend, niet met de zorgvuldigheid en de nauwgezetheid is tewerkgegaan die van een zorgzaam magistraat, geplaatst in dezelfde omstandigheden, kon worden verwacht.

Een onjuiste of onzorgvuldige rechterlijke beslissing wordt in de regel rechtgezet door de aanwending van een rechtsmiddel en de uitspraak van de appelrechter daaropvolgend.

Wanneer de met succes bestreden rechterlijke beslissing op een onrechtmatige wijze schade heeft berokkend die niet is goedge maakt door de beslissing in beroep, moet de rechtzoekende een aansprakelijkheidsvordering kunnen instellen tegen de Belgische Staat, die aldus instaat voor de fouten van de rechterlijke orde in de uitoefening van het ambt of in voldoende verband ermee.

Door de ernstige impact op de persoon en de levenssfeer, door de weerslag van het faillissement op de activiteiten van een gefailleerde en zijn beroepsloopbaan, moet worden aangenomen dat de staat van faillissement schadebrokkenend is, zelfs als de

staat van faillissement na korte tijd wordt opgeheven, zodat te dezen het arrest van het hof van beroep waarbij het faillissement werd opgeheven, op zichzelf geen volledig rechtsherstel verschaft en kon verschaffen aan de ten onrechte failliet verklaarde persoon.

Belgische Staat t/ L.

De Belgische Staat (in de persoon van de minister van Justitie en Economische zaken) stelde – tijdig en geldig naar de vorm – hoger beroep in tegen het vonnis, geacht op tegenspraak te zijn gewezen op 7 oktober 1992, door de eerste kamer van de rechtbank van eerste aanleg van Ieper.

Bij het bestreden vonnis werd de vordering van Guido L. toelaatbaar verklaard en werd de Belgische Staat veroordeeld om aan de oorspronkelijke eiser een voorschot te betalen op vergoeding voor materiële en morele schade, ten bedrage van 750.000 fr.

...

1. In de rechterlijke organisatie is het zich vergissen – recht doen is en blijft het werk van de mens, derwijze dat falen onvermijdbaar is – geïstitutionaliseerd, nu het hoger beroep en de dubbele aanleg (nog steeds) de regel zijn. De enige aanleg is de uitzondering, ingegeven door rechtspraktische noden van het ogenblik, om de rechtsachterstand weg te werken; de uitbreiding van het recht spreken in eerste en laatste aanleg, is aldus de resultante van een pragmatisch denken, veel meer dan een juridische verantwoorde optie.

Een onjuiste of onzorgvuldige rechterlijke beslissing wordt dan ook – in de regel – rechtgezet door de aanwending van een rechtsmiddel en de uitspraak van de appelrechter daaropvolgend.

Feit is echter dat de aanwending van een rechtsmiddel, wat in principe rechtsherstel gerandeert (een waarborg voor een zo juist mogelijke rechterlijke uitspraak), in bepaalde omstandigheden de schade door de eerste foutieve beslissing onverlet laat of niet volledig herstelt.

Wanneer de (met succes) bestreden beslissing op een onrechtmatige wijze – door een onzorgvuldige uitoefening van de rechterlijke functie, door een recht spreken zoals door een normaal voorzichtig rechter, geplaatst in dezelfde concrete omstandigheden geen recht zou zijn gedaan – schade heeft berokkend die niet is goedge maakt door de beslissing in beroep, moet de rechtzoekende de aansprakelijkheidsvordering kunnen instellen.

De aansprakelijkheidsvordering dient alsdan gericht te worden tegen de Belgische Staat, nu de magistraat een orgaan is van de Staat die aldus instaat voor de fouten van de rechterlijke orde in de uitoefening van het ambt (of in voldoende verband ermee).

De eerste vraag die moet beantwoord worden is derhalve of de voorzitter van de rechtbank van koophandel die destijds het ambtshalve faillissement van L. uitsprak en diens derdenverzet afwees, nalatig is geweest of tekortgeschoten is in de uitoefening van zijn ambt.

1.1. De bewijskracht van het arrest van het Hof (zevende kamer) van 31 januari 1990:

Het gezag van het gewijsde, waarmee de rechterlijke uitspraak (het dispositief en de overwegingen die de rechterlijke beschikkingen noodzakelijk onderbouwen) is bekleed, is betrekkelijk en kan derhalve in principe slechts worden tegengeworpen aan de partijen in het geding; desalniettemin

heeft de beslissing bewijswaarde (iuris tantum) ten aanzien van derden, niet-procespartijen (in casu de Belgische Staat).

Geput uit het arrest van 31 januari 1990, dient bij gebreke van tegenbewijs o.m. als juist te worden aangenomen dat de rechter die het faillissementsvonnis uitsprak,

- niet het recht kon ontnemen aan Guido L. om gehoord te worden, voorafgaand de op 8 augustus 1986 ambtshalve faillietverklaring;

- deze tekortkoming (het niet vooraf horen van de betrokkene) – waarvoor geen redelijke verantwoording kan worden gevonden – verklaart volgens de appelrechter de «grove vergissing» het faillissement te baseren op twee schulden die zes maanden voordien voldaan werden;

- tegen het geheel van gegevens (stukken en verklaringen van geloofwaardige derden) in, de hoedanigheid van handelaar «zonder meer» baseerde en bewezen achtte op «het opmaken van facturen, invorderingen voor uitgevoerde werken na de doorhaling, aankoopfacturen in 1985 en 1986, gebruik persoonlijke bankrekening voor handelsdoeleinden, enz...»

1.2. Het vorenstaande klemmt des te meer, nu in het derdenverzet na het faillissementsvonnis van 8 augustus 1986 en afgezien van het verweer van de geïntimeerde, de eerste rechter de stelling van staking van betaling handhaafde... op grond van schulden die waren gekwetten vóór het faillissement! Dit onverkort de omstandigheid dat reeds bij brief van 11 juli 1986 van de toenmalige advocaat voor de geïntimeerde gericht aan de voorzitter, de depistagedienst melding werd gegeven «dat de schulden op naam van Guido L.» t.o.v. de rijksdienst voor sociale zekerheid «volledig zijn vereffend», met medezending van de desbetreffende bewijsstukken. Deze brief was trouwens tevens slechts en ten overvloede de bevestiging van het schrijven van 27 juni 1986 van de rijksdienst voor sociale zekerheid zelve.

Eén en ander, terwijl uit het dossier van de appellant blijkt dat zich in het depistagedossier een kopie bevond van het verzoek van geïntimeerde om doorhaling van zijn inschrijving in het handelsregister, gedateerd van 11 juli 1984; dit is des te treffender nu het ambtshalve faillissement van 8 augustus 1986 van de geïntimeerde niet werd uitgesproken ingevolge vermogensvermenging of wegens vereenzelviging met de P.V.B.A. L., terwijl uit de gegevens in het depistagedossier de eerste rechter niet vermocht af te leiden dat de geïntimeerde – na de oprichting van de P.V.B.A. L. – nog daden van koophandel verrichtte.

Het zich louter baseren op achterhaalde gegevens, waarvan het achterhaald zijn manifest, zonder enige twijfel en zonder moeite kon worden gedetecteerd uit de bescheiden vevat in het depistagedossier, het als bewezen aanvaarden van het geschokt zijn van het krediet en van het verrichten van handelsdaden, zonder enig concreet, laat staan decisief bewijs, terwijl uit het depistagedossier dat overligt blijkt dat Guido L. het laatste werd gehoord op... 25 november 1985, toont aan dat de rechter die de vonnissen van 8 augustus 1986 en 6 april 1987 verleende, niet met de zorgvuldigheid en nauwgezetheid te werk is gegaan die van een zorgzaam magistraat, geplaatst in dezelfde omstandigheden, kon worden verwacht.

Het verweer van de appellant als zou de geïntimeerde ten tijde van de ambtshalve faillietverklaring nog andere schulden hebben gehad, is helemaal niet ter zake; immers, afgezien dat de faillissementsrechter niet deze schulden aanvoer-

de ter verantwoording van de staking van betaling en de staat van faillissement, bewijst de appellant niet dat deze schulden vervallen en opeisbaar waren, laat staan dat zou blijken dat – zo de geïntimeerde niet de mogelijkheid had zijn (vervallen) schulden te kwijten – hij niet langer kredietwaardig was en geen termijnen van zijn schuldeisers kon krijgen.

De bewering als zouden «de theorieën en interpretaties van het E.V.R.M. nog niet zo lang gelding en ingang hebben gevonden» is als verweer van de Belgische Staat eerder bedrevend... en hoeft geen weerlegging, het verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden... ondertekend zijnde op 4 november 1950 en goedgekeurd bij wet van 11 mei 1955; dit, onverminderd de omstandigheid dat de faillissementsrechter niet alleen nagelaten heeft de geïntimeerde te horen vóór de ambtshalve faillissementsverklaring, doch zich gebaseerd heeft op enerzijds onbewezen en anderzijds verkeerde (achterhaalde) gegevens, waarvan hij de onjuistheid kon detecteren aan de hand van de elementen vervat in het door hem samengesteld depistagedossier!

De beweerdde overbelasting door een tekort aan magistraten, is niet bewezen nu aan de hand van het dossier vaststaat dat dezelfde Voorzitter die het ambtshalve faillissement uitsprak, zelfs nog de taak van rechter-commissaris waarnam, terwijl overbelasting – hoe dan ook – niet mag leiden tot manifeste onzorgvuldigheid. Meer nog en louter volledigheidshalve: indien structureel de bezetting van de rechtbanken van koophandel te Ieper en Veurne derwijze zou zijn dat niet op behoorlijke en zorgvuldige wijze recht zou kunnen worden gesproken, dan zou dit een tekortkoming uitmaken die rechtstreeks en bij uitsluiting aan de Belgische Staat zou zijn toe te schrijven.

2. De vraag rijst derhalve of L. die ten onrechte door de Ieperse rechtbank van koophandel in staat van faillissement werd verklaard, bij een rechterlijke uitspraak die niet met de vereiste zorgvuldigheid werd gewezen (zoals uit de bewoordingen van het arrest van 31 januari 1990 van de zevende kamer van dit Hof ontegenzeggelijk blijkt en ten overvloede wordt bevestigd door het depistagedossier betreffende Guido L. dat ons – in tegenstelling tot het depistagedossier betreffende de P.V.B.A. Guido L. – werd overgelegd), door het tenietdoen van het bestreden vonnis bij het arrest van 31 januari 1990 rechtsherstel bekwaam.

Door de ernstige impact op de persoon en de levenssfeer, door de weerslag van het faillissement op de activiteiten van een gefailleerde en zijn beroepsloopbaan, moet worden aangenomen dat de staat van faillissement schadeberokkenend is, zelfs als de staat van faillissement na korte tijd wordt opgeheven, derwijze dat het arrest van 31 januari 1990 op zich geen volledig rechtsherstel verschaft of verschaffen kon aan de geïntimeerde.

In casu moet evenwel worden nagegaan in welke mate de schade en haar omvang verband houdt met de vrij lange procedure (het ambtshalve faillissement werd uitgesproken op 8 augustus 1986, het verzet werd (pas) afgewezen bij beslissing van 6 april 1987, terwijl eerst bij arrest van 31 januari 1990 het faillissement werd opgeheven, met ontlasting van de curatoren).

Aansluitend bij het voorgaande, moet worden achterhaald of en in welke mate de geïntimeerde zelf (voldoende) diligent handelde, ten einde de afloop van het proces te vervolgen; in concreto dient derhalve nagegaan te worden of de

geïntimeerde zelf geen fout heeft in de trage afwikkeling van het geding en, in voorkomend geval, in welke mate zijn inactiviteit alsdan zou hebben bijgedragen in zijn beweerdde schade.

De appellant heeft een fotokopie neergelegd van verschillende gerechtsdossiers. In de eerste plaats komt het gepast voor dat de originele (en volledige) gerechtsdossiers (o.m. ambtshalve faillissement, derdervezet en hoger beroep faillissement) zelf en inzonderheid de P.V.'s der terechtzittingen (de fotokopies onleesbaar zijnde) ons worden overgelegd.

3. Gelet op het voorgaande en afgezien van de mogelijke impact op de schade door het onvoldoende activeren van de procedure door de geïntimeerde zelf, komt het passend voor het bestreden vonnis waarbij een voorschot op vergoeding van materiële en morele schade ten bedrage van 750.000 fr. werd toegekend, te bevestigen, in afwachting van het hierna bevolen deskundigenonderzoek en overlegging van de gerechtsdossiers.

Een onderzoeksmaatregel is immers vereist, ten einde de schade van de geïntimeerde door de faillissementsverklaring en de handhaving van deze toestand tot 31 januari 1990 te ramen.

NOOT – Zie Cass., 19 december 1991, *Arr. Cass.*, 1991-92, 364, *Pas.*, 1992, I, 316, met conclusie van de eerste advocaat-generaal Velu, J., *R.W.*, 1992-93, 396, *R.C.J.B.*, 1993, 285, met noot Rigaux, F. en Van Compernelle, J., evenals de commentaren bij dit arrest van Dalcq, R.O., «La responsabilité de l'Etat du fait des magistrats. A propos de l'arrêt de la Cour de cassation du 19 décembre 1991», *J.T.*, 1992, 449 e.v.; Dony, M., «Responsabilité de l'Etat pour faute du pouvoir judiciaire après l'arrêt du 19 décembre 1991», *J.B.H.*, 1993, 804 e.v.; Van Oevelen, A., «De aansprakelijkheid van de Staat voor ambtsfouten van magistraten en de orgaantheorie na het Anca-arrest van het Hof van Cassatie van 19 december 1991», *R.W.*, 1992-93, 377 e.v.

HOF VAN BEROEP TE GENT

17e KAMER – 25 APRIL 1995

Voorzitter: de h. Lievens

Advocaten: mrs. Soete en Ascrawat

Schenking – Gift van hand tot hand – 1. Bewijs – Toepassing van art. 2279 B.W. – Bezit – Heimelijk en dubbelzinnig karakter – 2. Toepassingsgebied – Nominatieve titel

1. De bezitter die beweert bij gift van hand tot hand verkregen te hebben, kan zich in eerste instantie beroepen op het eigendomsvermoeden van art. 2279 B.W. op voorwaarde dat zijn bezit voldoet aan de vereisten van art. 2229 B.W.

Aangezien ieder bezit wordt geacht deugdelijk te zijn, draagt degene die beweert dat het bezit dubbelzinnig of heimelijk is, de bewijslast van dit gebrekkig karakter.

Het bestaan van deze gebreken kan door alle middelen rechtens bewezen worden.

Wanneer het gebrekkig karakter van het bezit is aangetoond, verliest de vermeende begiftigde de bezitsbescherming van art.

2279 B.W. en dient hij het bestaan van de gift van hand tot hand te bewijzen overeenkomstig art. 1341 B.W.

2. Het bestaan van een gift van hand tot hand kan niet worden aangevoerd ten aanzien van een nominatieve titel.

B. t/ L.

Een handgift is geldig wanneer de schenker de onherroepelijke bedoeling heeft om te schenken en er een materiële eigendomsoverdracht plaatsvindt van het geschonken goed van de schenker (die schenkt) aan de begiftigde (die ontvangt).

Daaruit volgt dat *eigenlijk vijf voorwaarden samen* moeten bestaan opdat de schenking van hand tot hand geldig zij:

a) de handgift onderstelt dat een fysieke overdracht van goederen tussen de schenker en de begunstigde = de traditio – de inbezitting van de geschonken zaak;

b) de handgift onderstelt dat het gaat om een *roerend, materieel en verplaatsbaar goed* (bv. juwelen, meubilair, bankbriefjes, waardepapieren – kasbons aan toonder, aandelen aan toonder); vastgoed, aandelen op naam, cheques op naam zijn dus uitgesloten;

c) de handgift onderstelt, aan de zijde van de schenker de bedoeling om weg te schenken (= de *animus donandi*) (dus zonder dat in ruil daarvoor een tegenprestatie van materiële of economische aard wordt geëist), en aan de zijde van de begunstigde de aanvaarding van de geschonken zaak (= de *acceptatio*);

d) de handgift onderstelt dat de *begunstigde onmiddellijk eigenaar wordt* van het geschonken goed; de overdracht moet dus meteen (en niet op termijn) gebeuren;

e) uit de combinatie van punten c en d volgt dat de handgift *definitief* is m.a.w. de schenker kan zijn beslissing niet meer herroepen.

Wat de *bewijsrechtelijke positie van de partijen* betreft wil het Hof beklemtonen dat *vermoed wordt dat het bezit deugdelijk is* (het cassatiearrest van 4 december 1986 – R.W. 1986-87, 2147 – spreekt van het bij de wet in het voordeel van de bezitter ingestelde weerlegbaar vermoeden van deugdelijk bezit), zodat wie beweert dat het bezit gebrekkig is (= geïntimeerde L.) dit moet bewijzen; het bewijs van de ondeugdelijkheid – vooral de dubbelzinnigheid en de heimelijkheid van het bezit worden in casu ingeroepen om het vermoeden van eigendom te weerleggen – kan als materieel feit met alle middelen van rechtsens gebeuren.

Het *bezit is dubbelzinnig* ingeval het, gelet op de omstandigheden, vatbaar is voor verschillende interpretaties, en met name ingeval er, in concreto beoordeeld, twijfel bestaat of de bezitter het goed onder zich heeft als eigenaar dan wel als houder.

Het *bezit is heimelijk* wanneer de bezitter niet onmiddellijk en spontaan, maar eerder achteraf en onder invloed van de kracht van het onderzoek moet toegeven dat hij de goederen bezat.

Is eenmaal bewezen dat zijn bezit dubbelzinnig of heimelijk is, dan kan de vermeende begiftigde de bescherming van artt. 2279 B.W. niet langer inroepen; hij dient dan het bestaan van de handgift te bewijzen overeenkomstig de regels van gemeen recht.

...

Post nr. 10 = *Spaarboekje ASLK op naam van L. met een bedrag van 500 frank.*

Aangezien een spaarboekje op naam niet bij handgift kan worden overgedragen kan er op dit punt geen discussie bestaan, hetgeen door de appellante op hoofdberoep erkend wordt.

Ook op dit punt heeft de *eerste rechter correct geconcludeerd*.

...

Posten 7, 8 en 8

Dit zijn de kasbons van wat de onderzoekers noemen «het B.verhaaltje» (strafdossier, stuk 41/a).

Mevrouw B., die bij haar ondervraging op 18 mei 1984 verklaarde niets af te weten van het bestaan van deze kasbons en ze in geen geval te hebben aangekocht, moest, toen de onderzoekers hadden uitgevist dat deze kasbons vervangers waren van de vroegere kasbons (op naam van D.), deze vervanging erkennen en toegeven dat haar verhaal van 18 mei 1984 gelogen was – met de bedoeling haar bijzit V; (aan wie de effecten werden afgegeven) buiten de zaak te houden. H. V. verklaarde op 22 mei 1984 dat hij «om verdere ruzie te voorkomen» bezit nam van die kasbons en ze, buiten weten van B., op de zolder had verborgen onder het balatum.

Het Hof acht het evident dat het vermoeden van deugdelijkheid hier *uitermate sterk wordt aangetast*, en omdat V. nooit eigenaar is geweest van die kasbons, maar enkel houder (met het oog op geheime bewaring), en omdat uit geen enkel concreet en decisief element blijkt dat zij op 14 oktober 1983 (zie stukken 41/p en volg.) als eigenaar gerechtigd was vroegere spaarbons (waarvan de borderellen het klantnummer 040023 droegen) te verkopen in het makelaarskantoor van R. D. en ze onmiddellijk te vervangen door waarden met het borderelnummer 222228.

Een dergelijke handelwijze – afgezien van het bedrieglijk element ten opzichte van de onderzoekers – wijst *uiteraard naar heimelijkheid en dubbelzinnigheid*.

Op dit punt moet derhalve het aangevochten vonnis worden gewijzigd.

NOOT – *Gift van hand tot hand en de bewijsfunctie van art. 2279, eerste lid, B.W.*

Het geannoteerde arrest maakt deel uit van een uitgebreide rechtspraak omtrent de problematiek van de handgift.

Het scenario is klassiek: de bij eigenhandig testament aangestelde algemene legataris van een overledene eist de afgifte van een aantal roerende waarden (kasbons en spaarbons) die zich bevinden bij een derde persoon, die in een vorig en thans herroepen testament van de overledene tot algemene legataris werd aangesteld. Deze persoon weigert de roerende waarden evenwel uit handen te geven en beweert ze bij handgift van de overledene te hebben verkregen.

Rechtsleer en rechtspraak aanvaarden nagenoeg unaniem (contra alleen Dekkers, R., «En fait de meubles, la possession vaut titre, mais non: juste titre», *Rev. Prat. Not.B.*, 1973, 323 e.v.; «Inzake roerend goed geldt bezit als titel, doch niet als wettige titel», *R.W.*, 1972-73, 1937-1940; *Handboek van burgerlijk recht*, Antwerpen, Bruylant, 1958, III, p. 600, nr. 1004) dat in een dergelijk geval de bewijsproblematiek n.a.v. de beweerdte handgift beheerst wordt door artikel 2279, eerste lid, B.W., omdat alleen goederen, waarvan de eigendom door eenvoudige levering kan overgaan – zoals lichamelijk roerende goederen en titels aan toonder (met uitzondering van zeeschepen en andere vaartuigen) – het voorwerp kunnen uitmaken van een handgift.

Overeenkomstig artikel 2279, B.W. wordt de bezitter (*juris tantum*) vermoed ten gevolge van een geldige eigendoms-overdragende rechtshandeling in het bezit van de roerende goederen te zijn gekomen en maakt zijn bezit meteen ook zijn titel uit. Het bezit verleent dus zowel een vermoeden van eigendom, als een titel van eigendom. De bezitter mag dan ook genoeg nemen met een loutere verwijzing naar artikel 2279, B.W. en hoeft geenszins aan te tonen hoe hij het eigendomsrecht verkregen heeft, noch van wie, noch wanneer (Casman, H., «Schenkings en successierechten», *N.F.M.*, 1994/7, 11). Wanneer hij dit wel doet en meteen ook de oorsprong van zijn bezit, zoals bv. het bestaan van een handgift, aangeeft, zet hij een onnodige en zelfs gevaarlijke stap. Daardoor wordt het geschil immers voor de tegenpartij beter afgebakend en zal deze door het gebrekkig karakter van het bezit aan te tonen meteen ook de aangehaalde titel van eigendom kunnen ontzenuwen.

Opdat de vermeende begiftigde op artikel 2279, B.W. kan steunen, is vereist dat hij voor zichzelf bezit (artikel 2230 B.W.) en dat zijn bezit te goeder trouw en deugdelijk is, m.a.w. geen gebreken in de zin van artikel 2229 B.W. (heimelijkheid, dubbelzinnigheid, geweld of onderbreking) vertoont.

Aangezien elk bezit vermoed wordt deugdelijk te zijn (Cass., 20 december 1974, *R.W.*, 1974-75, 1835; Cass., 4 december 1986, *R.W.*, 1986-87, 2147; Rb. Brussel, 17 november 1987, *Rev. Not. B.*, 1989, 287), is het aan de tegenpartij om het tegendeel aan te tonen. Het louter materieel feit van de ondeugdelijkheid van het bezit kan met alle middelen rechtens recht bewezen worden. Uit de praktijk is inmiddels gebleken dat de rechtspraak, uit een zeker wantrouwen ten aanzien van rechtshandelingen om niet, sneller geneigd zal zijn het gebrekkig karakter van het bezit te aanvaarden.

Indien aangetoond wordt dat het bezit gebrekkig is, verliest de bezitter de bescherming van artikel 2279, eerste lid, B.W., maar moet de eiser alsnog het bewijs leveren van zijn eigendomsrecht van de beweerde geschonken goederen.

Hiervoor hoeft hij slechts aan te tonen dat hijzelf of zijn rechtsvoorganger de goederen onmiddellijk voorafgaand aan de vermeende begiftigde bezaten, m.a.w. door op hun beurt een beroep te doen op de bewijskracht van het bezit. Ook vermoedens kunnen hierbij aangevoerd worden (Cass., 4 december 1986, *R.W.*, 1986-87, 2147).

Wanneer de eiser slaagt in deze bewijslast en het bezit van de vermeende begiftigde op zich niet meer volstaat als titel, komt het er voor de begiftigde op aan om overeenkomstig artikel 1341, B.W., d.w.z. in principe schriftelijk, het bewijs te leveren van een rechtmatige titel van zijn bezit, zoals bv. een handgift van de kant van de overledene. Hij zal dan moeten aantonen dat zowel de *traditio* als de *animus donandi* en de *acceptatio* voorhanden zijn (Capelle, B., «Preuve dans le procès civil relatif à un meuble corporel ou don manuel», *T.B.B.R.*, 1991, 19-51 en 303-322).

In het geval dat aanleiding gaf tot het geannoteerde arrest slaagde de eiser in eerste aanleg (geïntimeerde in hoger beroep) erin om het vermoeden van artikel 2279 B.W. te ontcrachten voor enkele kas- en spaarbons, die de in het eerste herroepen testament aangewezen legataris onder zich hield. Ook een spaarboekje op naam werd aan eiser toegewezen, omdat goederen waarvan de eigendomsoverdracht onderworpen is aan bijkomende formaliteiten, zoals een spaarboekje, niet het voorwerp van een handgift kunnen uitmaken (in die zin reeds: Luik, 4 december 1988,

Rec. Gén. Enr. Not., 1990, 270; Rb. Luik, 30 mei 1911, *Rev. Prat. Not. B.*, 19123, 349; Rb. Luik, 5 maart 1976, *J.T.*, 1976, 355).

In hoger beroep poogt de oorspronkelijke eiser (geïntimeerde in hoger beroep) het vermoeden van artikel 2279 B.W. ook t.a.v. andere kasbons te ontcrachten op grond van de beweerde dubbelzinnigheid en heimelijkheid van het bezit.

Doordat de bezitter (appellante in hoger beroep) tijdens het gerechtelijk onderzoek verklaard had «niets af te weten van het bestaan van deze kasbons en ze in geen geval te hebben aangekocht» en nadien toch diende te erkennen dat zij deze kasbons aangekocht had in vervanging van andere, en doordat deze kasbons – al dan niet met haar medeweten – door haar bijzit op zolder verborgen gehouden werden, kan bij haar het openbaar en ondubbelzinnig karakter van dit bezit niet langer behouden blijven.

Aangezien de oorspronkelijke eiser (geïntimeerde in hoger beroep) bovendien kan aantonen dat zijn rechtsvoorganger (de *decujus*) de inmiddels vervangen kasbons onmiddellijk tevoren in eigendom bezat, is het aan de bezitter om haar beweerd eigendomsrecht te bewijzen aan de hand van een gift van hand tot hand.

Uit het geannoteerde arrest blijkt evenwel dat zij geen elementen naar voren kan brengen die de rechtmatige titel van haar bezit (de handgift) overeenkomstig artikel 1341 B.W. kunnen staven.

Over dezelfde problematiek: Brussel, 24 januari 1991? *J.T.*, 1991, 540, *Rec. Gén. Enr. Not.*, 1993, 149; Gent, 14 juni 1994, *R.W.*, 1995-96, 542; Bergen, 17 juni 1994, *J.T.*, 1995, 171; Bergen, 13 februari 1996, *Rev. Not. B.*, 1996, 350; Rb. Antwerpen, 16 mei 1989, *T.Not.*, 1993, 166, met noot Facq J.; Rb. Luik, 23 oktober 1989, *J.L.M.B.*, 1990, 519, *Rec. Gén. Enr. Not.*, 1990, 272; Rb. Namen, 19 april 1990, *R.R.D.*, 1990, 485; Rb. Brussel, 4 januari 1991, *Rev. Trim. Dr. Fam.*, 1991, 106; Rb. Brussel, 3 februari 1995, *J.T.*, 1995, 343.

Deirdre Van Grunderbeeck

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

4e bis KAMER – 3 JUNI 1996

Voorzitter: de h. Adriaensen

Advocaten: mrs. Cafmeyer en Martens loco Vandeuren

Burgerlijke rechtspleging – Kort geding – Provisionele bedragen

De rechter in kort geding is bevoegd om provisionele bedragen toe te kennen. Vereist is dat over de eisbaarheid van de sommen geen redelijke twijfel bestaat en aan de partijen geen definitieve en onherstelbare schade berokkend wordt.

L. t/ X.

Overwegende dat de oorspronkelijke vordering uitging van appellant en ertoe strekte geïntimeerde te horen veroordelen tot de verdere naleving van de tussen partijen gesloten overeenkomst, en dit vanaf 1 juli 1994, minstens vanaf 1 november 1994, totdat er een definitief vonnis ten gronde

zal zijn geweest, en meer bepaald geïntimeerde te horen veroordelen tot betaling van de achterstal van 244.996 fr. tot en met de datum van 31 december 1994, en vanaf 1 januari 1995 tot het betalen van de som van 1.331,50 fr., per dag, welk bedrag jaarlijks verhoogd dient te worden met 2% op de verjaardag van het recht op uitkering;

Overwegende dat de eerste rechter de vordering ontvanke-lijk doch ongegrond verklaard heeft;

...

Overwegende dat de omstandigheden en de doelstellingen van het geschil in het bestreden vonnis uiteengezet zijn en het Hof ernaar verwijst; dat volstaan kan worden met te herhalen dat de partijen op 5 februari 1990 een verzekeringspolis 'Leven' afgesloten hebben die aan appellant tevens een rente waarborgt in geval van algehele invaliditeit ten gevolge van ziekte of ongeval; dat op 12 maart 1993 appellant getroffen werd door een hartaanval, hetgeen hem een volledige invaliditeit meebracht, en geïntimeerde vanaf 11 april 1993 overging tot uitbetaling van de invaliditeitsrente; dat op 15 juli 1994 geïntimeerde de beslissing nam met de uitkeringen te wachten tot zij het rapport van professor K. ontvangen zouden hebben; dat op 26 augustus 1994 geïntimeerde de terugbetaling vroeg van alle bedragen die sinds 1 februari 1994 werden uitbetaald;

Overwegende dat de eerste rechter op goede gronden geoordeeld heeft dat de vordering spoedeisend is en het Hof hier verder naar verwijst, in zoverre niet tegengesproken door huidige motieven; dat appellant op redelijke gronden geweigerd heeft gevolg te geven aan het voorstel van 14 september 1994 om over te gaan tot een medische expertise als bedoeld in art. 9 van de polis; dat appellant zich beroept op art. 36 van de Landverzekeringswet van 25 juni 1992 dat een arbitrageclausule in verzekeringsovereenkomsten verbiedt; dat appellant zich te dien einde op 24 oktober 1994 gericht heeft tot de ombudsman van de Beroepsvereniging der Verzekeringsondernemingen; dat bij gebrek aan vergelijk appellant overging op 27 december 1994 tot dagvaarding ten gronde; dat in die omstandigheden moeilijk beweerd kan worden dat appellant gedraald heeft; dat bovendien appellant genoodzaakt werd zijn handelszaak per 1 mei 1995 stop te zetten, zodat bij het uitblijven van een beschikking appellant schade of ernstige ongemakken zou kunnen ondervinden;

Overwegende dat de rechter in kort geding bevoegd is om provisionele bedragen toe te kennen; dat de verplichting van art. 1039 Ger.W. om uitspraak te doen 'zonder nadeel aan de zaak zelf', niet wijst op een beperking van de rechtsprekende bevoegdheid van de rechter in kort geding, doch slechts te kennen geeft dat de rechter ten gronde in geen enkel opzicht gehouden is wat door de rechter in kort geding beslist werd; dat vereist is dat nopens de eisbaarheid van de sommen geen redelijke twijfel bestaat en er aan de partijen geen definitieve en onherstelbare schade berokkend zou worden;

Overwegende dat de betwisting die thans hangende is, niet gaat om de graad van invaliditeit van appellant, doch wel over de vraag of geïntimeerde gerechtigd was, in afwachting van de expertise de «voorlopige» uitkeringen stop te zetten; dat geïntimeerde immers op 11 mei 1993 overging tot betaling van de invaliditeitsrente; dat de betalingen geschorst werden bij schrijven van 15 juli 1994 tot na ontvangst van het verslag van professor K.; dat op 26 augustus 1994 geïnti-

meerde de terugbetaling vroeg van alle bedragen die sinds 1 februari 1994 werden uitbetaald;

Overwegende dat contractueel bepaald werd dat slechts alle ten onrechte uitbetaalde sommen moeten worden teruggestort krachtens art. 10 van de polis, indien niet, behalve in geval van algehele en blijvende invaliditeit door geïntimeerde erkend, elke verhoging of vermindering van de invaliditeitsgraad, alsook het einde van de invaliditeit, binnen de termijn van één maand gemeld werd; dat het bewijs van een vermindering van de invaliditeit niet op tegenspraak geleverd is; dat evenmin een reden van verval meegedeeld werd zoals opgesomd in art. 12 van de polis; dat slechts eenzijdig gesteld werd dat de arbeidsongeschiktheid sedert februari 1994 geenszins als volledig beschouwd kan worden; dat derhalve contractueel de afbetalingen van de invaliditeitsrente niet geschorst mochten worden;

Overwegende dat de rechter in kort geding vermag maatregelen te nemen in het geval dat de rechten voldoende waarschijnlijk zijn; dat geïntimeerde gehouden is de invaliditeitsrente verder te betalen; dat door aldus te oordelen aan geïntimeerde geen definitieve en onherstelbare schade berokkend wordt;

...

ARBEIDSHOF TE GENT

5e KAMER – 15 MAART 1996

Voorzitter: de h. Dewulf

Raadsheren in sociale zaken: de hh. Van Eyck en Pottie

Advocaten: mrs. Du Tré en Van Herreweghe

1. Werkloosheid – Uitkeringen – Vermindering van het bedrag – Cumulatie met schepenwedde – Gelijkheidsbeginsel – Presentiegeld – 2. Grondwet – Politiek mandaat – Uitoeffening – Beperking – Werkloosheid – Uitkeringen – Cumulatie met schepenwedde

1. Het gelijkheidsbeginsel wordt niet geschonden doordat bij het bepalen van het bedrag van de werkloosheidsuitkeringen rekening wordt gehouden met een schepenwedde maar niet met de presentiegelden uitgekeerd aan gemeenteraadsleden en raadsleden van het O.C.M.W.

2. De grondwettelijke vrijheid om een politieke functie te bekleden wordt niet beperkt door een regeling die de cumulatie van een werkloosheidsuitkering met inkomsten uit een politiek mandaat beperkt.

T. t/ R.V.A.

2. Appellant is werkzaam als timmerman bij een bedrijf te L. Van 1 januari 1989 tot 31 december 1994 was hij tevens schepen van de gemeente W.

Als arbeider werd appellant regelmatig onder het stelsel van gedeeltelijke werkloosheid geplaatst. Doordat hij in de loop van 1993 vrij veel diende te stempelen, werd hij onderworpen aan het systeem van dagbedragen, conform artikel 130 van het Werkloosheidsbesluit.

Blijkens de berekeningsnota van de Administratie der Directe Belastingen, bedroeg het nettojaarinkomen verbon-

den aan het schepenambt 238.824 frank. Het dagbedrag dat hieraan beantwoordt is 765 frank.

Het dagbedrag van de werkloosheidsuitkering voor een werkloze met gezinslast bedraagt 1.264 frank. Aangezien het dagbedrag van de schepenwedde hoger is dan 30% van het dagbedrag van de werkloosheidsuitkering, dienden de werkloosheidsuitkeringen te worden verminderd.

Aan appelland mocht slechts uitgekeerd worden een bedrag dat gelijk is aan het verschil tussen het dagbedrag van de werkloosheidsuitkering van de categorie waarin appelland zich bevindt, verhoogd met 30% van het maximumbedrag van de werkloosheidsuitkering met gezinslast en het dagbedrag van de bijverdienste.

Deze berekening gaf een resultaat van 878 frank dat als bedrag mocht worden uitgekeerd. Aangezien in de periode van 1 oktober 1993 tot 31 december 1993 evenwel een bedrag werd ontvangen van 1.264 frank, besliste de directeur op 24 maart 1994 tot de terugvordering van een bedrag van 386 frank per dag van deze periode.

Appelland geeft toe dat de bestreden beslissing van 25 maart 1994 mathematisch correct is. Zij werd bovendien genomen in overeenstemming met de geldende normen.

Appelland voert de betwisting om principiële juridische redenen. Volgens hem zijn de artikelen 130 en 178 van het Werkloosheidsbesluit strijdig met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet enerzijds en met artikel 8 van de Grondwet anderzijds.

...

4.2. Volgens appelland plaatst de aangevochten regeling hem in een ongelijke positie tegenover de gemeenteraadsleden en de O.C.M.W.-raadsleden (artikel 46, § 3, van het Werkloosheidsbesluit).

Appelland kan echter niet vergeleken worden met deze beide categorieën. Hij ontvangt immers als schepen een *geaarborgde wedde* (die zelfs eventueel recht geeft op pensioen) terwijl gemeenteraadsleden en O.C.M.W.-raadsleden enkel een presentiegeld ontvangen dat afhangt van het aantal zittingen en effectieve aanwezigheid (artikel 12, § 1, Nieuwe Gemeentewet en artikel 38, tweede lid, O.C.M.W.-wet).

Het is precies een *positieve discriminatie* die in artikel 49 ingevoerd wordt op het verbod op arbeid en loon. Overigens kan een presentiegeld bezwaarlijk worden beschouwd als een inkomen in de gewone zin van het woord.

4.2. In tegenstelling tot wat appelland stelt, zijn er ook beperkingen aan politieke mandatarissen die een rustpensioen of ziekte-uitkeringen genieten (artikel 64, § 2, A, 4° en § 4 van het K.B. van 21 december 1967 en artikel 232, § 1, van het K.B. van 4 november 1963).

Werkloosheidsuitkeringen worden toegekend aan personen die onvrijwillig *zonder loon* en zonder werk zijn. Het is dan ook normaal dat de werkloosheidsuitkering (t.l.v. de gemeenschap!) evenredig wordt verminderd wanneer men een «loon» (schepenwedde) ontvangt dat niet beperkt wordt!

Er wordt een appelland *geen verplichting* opgelegd welke *zwaarder* weegt dan die van *andere werklozen* die in gelijke of gelijkbare omstandigheden verkeren.

...

4.4. Samengevat dient te worden geconcludeerd dat het gelijkheidsbeginsel niet geschonden is aangezien vaststaat dat er een redelijk verband bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel:

a) Het doel van de bepalingen vervat in de artikelen 130 en 178 van het Werkloosheidsbesluit is het bedrag van de werkloosheidsuitkeringen evenredig te verminderen naargelang er een groot netto-inkomen wordt verworven uit andere activiteiten (beroepsactiviteit, politiek mandaat, onvolledig pensioen ...).

De regel in kwestie is alzo van toepassing op een welomschreven categorie, nl. zij die een mandaat uitoefenen in de zin van artikel 49. Een dergelijk criterium is algemeen en objectief omschreven. Er kan niet gesteld worden dat de gehanteerde bepaling op arbitraire wijze toegepast zou kunnen worden.

De opgelegde regel is wettig genomen door de Koning ter uitvoering van artikel 7, derde lid, i, van de Besluitwet van 28 december 1944) en is niet in strijd met hogere rechtsnormen.

b) De maatregel is efficiënt en er is een redelijk en logisch verband met het nagestreefde doel.

Wat het redelijke en logische verband betreft (proportionaliteitstoetsing) moet het volgende opgemerkt worden.

T.o.v. de evenredigheid is slechts de *marginale* toetsing door de rechter de juiste houding. De rechter vermogt zich niet in de plaats te stellen van de wetgever. Het gelijkheids- en niet-discriminatiebeginsel laat aan de diverse wetgevers een zeer ruime beleidsvrijheid. Het laat een rechterlijk optreden slechts toe in flagrante gevallen, wanneer het wettelijk optreden door een kennelijke onevenredigheid wordt gekenmerkt (L.P. Suetens, «De invloed van het Arbitragehof op het grondwettelijk recht», *R.W.*, 1993-94, 1314).

De rechter mag immers niet in de beoordeling van de opportuniteit treden, daar men anders verglijdt naar «le gouvernement des juges» (Dumon, F., «Rechtspraak - Jurisprudentie», *R.W.*, 1992-93, 143; vergelijk Arbitragehof, nr. 23/89 van 13 oktober 1989, *B.S.*, 8 november 1989).

Als zodanig is er geen sprake van een kennelijke onevenredigheid.

- Het is niet onevenredig een inkomen uit een wedde in aanmerking te nemen om de werkloosheidsuitkering te verminderen en presentiegeld niet. Dit laatste kan bezwaarlijk worden beschouwd als een inkomen in de gewone zin van het woord.

Het is niet correct dat inkomsten uit het lidmaatschap van een intercommunale of ander orgaan onbeperkt kunnen worden gecumuleerd met werkloosheidsuitkeringen, nu dergelijke mandaten niet worden gevisieerd door artikel 46, § 3, dat beperkend en strikt moet worden uitgelegd.

- Het is niet onevenredig dat personen die enkel een loon of wedde ontvangen, de inkomsten uit dit mandaat onbeperkt kunnen cumuleren, aangezien de uitbetaling van werkloosheidsuitkeringen gebeurt door de staat (zonder tegenprestaties in de vorm van arbeid) en het besluit een dergelijke betaling mag laten afhangen van het vervullen van een aantal voorwaarden.

Er bestaat geen onverantwoord onderscheid t.a.v. de genietters van andere sociale-zekerheidsuitkeringen, nu ook de andere wetgevingen voorzien in bepaalde cumulatieregels.

...

5. Artikel 8 van de Grondwet bepaalt dat men aan zekere vereisten moet voldoen om de politieke rechten te kunnen uitoefenen.

Appelland kan niet gevolgd worden in zijn bewering dat de vrijheid om een politiek mandaat te bekleden beperkt

wordt door een regeling die de cumulatie van werkloosheidsuitkeringen met inkomsten uit een mandaat beperkt.

Zijn recht van verkiesbaarheid of uitoefening van een politiek mandaat wordt geenszins belemmerd door het Werkloosheidsbesluit. Door een totaal verbod op aanvullend inkomen te verzachten, heeft de wetgever op wie de regel van toepassing is, geen onverantwoorde verplichting opgelegd. Integendeel is er sprake van een positieve discriminatie, zijnde zelfs een vorm van politieke facilititeit.

Wanneer iemand kiest voor een politiek ambt, is dit een vrijwillige keuze die gepaard gaat met een belangenafweging. Wanneer dit mandaat een inkomen oplevert, is het logisch dat hiervoor bepaalde cumulatieregels van toepassing zijn.

Ook hier toont appellant geen schending aan van een hogere rechtsnorm of onverenigbaarheid met (bijvoorbeeld) de beginselen van het Verdrag ter Bescherming van de Rechten van de Mens.

VREDEGERECHT TE HALLE

8 FEBRUARI 1995

Rechter: de h. De Bisschop

Advocaten: mrs. Deconinck loco Van Lierde en Carlier loco Cochez

Handelshuur – Huurhernieuwing – Weigering – Rechterlijke controle op motief – Marginaal toetsingsrecht

Oordelend over de geldigheid van een weigering van een aanvraag tot huurhernieuwing, kan de rechtbank onderzoeken of de aangevoerde reden oprecht en uitvoerbaar is, rekening houdend met de concrete feiten die worden voorgelegd. Deze controle is echter beperkt, namelijk in zoverre de realisatie van het motief klaarblijkelijk onmogelijk is, niet oprecht, bedrieglijk of absoluut niet ernstig.

M. en G. t/ A.

Op 19 april 1977 sloten eisers en de rechtsvoorganger van verweerder een handelshuurovereenkomst met als voorwerp «een gebouw gelegen te (...) samen met een perceel achterliggende grond waarop twee voetbalpleinen werden aangelegd met een oppervlakte van ongeveer twee hectaren, door de huurder goed bekend en dienende voor de exploitatie van een café-restaurant, vergaderingen, enz.»

Deze handelshuurovereenkomst werd voor een eerste maal verlengd in 1986 om, behoudens tweede hernieuwing, te eindigen op 30 april 1995.

Eisers vroegen op 26 januari 1994 aan verweerder, die inmiddels in de rechten en verplichtingen van zijn vader was getreden, de hernieuwing aan voor een duur van negen jaar tegen dezelfde voorwaarden.

Op 8 april 1994 liet verweerder aan eisers weten dat hij de huurhernieuwing weigerde, hierbij als reden opgevend «dat het mijn wil is om het onroerend goed in zijn totaliteit een bestemming te geven die elke handelsonderneming uitsluit, conform art. 16.2 van de wet op de handelshuurovereenkomsten.»

...

Bespreking

Het voorwerp van de weigering van huurhernieuwing werd door verweerder duidelijk omschreven in zijn schrijven van 8 april 1994, nl. dat het zijn wil is om het onroerend goed in zijn totaliteit een bestemming te geven die elke handelsonderneming uitsluit, conform aan art. 16.2 van de wet op de handelshuur.

In voormeld schrijven werd omtrent de bestemming van het goed geen nadere toelichting verstrekt, doch dit gebeurde wel expliciet in de loop van de procedure.

Inderdaad is het de uitdrukkelijke wil van verweerder het goed in zijn totaliteit, d.w.z. gebouw en voetbalvelden, te verhuren aan de gemeente Sint-Pieters-Leeuw, die hiertoe reeds op 31 maart 1994, in de gemeenteraad, een principiële beslissing heeft genomen «tot optie voor huurovereenkomst van eigendom»; de notulen van deze gemeenteraad worden ons door verweerder overigens zelf voorgelegd. De gemeente preciseert dat zij de gronden met huis en handelshuis zal huren met het oog op «het inrichten van een jeugdhuis en voetbalvelden» (de rechtbank hierbij opmerkt dat deze terminologie wat gebrekkig is daar de voetbalvelden reeds lang aangelegd zijn en uitgerust, o.a. met kleedkamers).

De rechtbank kan, oordelend over de geldigheid van een weigering van een aanvraag tot huurhernieuwing, onderzoeken of de ingeroepen reden oprecht en uitvoerbaar is, rekening houdend met de concrete feiten die voorgelegd werden (Cass., 11 januari 1990, *R.W.*, 1991-92, 993; Cass., 7 juni 1963, *Pas.*, 1963, I, 1063; Cass., 20 mei 1966, *Pas.*, 1966, I, 1189; zie ook Pauwels A., *Handelshuur*, A.P.R., Brussel, Larrier, 153-155, nummers 351-354).

Volgens het merendeel van de rechtsleer is deze controle echter beperkt, nl. in zoverre de realisatie van het ingeroepen motief klaarblijkelijk onmogelijk is, niet oprecht, bedrieglijk of absoluut niet ernstig (zie *Rép. Not.*, tome VIII, *Le bail commercial*, nr. 325; Pauwels, *Handelshuur*, in *A.P.R.*, p. 154-155).

Eisers stellen terecht dat de mogelijke realisatie van het motief beoordeeld dient te worden bij de verhuurder; in ieder geval zal de controle van de rechter marginaal zijn, daar de weigering van een huurhernieuwing een attribuut uitmaakt van het eigendomsrecht van de verhuurder.

Van bedrog kan in casu geen sprake zijn: bedrog impliceert een dwaling bij de bedrogene, een dwaling die opzettelijk wordt veroorzaakt door degene die bedriegt; in de loop van de debatten heeft verweerder evenwel volledig uitsluitend gegeven over zijn motief tot weigering van de huurhernieuwing; van dwaling van de huurders, veroorzaakt door bedrog, kan derhalve geen sprake zijn, evenmin als van een mogelijk onoprecht motief.

Verweerder, bij wie het zij herhaald – de realisatie van het aangevoerde motief dient te worden getoetst, zal het goed verhuren aan een openbaar bestuur, zodat inderdaad iedere handelsonderneming wordt uitgesloten. Vanzelfsprekend is de realisatie van dit motief volkomen ernstig en perfect mogelijk; de rechtbank kan niet verder gaan dan deze marginale toetsing en zeker niet ingaan op de inhoud van de verschillende conclusies die namens eisers worden neergelegd; zij blijven beweren dat de activiteiten die de gemeente in stand zal houden gedurende de duur van haar toekomstige

huur een similair karakter zal vertonen met de handelsexploitatie zoals deze nu gebeurt door henzelf; deze toetsing kan alleen maar gebeuren te bekwaamere tijd, zoals overigens bepaald door art. 25, 6°, Handelshuurwet: in dat geval zullen eisers de door de wet voorziene uitwinningvergoeding kunnen vorderen. Deze redenering is overigens niet in tegenstrijd met die van eisers; zij leggen steeds de nadruk op een appreciatie van de motieven van weigering bij de verhuurder, doch putten zich uit in het aantonen van de wijze van exploitatie door de gemeente die, volgens hen, dezelfde zal zijn.

Verweerder zal het goed verhuren aan een openbaar bestuur en sluit derhalve iedere vorm van handelsexploitatie uit; voor zoveel als nodig, doch niet als volwaardig criterium van toetsing, kan hierbij vastgesteld worden dat de gemeente de terreinen zal laten gebruiken door de gemeentelijke voetbalploegen en er verder een jeugdhuis zal inrichten. Alle andere argumenten aangehaald door eisers passen in het kader van de toepassing van art. 25, 6°, van de wet op de handelshuur, doch niet in het kader van deze procedure. Gelet op de inhoud van hun brief van 29 april 1994 gericht aan verweerder hebben eisers dit overigens zeer goed begrepen.

De vordering is gegrond in zoverre zij strekt tot het verkrijgen van een uitwinningvergoeding ten belope van één jaar huishuur; mocht deze vergoeding niet betaald zijn op de hierna bepaalde vervaldag, dan kunnen eisers nog altijd een beroep doen op de toepassing van art. 27 van de wet op de handelshuur.

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (3e Kamer), 27 november 1995

Ondernemingsraad en veiligheidscomité - Sociale verkiezingen - Technische bedrijfseenheid - Arbeidsrechtbank - Territoriale bevoegdheid

Het middel gericht tegen de beslissing van de Arbeidsrechtbank te Luik van 7 februari 1995 wordt op de volgende gronden verworpen:

«Overwegende dat artikel 8 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt dat de bevoegdheid de macht is van de rechter om kennis te nemen van een vordering die voor hem is gebracht;

«Dat de voor de Arbeidsrechtbank te Luik gebrachte vorderingen ertoe strekten dat de zetels Luik en Evere van eisers als technische bedrijfseenheden zouden worden erkend, alsmede dat voor iedere eenheid een comité voor veiligheid en gezondheid en dat voor de beide zetels een ondernemingsraad zou worden opgericht;

«Overwegende dat krachtens de artikelen 582, 3° en 4°, en 627, 9°, van het Gerechtelijk Wetboek, alleen de rechtbank van «de plaats waar de mijn, de fabriek, de werkplaats, het magazijn, het kantoor gelegen is en in het algemeen, van de plaats die bestemd is voor de exploitatie van de onderneming, de uitoefening van het beroep of de werkzaamheid van de vennootschap», plaatselijk bevoegd is tot kennisneming

van die vorderingen; dat uit de voorbereiding van het Gerechtelijk Wetboek volgt dat de wetgever, in die laatstbedoelde bepaling, de bevoegdheid van de rechter van de plaats waar het werk is gevestigd op een algemene wijze heeft willen vastleggen; dat noch de wet van 20 september 1948 houdende organisatie van het bedrijfsleven, noch de wet van 10 juni 1952 betreffende de gezondheid en de veiligheid van de werknemers, alsmede de salubriteit van het werk en van de werkplaatsen van voormeld artikel 627, 9°, afwijken;

«Overwegende dat de Arbeidsrechtbank te Luik, door zich plaatselijk bevoegd te verklaren, geen van de in het middel aangewezen wettelijke bepalingen schendt.»

(Voorzitter: de h. Marchal – Rapporteur: de h. Rappe – Openbaar ministerie: de h. Leclercq – Advocaat: mr. Verbist – In de zaak: P. t/ C.N.E. e.a.)

NOOT – De werkgever moest bij de laatste sociale verkiezingen uiterlijk op de vijftiendertigste dag die de aanplaking van de verkiezingsdatum voorafging, de O.R., het C.V.G.V. of eventueel de vakbondsafvaardiging of de werknemers en de representatieve werknemersorganisaties schriftelijk in kennis stellen van zijn beslissing betreffende de indeling van de juridische entiteit in technische bedrijfseenheden met hun beschrijving en grenzen, of de samenvoeging van meerdere juridische entiteiten in technische bedrijfseenheden met hun beschrijving en grenzen (artikel 8, 2°, K.B. 12 augustus 1994, *B.S.*, 2 september 1994).

Binnen zeven dagen konden de betrokken werknemers of de representatieve werknemersorganisaties tegen de (afwezigheid van) beslissing in beroep gaan bij de arbeidsrechtbank (artikel 9 K.B. 12 augustus 1994, *B.S.*, 2 september 1994). Het Verkiezingsbesluit rept echter met geen woord over de bevoegdheid *ratione loci* van dit rechtscollege. Is de arbeidsrechtbank bevoegd van de plaats waar de technische bedrijfseenheid is gelegen of van de plaats van de maatschappelijke zetel?

Ook bij vorige sociale verkiezingen zorgde deze lacune voor de nodige moeilijkheden.

Volgens Arbrb. Brussel, 26 januari 1979, *J.T.T.*, 1979, 61, is in het geval dat het bestaan van een technische bedrijfseenheid aan de orde is, de rechtbank bevoegd van de plaats van de juridische eenheid die afzonderlijk of met andere zetels reeds een door allen erkende technische bedrijfseenheid uitmaakt. Zowel Arbrb. Gent, 4 april 1991, *J.T.T.*, 1992, 186, als de Arbrb. Turnhout, 12 maart 1991, *Turnh. Rechtsl.*, 1991, 72, meenden dat de zaak behandeld moest worden door de rechtbank van de plaats van de onderneming die de beslissing heeft genomen. De sociale gesprekspartners hebben dit bevoegdheidsprobleem reeds meermaals gesignaleerd (N.A.R., advies nr. 732 van 29 juli 1982, 74-76; N.A.R., advies nr. 960 van 5 juli 1990, 39-40). De wetgever wenst blijkbaar niet op te treden, zodat uiteindelijk het Hof van Cassatie heeft moeten beslissen.

Artikel 627, 9°, Ger.W. bepaalt dat de rechter bevoegd is van de plaats waar de mijn, de fabriek, de werkplaats, het magazijn, het kantoor is gelegen en in het algemeen, van de plaats die bestemd is voor de exploitatie van de onderneming, de uitoefening van het beroep of de werkzaamheid van de vennootschap, de vereniging of van de groepering, voor alle geschillen bedoeld in de artikelen (...), 582, 3° en 4°, (...). Het Hof van Cassatie merkt op dat noch de Bedrijfsorgani-

satiewet, noch de Veiligheidswet afwijken van dit artikel, zodat niet noodzakelijk alleen de rechter van de plaats waar de maatschappelijke zetel is gevestigd, bevoegd is, maar ook eventueel die van de plaats van een bedrijfszetel, i.e. een plaats van exploitatie (in dezelfde zin Arbrb. Gent, 19 februari 1979, *R.W.*, 1979-80, 58).

Hof van Cassatie (1e Kamer), 17 mei 1996

Inkomstenbelastingen – Onroerend goed toebehorend aan één echtgenoot – Hypothecaire lening door beide echtgenoten – Aflossing – Geen aftrekbare post voor de andere echtgenoot

Het bestreden arrest (Hof en datum niet vermeld in de vertaalde tekst) wordt om de volgende redenen vernietigd.

«Overwegende dat ingevolge artikel 54, 3°, van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen (1964), zoals het te dezen van toepassing is, van het totale bedrijfsinkomen de sommen worden afgetrokken, besteed tot aflossing of herstelling van hypothecaire leningen gesloten voor het bouwen, het verwerven of het verbouwen van een gebouwd onroerend goed en gewaarborgd door een tijdelijke verzekering bij overlijden met afnemend kapitaal;

«Overwegende dat die aftrek enkel aan de eigenaar van het onroerend goed kan worden toegekend;

«Overwegende dat het arrest vaststelt dat de verweerders gezamenlijk hypothecaire leningen gesloten hebben voor het verwerven en het verbeteren van een onroerend goed waarvan verweerder de enige eigenaar is;

«Dat het arrest, dat beslist om aan verweester het voordeel van de aftrek van de door haar aan de aflossing van hypothecaire leningen bestede sommen toe te kennen, terwijl zij geen eigenaar van het gehypothekeerde onroerend goed is, artikel 54, 3°, van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen (1964) schendt.»

(Voorzitter: de h. Sace – Rapporteur: de h. Parmentier – Openbaar ministerie: de h. Piret – In de zaak: Belgische Staat t/ T. en L.)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 24 mei 1996

Inkomstenbelastingen – Vervolging – Tegen derden-houders – K.B. 4 maart 1965, art. 215, § 5 – Wettig

Het eerste middel tegen het bestreden arrest (Hof Brussel, 16 juni 1994) wordt om de volgende redenen verworpen.

«Overwegende dat de Koning krachtens artikel 208 van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen (1964) onder meer de wijze moet regelen waarop men dient te handelen voor de aangiften, de opmaking en de kennisgeving der kohieren, de betalingen, de kwijtschriften en de vervolgingen:

«Overwegende dat de Koning door die wetsbepaling gemachtigd is om, teneinde de invordering van de belasting te verzekeren, tegen de derden-houders van inkomsten, sommen en zaken die zij aan een belastingschuldige verschuldigd zijn of hem toebehoren, onrechtstreekse vervolgingen in te stellen waarvan de regels kunnen afwijken van het ge-

meen recht inzake gedwongen tenuitvoerlegging in zoverre het openbaar belang, zoals het door de belastingwet wordt beschermd, zulks vereist;

«Dat de Koning, door in artikel 215, § 5, van het koninklijk besluit van 4 maart 1965 te bepalen dat, ingeval de derden-houders niet voldoen aan de verplichtingen welke uit de voorgaande paragrafen voortvloeien, zij vervolgd worden alsof zij rechtstreekse schuldenaars waren, de hem bij voormeld artikel 208 toegekende bevoegdheden niet heeft overschreden;

«Dat het middel faalt naar recht.»

(Voorzitter: de h. Sace - Rapporteur: de h. Rappe - Openbaar ministerie: de h. Janssens de Bisthoven - Advocaten: mrs. Kirkpatrick en De Bruyn - In de zaak: B.V.B.A. M. t/ Belgische Staat)

NOOT – De conclusie van het openbaar ministerie zal t.z.t. in de *Pasicrisie* gepubliceerd worden.

Hof van Cassatie (1e Kamer), 30 mei 1996

Faillissement – Procedure – Hoger beroep – Termijn – Betwisting over de vraag wat de aard van een storting op een gemeenschappelijke rekening van de advocaten is – Mogelijk buiten faillissement

Het bestreden arrest (Hof Antwerpen, 27 april 1993), dat oordeelt dat een vordering uitsluitend haar oorsprong vindt in het faillissement, wordt om de volgende redenen vernietigd.

«Overwegende dat, naar luid van artikel 465, eerste lid, van de Faillissementswet, de termijn om van vonnissen «in zake van faillissement» in hoger beroep te komen slechts vijftien dagen is, te rekenen vanaf de betekening; dat onder vonnis in zake van faillissement in de zin van die wetsbepaling, moet worden verstaan ieder vonnis dat uitspraak doet over rechtsovereenkomsten en betwistingen die rechtstreeks uit een faillissement ontstaan en waarvan de gegevens voor de oplossing zich bevinden in het bijzonder recht dat het faillissement beheerst;

«Overwegende dat de betwisting betreffende de vraag of een bedrag dat een partij tijdens een geding stort op een gemeenschappelijke rekening van zijn advocaat en van de advocaat van de tegenpartij, nog tot zijn vermogen behoort dan wel enkel als een vrijwillige consignatie op een gemeenschappelijke rekening geldt, niet rechtstreeks uit het faillissement is ontstaan maar ook buiten enig faillissement kan ontstaan;

«Dat niet determinerend is, voor de beoordeling van de aard van de betwisting, dat het beroepen vonnis om de vordering toe te kennen, bijkomend heeft moeten beslissen of de consignatie waarvan hij het bestaan aanneemt, aan de boedel kon worden tegengeworpen;

«Dat het middel in zoverre gegrond is.»

(Voorzitter-rapporteur: de h. Verougstraete – Openbaar ministerie: de h. Dubrulle – Advocaten: mrs. Bützler, Geinger en Houtekier – In de zaak: N.V. M. t/ Faillissement P.V.B.A. R.)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 30 mei 1996

Bevoegdheid en aanleg – Handelspraktijken – Vordering tot staking op grond van buitencontractuele tekortkoming – Verweer met een beroep op een contract tussen partijen – Beïnvloedt de aard van de vordering niet

Het tweede onderdeel van het tweede middel van eiseres tegen het bestreden arrest (Hof Antwerpen, 22 september 1993) wordt om de volgende redenen verworpen.

«Overwegende dat de aard van het verweer tegen een vordering stoelend op het verbod een met de eerlijke handelsgebruiken strijdige daad te stellen, de aard van die vordering zelf niet determineert noch wijzigt;

«Dat de omstandigheid dat, te dezen, eiseres, oorspronkelijke verweerster, had aangevoerd dat zij met verweerster, oorspronkelijke eiseres, een overeenkomst had gesloten betreffende de bestellingen en de uit te voeren werken, zonder invloed blijft op de aard van de vordering die verweerster instelde en die volgens het arrest uitsluitend gegrond was op buitencontractuele tekortkomingen van eiseres.»

(Voorzitter-rapporteur: de h. Verougstraete – Openbaar ministerie: de h. Bresseleers – Advocaten: mrs. Houtekier en De Gryse)

WETGEVING IN KORT BESTEK**Onder de zorg van de Faculteit van de Rechtsgeleerdheid van de V.U.B. (coördinatie: prof. dr. M. van Damme)**

Dit overzicht betreft de wetgeving bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van juni 1996 en kwam tot stand met medewerking van A.M. Baeke, K. Bodard, G. Debersaques, K. Neirynck en L. Veny

Waterkeringen

Het decreet van 16 april 1996 betreffende de waterkeringen (B.S., 1 juni 1996, inwerkingtreding op 11 juni 1996) beoogt de uitbreiding van de regels die tot op heden waren vervat in de Dijkenwet van 18 juni 1979 (B.S., 7 juli 1979), tot het volledige Vlaamse grondgebied, welke wet het Vlaamse Gewest betreft, wordt opgeheven.

De nieuwe regeling komt in grote lijnen overeen met die vervat in de voornoemde Dijkenwet. Luidens artikel 3 zullen de bepalingen ervan toepasselijk zijn op de onroerende goederen gelegen langs de Zeeschelde en haar bijrivieren, de IJzer, de Leie, de Bovenschelde, de Dender en de Gemeenschappelijke Maas, of in de valleien van de onbevaarbare waterlopen met een stroomgebied van minstens 5.000 Ha die in de voornoemde waterlopen uitmonden (zie de bijlage bij het decreet dat deze waterlopen nader omschrijft).

In essentie komt de nieuwe regeling op het volgende neer (zie advies Raad van State, afdeling wetgeving, *Gedr. St., Vl. Parl.*, 1995-96, nr. 196-1, 42-44):

- het Vlaamse Gewest kan op de hiervoor omschreven onroerende goederen alle noodzakelijk waterkeringswerken, alle werken tot aanleg of aanpassing van overstromingsbek-

kens en wachtbekkens, alsook alle werken tot aanleg of aanpassing van de rechtstreekse toegangen naar die werken, uitvoeren (art. 4);

- in principe mag de uitvoering van die werken slechts worden aangevat dertig dagen nadat de eigenaars van de onroerende goederen waarop die werken worden uitgevoerd, hiervan in kennis zijn gesteld (art. 5);

- de uitvoering van de werken en de bijhorende voorbereidingen en activiteiten vormen een erfdiensbaarheid van openbaar nut (art. 6, eerste lid). Indien voor die werken bijkomende grondinnemingen noodzakelijk zijn, is het Vlaamse Gewest verplicht, op vraag van de eigenaar, het benodigde bijkomende terrein aan te kopen of te onteigenen (art. 6, tweede lid). Daalt de waarde van het onroerend goed door de bedoelde werken met meer dan 20% van de waarde van het goed voor de uitvoering van de werken, dan moet het Vlaamse Gewest een vergoeding betalen (art. 8). Bovendien kan, indien het om een gebouwd privaat erf gaat, het Vlaamse Gewest verplicht worden om op vraag van de eigenaar het erf gedeeltelijk of geheel aan te kopen of te onteigenen (art. 9);

- het Vlaamse gewest kan te allen tijde onteigenen zowel voor de uitvoering van de hiervoor bedoelde werken, als voor de bijbehorende werken van natuurtechnische milieubouw en recreatie. In dat geval geschieden de onteigeningen overeenkomstig de spoedprocedure bepaald in de wet van 26 juli 1962 betreffende de rechtspleging bij hoogdringende omstandigheden inzake onteigeningen ten algemene nutte (B.S., 31 juli 1962);

- de kosten voor de opruiming van roerende goederen en verontreiniging veroorzaakt door de werken, vallen ten laste van het Vlaamse Gewest (art. 10);

- het hinderen van de voornoemde werken (art. 15) en de dienstbelemmering (art. 16) worden gestraft met correctionele straffen.

G.D.

Onderwijsrecht I – Programmatie- en benoemingsstop

Na aanzienlijk protest in diverse onderwijskringen en hevige discussies in de parlementaire onderwijscommissie keurde het Vlaamse Parlement op 3 april jl. het fel bekritiseerde en betwiste ontwerp van decreet inzake de programmatiemogelijkheden en de vaste benoemingen goed. Het decreet van 16 april 1996 houdende tijdelijke beperking inzake programmatie en benoeming in sommige onderwijssectoren (B.S., 1 juni 1996) bevat de verschillende maatregelen die bepaalde grondige hervormingen in het secundair onderwijs in de Vlaamse Gemeenschap moeten voorbereiden en begeleiden (cf. *Gedr. St., Vl. Raad*, 1995-96, nr. 248/1, 1).

Wat de tijdelijke programmatiestop betreft, bepaalt artikel 2 dat er tijdens de schooljaren 1996-97 en 1997-98 geen nieuwe onderwijsinstellingen en structuuronderdelen in het voltijds secundair onderwijs kunnen worden opgericht of gesubsidieerd, waarbij een school ontstaan uit fusie niet als een nieuwe instelling wordt beschouwd. In het decreet wordt wel in een aantal uitzonderingsmogelijkheden op de programmatiestop voorzien, zoals de bij afsplitsing ontstane autonome school, de doorstroming van leerlingen van de tweede graad naar de derde graad en de herstructurering van de specialisatiejaren in de verzorgende sector. Bovendien resulteert uit de decretale programmatiestop dat de oprichtings-

normen voor nieuwe scholen, niet ontstaan uit afsplitsing (artikel 3), alsook voor nieuwe onderwijsvormen (artikel 4) tijdelijk overbodig worden. Ten slotte wordt de programmatiemogelijkheid van een tweede verpleegoptie in de vanaf het schooljaar 1996-97 ingevoerde vierde graad van het beroepssecundair onderwijs tijdelijk ingetrokken. Het decreet, meer in het bijzonder hoofdstuk III, voert grotendeels gelijklopende bepalingen in voor het buitengewoon secundair onderwijs.

Bijzondere maatregelen gelden zowel voor het deeltijds beroepssecundair onderwijs, waarbij inzonderheid het aantal effectieve centra voor de komende schooljaren voor alle netten op een totaal maximum wordt beperkt en in de bestaande centra geen nieuwe graden kunnen worden georganiseerd (artikelen 6 tot 8), als voor het onderwijs voor sociale promotie (artikel 11) en het deeltijds kunstonderwijs (artikel 12).

Overeenkomstig artikel 13 treden de bepalingen betreffende de tijdelijke programmatiestop in werking op 1 september 1996 en houden zij op uitwerking te hebben op 1 september 1998.

De uitvoering van de in het Vlaamse regeerakkoord vooropgestelde autonomie en responsabilisering voor de scholen in het secundair onderwijs, alsook de hervorming van het deeltijds volwassenenonderwijs veronderstellen dan weer enerzijds nieuwe regelgeving op het vlak van de financiering en organisatie van de instellingen en anderzijds fundamentele aanpassingen aan de rechtspositie van het personeel (*Gedr.St., Vl. Raad*, 1995-96, nr. 248/1, 4). Een cruciaal element in deze hervorming behelst de samenwerking tussen bestaande instellingen en het voeren van een autonoom personeelsbeleid binnen een stelsel van budgetfinanciering.

Met het oog op al die wijzigingen voert artikel 14 een beperking in van de toelating tot de proeftijd en de vaste benoeming, terwijl artikel 15 de regels vastlegt waaronder een vaste benoeming zonder uitwerking tegen de overheid blijft; in de artikelen 16 tot 19 worden een aantal uitzonderingen op die beperkingen vermeld. Enkel de vaste benoemingen die in overeenstemming zijn met de decretale bepalingen, kunnen tegengeworpen worden aan de overheid.

De tijdelijke regels inzake de benoemingsstop gelden voor de periode van 1 februari 1996 tot en met 1 januari 1998.

L.V.

Sociaal Impulsfonds

In het decreet van 14 mei 1996 (*B.S.*, 1 juni 1996) worden de regels inzake de werking en de verdeling van het Sociaal Impulsfonds vastgesteld.

Hoofdstuk I bevat een aantal algemene bepalingen. Zo wordt o.m. de opdracht van het Impulsfonds omschreven als de ondersteuning van het gemeentelijk beleid inzake het herstel van de leef- en omgevingskwaliteit van de achtergestelde buurten en de steden en het gemeentelijk beleid inzake de bestrijding van de kansarmoede en de bevordering van het welzijn. In de begroting van de Vlaamse Gemeenschap wordt hiervoor jaarlijks een vastleggingskrediet ingeschreven aanpasbaar met een evolutiepercentage.

De vaststelling en verdeling van trekkingsrechten, de besteding van de trekkingsrechten en de uitbetaling van de trekkingsrechten komen respectievelijk aan bod in de hoofd-

stukken II, III en IV. Zowel de Vlaamse Gemeenschapscommissie voor het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad als de gemeenten van het Vlaamse Gewest stellen een beleidsplan op dat volgens het decreet een minimumaantal elementen moet bevatten ter realisering van de doelstellingen inzake leef- en omgevingskwaliteit. Dit beleidsplan moet goedgekeurd worden door de Vlaamse regering in de vorm van een beleidsovereenkomst waarin de doelstellingen, de te bereiken resultaten, de daarvoor noodzakelijke middelen en het bedrag aan trekkingsrechten worden omschreven. De hoofdstukken V en VI ten slotte bevatten respectievelijk een aantal bijzondere bepalingen en opheffings- en overgangsbepalingen.

Dit decreet heeft uitwerking met ingang van 1 januari 1996, met uitzondering van artikel 21, § 1 (betreffende de op te heffen bepalingen ingevolge het nieuwe decreet) dat in werking treedt op de datum van de bekrachtiging van dit decreet.

Voor de uitvoering van het decreet van 14 mei 1996, zie de besluiten Vl. reg. 14 mei 1996 (*B.S.*, 3 juli 1996).

K.B.

Wijziging art. 104 W.I.B. – Aftrekbare bestedingen

De milieu- en natuurbewegingen moeten over voldoende financiële middelen kunnen beschikken om hun belangrijke opvoedende rol naar behoren te kunnen uitoefenen. Het is dan ook bijna vanzelfsprekend dat giften gedaan aan dergelijke, in het belang van de gemeenschap werkende verenigingen, zoals o.m. ook de Belgische universiteiten, de O.C.M.W.'s, bepaalde culturele instellingen, enz. aftrekbaar dienen te zijn van het belastbaar netto-inkomen. Deze fiscale aftrekbaarheid is namelijk het middel bij uitstek om een financiële stimulans mogelijk te maken zonder te vervallen in een stelsel van subsidies, dat een politieke neutraliteit in het gedrang kan brengen.

Artikel 2 van de wet van 2 april 1996 (*B.S.*, 4 juni 1996, p. 15.261) strekt er dan ook toe de lijst van de van het totaal belastbaar netto-inkomen aftrekbare bestedingen (artikel 104, 3°, W.I.B.) aan te vullen met de giften in geld aan erkende instellingen die het natuurbehoud of de bescherming van het leefmilieu nastreven. De instellingen die daarvoor in aanmerking komen, moeten wel erkend zijn door de bevoegde minister en door de minister van Financiën. Bij de bepaling van de criteria voor erkenning, dient er evenwel op toegezien te worden dat enkel die verenigingen die een zekere duurzame werking vertonen in aanmerking komen.

K.N.

Belastbaar vermogen voertuigen

In de Nederlandse tekst van het Wetboek van de met de inkomstenbelastingen gelijkgestelde belastingen is o.m. sprake van «een accijnscompenserende belasting in functie van de belastbare kracht uitgedrukt in P.K.». Deze belasting, vastgesteld volgens het fictief vermogen van voertuigen, is uitgedrukt in de niet meer gangbare eenheid van vermogen, de paardekracht. Teneinde in de tekst overeenstemming te bereiken tussen de gebruikte eenheid en het eraan verbonden begrip, is het wenselijk de term «belastbare kracht» te

vervangen door «belastbaar vermogen». Het lijkt echter wel verantwoord de eenheid P.K. – i.p.v. de gangbare eenheid kilowatt – te behouden voor het fictieve vermogen dat als basis dient voor de belasting, om zo duidelijk het onderscheid te maken met het werkelijke vermogen van een voertuig dat thans wordt uitgedrukt in kW.

Bij de wet van 2 april 1996 (*B.S.*, 4 juni 1996, p. 15.261) – meer bepaald artikel 2 – worden de woorden «de belastbare kracht», in alle artikelen waarin ze voorkomen in de Nederlandstalige tekst van het Wetboek van de met de inkomstenbelastingen gelijkgestelde belastingen vervangen door de woorden «het belastbaar vermogen». Deze wet treedt in werking op de dag van bekendmaking in het Staatsblad, dus vanaf 4 juni 1996.

K.N.

Schatkistbons – Vreemde munten

Het K.B. van 13 mei 1996 en het M.B. van 29 mei 1996 (*B.S.*, 6 juni 1996, pp. 15.516 en 15.517) organiseren de uitgifte van schatkistbons in vreemde munten en hun vereffeningssstelsel. Er wordt geen roerende voorheffing geïnd op de inkomsten van de schatkistbons uitgedrukt in vreemde munten die toegekend werden aan professionele beleggers, zoals o.m. financiële instellingen, noch op de inkomsten verkregen n.a.v. verrichtingen in deze effecten door diezelfde beleggers. De minister van Financiën zal de datum van inwerkingtreding van het K.B. van 13 mei 1996 bepalen.

Het M.B. van 29 mei 1996 bepaalt de vormen en kenmerken van de schatkistbons, de wijze van uitgifte, de levering van de effecten en de vereffening ervan, alsook de interestbetalingen en de terugbetaling van het kapitaal. De schatkistbons zijn representatieve effecten van staatsleningen uitgedrukt in vreemde munten, met een looptijd van maximaal 1 jaar en hebben de vorm van gedematerialiseerde effecten, uitsluitend geboek op een rekening. Het inschrijfbedrag op effectenrekening bestaat uit het kapitaal en de interesten door de staat te betalen op de vervaldag. De schatkistbons worden uitgegeven hetzij via aanbesteding met offerteaanvraag (= aanbiedingen), hetzij via iedere andere procedure buiten mededinging (= inschrijvingen) die werd opgenomen in de informatienota waarin de technische aspecten van de uitgifte – zoals wie mag deelnemen, inhoud, bedrag, en rentevoet ... – en de uitvoering van de transacties worden uitgelegd. De aanbiedingen en de inschrijvingen worden ingediend in eigen naam bij de Dienst der Staatsschuld van de Administratie der Thesaurie. De aanvaarding wordt bevestigd door het versturen van een borderel, bevat de voorwaarden van de aanvaarde offerte of inschrijving en omschrijft de betalingsmodaliteiten van de prijs in vreemde munten.

Het M.B. van 29 mei 1996 is niet van toepassing op de schatkistbons uitgegeven vóór de inwerkingtreding van het besluit (datum vast te stellen door de minister van Financiën), noch op de schatkistbons uitgegeven overeenkomstig de bepalingen van het M.B. van 4 februari 1993.

K.N.

SERV – Wijziging samenstelling

Bij het decreet van 14 mei 1996 (*B.S.*, 6 juni 1996) wordt artikel 3, § 1, tweede lid, van het decreet van 27 juni 1985 op de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen opgeheven.

Als gevolg van die opheffing zal de SERV nog uitsluitend zijn samengesteld uit twintig leden die door de representatieve organisaties van de werkgevers, de middenstand, de landbouw en de werknemers zijn voorgedragen en zullen aan deze twintig leden niet langer zeven leden worden toegevoegd welke worden benoemd door de Vlaamse Raad op basis van de evenredige vertegenwoordiging. In de toelichting van het voorstel dat aan dit decreet ten grondslag ligt, wordt in dat verband verduidelijkt dat het niet nodig is «dat de Vlaamse Raad zichzelf adviseert» (*Gedr. St., Vl. Raad*, 1995-96, nr. 169/1).

Het decreet van 14 mei 1996 bevat geen specifieke bepaling van inwerkingtreding.

M.V.D.

Onderwijsrecht II – Lerarenopleiding en -nascholing

Het decreet van 16 april 1996 betreffende de lerarenopleiding en de -nascholing (*B.S.*, 12 juni 1996) voert, na langdurige debatten in opeenvolgende onderwijscommissies van de Vlaamse Raad en veelvuldige besprekingen, inclusief hoorzittingen, met een aantal betrokkenen uit het onderwijsveld, een grondige hervorming door van de lerarenopleiding, gespreid over meerdere school- en academiejaren.

Op de eerste plaats bevatten de artikelen 3 en 4 de decreetale krachtlijnen m.b.t. het beroepsprofiel van de leraar, waarbinnen de Vlaamse regering voor elk leraarstype bij besluit en op advies van de VLOR tot een inhoudelijke (her)definiëring van het beroepsprofiel overgaat; dit besluit wordt binnen een termijn van zes maanden ter bekrachtiging aan het Vlaams Parlement voorgelegd. Hoofdstuk II bevat een soortgelijke bevoegdheidstoewijzing aan de Vlaamse regering betreffende de basiscompetenties van de leraar, zonder de verplichting dit besluit ter bekrachtiging voor te leggen.

Inzake de lerarenopleiding maakt het decreet een onderscheid tussen de initiële opleiding, die ertoe strekt de basiscompetenties bij te brengen, en de voortgezette opleidingen, die tot doel hebben de mobiliteit en de inzetbaarheid van een leraar te vergroten. De opleidingen worden georganiseerd aan de hogescholen, onder de voorwaarden vastgesteld bij het Hogescholendecreet van 13 juli 1994, en de universiteiten, overeenkomstig de bepalingen van het Universiteitsdecreet van 12 juni 1994 (artikel 7); daartoe wijzigingen de artikelen 10 tot en met 42 talrijke bepalingen in beide decreten. Op grond van de basiscompetenties bepalen de lerarenopleiders het opleidingsprogramma van de respectieve opleidingen, waarbij de minimumomvang van de gemeenschappelijke stam van de basiscompetenties ten minste 45 studiepunten bedraagt (cfr. artikel 8).

Ten slotte regelt artikel 9 de ondersteuning van een beginnende leraar, waarbij elke school waar een dergelijke leerkracht zijn opdracht vervult, de verantwoordelijkheid draagt voor de aanvangsbegeleiding en de verdere professionalisering. Hiertoe mogen in het basisonderwijs in voorkomend geval de nascholingskredieten worden aangewend.

Daarnaast reglementeert titel IV de nascholing van leraren, die hetzij op initiatief van de Vlaamse regering, hetzij op initiatief van de inrichtende machten, hetzij op initiatief van de scholen kan worden georganiseerd of uit een aanbodgestuurde navorming kan bestaan. Met uitzondering van

de artikelen 53 en 55, treedt titel IV in werking op 1 september 1996.

Titel V ten slotte bevat een reeks opheffings- en slotbepalingen, waarbij artikel 57, laatste volzin, uitdrukkelijk bepaalt dat het decreet na acht jaar moet worden geëvalueerd.

L.V.

Openbaarheid van bestuursdocumenten

Het decreet van 13 juni 1996 tot wijziging van het decreet van 23 oktober 1991 betreffende de openbaarheid van bestuursdocumenten in de diensten en instellingen van de Vlaamse regering (*B.S.*, 19 juni 1996) moet een oplossing geven aan de moeilijkheden die gerezen zijn naar aanleiding van de door de directieraden, ter uitvoering van artikel VIII78 van het Vlaamse ambtenarenstatuut van 24 november 1993, genomen beslissingen aangaande de loopbaanversnelling of -vertraging van bepaalde geëvalueerde ambtenaren. Aangezien het hier – overeenkomstig de bepalingen van het Openbaarheidsdecreet – rechtshandelingen met rechtsgevolgen betreft, zijn het in beginsel bestuursbeslissingen die door eenieder, zonder daartoe enig belang te hoeven aantonen, kunnen worden ingezien. Opdat de evaluatieprocedure evenwel geen dode letter wordt, moeten volgens de Vlaamse regering de inzage in en de openbaarheid van bestuursdocumenten van persoonlijke aard enigszins worden beperkt.

Krachtens het gewijzigde artikel 2, b, van het decreet van 23 oktober 1991 is een bestuursdocument van persoonlijke aard een document waarin een evaluatie, beoordeling of waardeoordeel van het functioneren van een ambtenaar van de diensten van de Vlaamse Gemeenschap of Vlaamse paracommunautaire of -regionale instellingen is opgenomen. Terwijl het nieuw ingevoegde artikel 9bis bepaalt dat de onderzoeker voor de inzage van bestuursdocumenten geen belang hoeft aan te tonen, is een dergelijk belang wel vereist wat de hierboven bedoelde persoonlijke bestuursdocumenten betreft; voor de openbaarmaking van documenten van persoonlijke aard doen enkel degene waarover het document handelt en de personen wier tussenkomst onontbeerlijk is voor de redactie, de behandeling, het administratief beheer, de opslag, de verwerking, de kwaliteitsbewaking, de interpretatie en de analyse van deze documenten, van enig belang blijken.

Het decreet bevat geen nadere bepaling betreffende de inwerkingtreding ervan.

L.V.

Politie wegverkeer

Bij koninklijk besluit van 29 mei (*B.S.*, 20 juni 1996) werd nogmaals overgegaan tot wijziging van het koninklijk besluit van 1 december 1975 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer. Wijzigingen zijn meer bepaald aangebracht in de artikelen 35, 44 en 59.

De reglementering inzake de veiligheidsgordels in artikel 35 wordt uitgebreid tot andere bevestigingssystemen en gekoppeld aan leeftijdscategorieën: minder dan drie jaar, tussen drie en twaalf jaar en twaalf jaar en ouder. Passagiers kleiner dan 1,50 m en zwangere vrouwen worden niet langer vrijgesteld van het dragen van een veiligheidsgordel.

In artikel 44 wordt het aantal toegelaten inzittenden omschreven. Kinderen van minder dan twaalf jaar mogen bovendien alleen voorin plaats nemen indien het voertuig is uitgerust met veiligheidsgordels of een bevestigingssysteem goedgekeurd om vooraan geplaatst te worden.

Artikel 59, tweede lid, bepaalt welke getuigschriften van vakbekwaamheid worden erkend voor de toepassing van artikel 5 van de Verordening (EEG) nr. 3820/85 van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 20 december 1985 tot harmonisatie van bepaalde voorschriften van sociale aard voor het wegvervoer. De eerste categorie wordt behouden. Het betreft de rijbewijzen uitgereikt door de militaire overheid voor het besturen van voertuigen die overeenstemmen met de categorie C of CE en de categorie D of DE van de rijbewijzen. De tweede categorie wordt gewijzigd. Vanaf nu worden de volgende getuigschriften erkend: de «certificats de qualification» van het zesde leerjaar van het Franstalig secundair beroepsonderwijs afgegeven na voltooiing van de opleiding «conducteurs poids lourd» en de «studiegetuigschriften» van het tweede leerjaar van de derde graad van het Nederlandstalig secundair onderwijs afgegeven aan de leerlingen die de opleiding «vrachtwagenchauffeur» hebben gevolgd.

Er wordt nog een derde categorie toegevoegd, nl. de getuigschriften van beroepsopleiding uitgereikt door de «Office communautaire et régional de la Formation professionnelle», de «Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding» en de «Brusselse gewestelijke Dienst voor Arbeidsbemiddeling» aan de personen die een beroepsopleiding van autobus- en autocar- of vrachtwagenbestuurder hebben gevolgd.

Dit besluit is in werking getreden op 1 september 1996.

K.B.

Vrijstelling veiligheidsgordel

In artikel 35.2, 6°, van het koninklijk besluit van 1 december 1975 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer wordt in de mogelijkheid voorzien om vrijstelling te krijgen van het dragen van de veiligheidsgordel op grond van gewichtige medische tegenindicaties. Door het ministerieel besluit van 29 mei 1996 (*B.S.*, 20 juni 1996) worden de wijze van afgifte en het model van de vrijstellingen van de draagplicht van de veiligheidsgordel op grond van gewichtige medische tegenindicaties bepaald. Het vorig ministerieel besluit van 13 mei 1975, gewijzigd bij ministerieel besluit van 16 mei 1977, dat de wijze van afgifte en het model van vrijstellingen bepaalde, wordt hierbij opgeheven.

Vrijstellingen worden aangevraagd bij het Ministerie van Verkeer en Infrastructuur. Bij de aanvraag wordt een doktersattest gevoegd volgens het model in de bijlage bij het ministerieel besluit. De toegekende vrijstelling waarvan het model eveneens bepaald wordt in de voormelde bijlage, is strikt persoonlijk. Een duplicaat kan evenwel verkregen worden in geval van diefstal, vernietiging, beschadiging of onleesbaarheid. Vrijstellingen met beperkte geldigheidsduur moeten binnen acht dagen na het verstrijken van de geldigheidsduur teruggestuurd worden naar het bevoegde ministerie. Vrijstellingen die zijn uitgereikt vóór de inwerkingtreding van het M.B. op 1 september 1996, blijven geldig.

K.B.

Penitentiair recht – Gebruik van de telefoon door gedetineerden

Het koninklijk besluit van 2 mei 1996 (*B.S.*, 20 juni 1996, inwerkingtreding op 1 augustus 1996) voegt een artikel 35bis in het koninklijk besluit van 21 mei 1965 houdende algemeen reglement van de strafinrichtingen in (*B.S.*, 25 mei 1965). Deze nieuwe bepaling regelt het stelsel van het gebruik van de telefoon door gedetineerden.

Als algemene regel geldt dat een gedetineerde op eigen kosten gebruik mag maken van de telefoon en dit met inachtneming van het interne reglement van de strafinrichting en van de veiligheidsvoorschriften (art. 35bis, eerste lid). Dit recht wordt uitgeoefend overeenkomstig de in artikel 35bis, tweede lid, bepaalde nadere regeling. Zo mogen verdachten in de regel niet telefoneren binnen vijf dagen na de betekening van een bevel tot aanhouding, tenzij met schriftelijke toestemming van de onderzoeksrechter (art. 35bis, tweede lid, 1°). Verdachten die langer dan vijf dagen zijn aangehouden, beklaagden, beschuldigen en veroordeelden mogen telefoneren met hun raadsman, hun verwanten in rechte lijn en met hun verwanten in zijlijn tot de derde graad, hun voogd, hun echtgenoot, alsook met de persoon met wie ze een feitelijk gezin vormen (art. 35bis, tweede lid, 2°, eerste zin). Het recht om te telefoneren kan gedurende een periode van vijf dagen, in voorkomend geval te verlengen met dezelfde termijn, worden geschorst door de procureur des Konings en de onderzoeksrechter op hun gemotiveerde voordering (art. 35bis, tweede lid, 3°). In geval van misbruik kan de gevangenisdirecteur een telefoonverbod opleggen gedurende een maximale termijn van één maand (art. 35bis, tweede lid, 4°). Verder somt artikel 35bis, tweede lid, 5°, een aantal personen en overheden op met wie telefoongesprekken verboden zijn. Onder die personen zijn o.m. genoemd de ministers en hun kabinetsmedewerkers, de leden van de wetgevende vergaderingen, de gerechtelijke autoriteiten en andere gedetineerden (tenzij met goedvinden van de directeur wat deze laatste categorie betreft). Luidens het verslag aan de Koning (*B.S.*, 20 juni 1996, 16969) is de bedoeling van dit verbod te vermijden dat overvloedige oproepen naar deze autoriteiten voorkomen, waarbij het absolute karakter van dit verbod gerechtvaardigd is door het feit dat gedetineerden reeds briefwisseling met die autoriteiten mogen voeren. Op voorstel van de Raad van State, afdeling wetgeving, die opmerkte dat een regel moet worden aangegeven indien een gedetineerde wenst te telefoneren met bijvoorbeeld een broer die lid is van een ministerieel kabinet of zelf in de gevangenis verblijft (*B.S.*, 20 juni 1990, 16970), bepaalt artikel 35bis, tweede lid, 6°, dat die telefoongesprekken worden onderworpen aan het goedvinden van de directeur.

G.D.

Officiële spelling en spraakkunst

Luidens artikel 1, eerste lid, van het decreet van 20 november 1972 tot vaststelling van de officiële spelling en spraakkunst van de Nederlandse taal (*B.S.*, 28 april 1973, zoals het laatst gewijzigd bij decreet van 19 april 1995, *B.S.*, 11 oktober 1995) is de Vlaamse regering belast met de uitvoering van de besluiten van het Comité van ministers van de Nederlandse Taalunie en met het in overeenstemming brengen van de Belgische spellingsbesluiten met die van het voor-

noemde Comité. Het besluit van de Vlaamse regering van 30 mei 1996 tot vaststelling van bepaalde regels van de officiële spelling en van de spraakkunst van de Nederlandse taal (*B.S.*, 21 juni 1996) geeft hieraan uitvoering.

De nieuwe spellingsregels met betrekking tot de spelling van bastaardwoorden, de tussenletters -e(n)- en -s- in samenstellingen, het gebruik van de diakritische tekens li-ggend streepje, trema en apostrof en de spelling van vreemde woorden, zijn vervat in de leidraad en de woordenlijst, gevoegd als bijlagen bij het voornoemde besluit.

De nieuwe spellingsregels treden in werking op 1 september 1996. Bij overgangsmaatregel mogen evenwel tot 31 augustus 1997 de «vroegere» spellingsregels worden toegepast. Dit staat aan de openbare instellingen en de daarmee gelijkgestelde diensten, alsook aan de onderwijsinstellingen, een «inlooperperiode» toe vooraleer ze definitief verplicht worden de nieuwe spellingsregels toe te passen.

G.D.

Uitvoering RIZIV-wet

Het koninklijk besluit van 23 april 1996 tot wijziging van het koninklijk besluit van 4 november 1963 tot uitvoering van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen (*B.S.*, 22 juni 1996, 17.348.) wijzigd een aantal artikelen betreffende de tegemoetkoming voor verzorging en bijstand in de handelingen van het dagelijks leven en het Nationaal College van adviserende geneesheren (hoofdstuk VIIter).

De dienst of inrichting, die instaat voor de verzorging van een rechthebbende, behorende tot de afhankelijkheids-categorie O (artikel 153quindecies, § 2) of A, B of C (artikel 153quindecies, § 3), brengt de verzekeringsinstelling waarbij de rechthebbende is aangesloten of ingeschreven, op de hoogte van hetzij de opname (artikel 153quindecies, § 2, eerste lid, en § 3, eerste lid), hetzij het vertrek uit de inrichting of het overlijden van de rechthebbende (artikel 153quindecies, § 2, tweede lid, en § 3, derde lid) binnen zeven werkdagen – voordien drie werkdagen. Voor elke rechthebbende, behorende tot de afhankelijkheids-categorie A, B of C, moet een individueel verzorgingsdossier worden bijgehouden waarvan de inhoud wordt vastgelegd (artikel 153quindecies, vierde lid).

De procedure voor het bepalen van de afhankelijkheids-categorie (artikel 153sedecies, § 2) wordt aangepast aan de bovenvermelde wijzigingen in artikel 153quindecies. De beslissing van het Nationaal College van adviserend geneesheren betreffende de afhankelijkheids-categorie geldt gedurende maximaal één jaar en kan in de eerste zes maanden niet worden gevolgd door een nieuwe aanvraag wegens verergering van de afhankelijkheidsgraad, tenzij bij medische of verpleegkundige indicatie (artikel 153septiesdecies, 2°, derde lid). De beslissing van het Nationaal College wordt in voorkomend geval ter kennis gebracht van de verpleegkundige die instaat voor de thuisverpleging (artikel 153septiesdecies, 2°, vierde lid).

Het besluit treedt in werking op de dag van bekendmaking in het Belgisch Staatsblad.

A.M.B.

Overheidsopdrachten – Sectoren water, energie, vervoer en telecommunicatie

In het *Belgisch Staatsblad* van 25 juni 1996 zijn twee koninklijke besluiten bekendgemaakt die de omzetting in het interne recht beogen van richtlijn 93/38/EEG van de Raad van 14 juni 1993 houdende coördinatie van de procedures voor het plaatsen van opdrachten in de sectoren water en energievoorziening, vervoer en telecommunicatie (*Publ. (l.)*, nr. L199, 9 augustus 1993).

Het eerste koninklijk besluit – het koninklijk besluit van 18 juni 1996 tot wijziging van boek II van de wet van 24 december 1993 betreffende de overheidsopdrachten en sommige opdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten (*B.S.*, 26 juni 1996, p. 17472) – wijzigt boek II van de wet van 24 december 1993 betreffende de overheidsopdrachten en sommige opdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten (*B.S.*, 22 januari 1994), ten einde er de bepalingen van de voornoemde richtlijn die verband houden met de opdrachten voor aanneming van diensten en de prijsvragen voor ontwerpen, in op te nemen (verslag aan de Koning, *B.S.*, 25 juni 1996, p. 17467). De bepalingen van het besluit zijn van toepassing op de opdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten en op de prijsaanvragen voor ontwerpen die met ingang van 1 juli 1996 worden aangekondigd en op die waarvoor, bij ontstentenis van aankondiging, met ingang van die datum de beslissing wordt genomen om tot een opdracht over te gaan. De vroegere opdrachten blijven onderworpen aan de bepalingen die golden ten tijde van hun aankondiging of beslissing (art. 12 van het besluit);

Het tweede besluit, nl. het koninklijk besluit van 18 juni 1996 betreffende de mededinging in het raam van de Europese Gemeenschap van sommige opdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten in de sectoren water, energie, vervoer en telecommunicatie (*B.S.*, 25 juni 1996, p. 17478) komt in de plaats van het vroegere koninklijk besluit van 26 juli 1994 met hetzelfde voorwerp (*B.S.*, 18 augustus 1994, met de kritiek van de Raad van State, afdeling wetgeving, op deze wetgevingstechniek: *B.S.*, p. 17477). Ook hierin komen thans de opdrachten voor aanneming van diensten en de prijsaanvragen voor ontwerpen voor. Verder voorziet het besluit in een identieke inwerkings- en overgangsregeling (art. 35) als in het eerstgenoemde besluit.

G.D.

Onderwijsrecht III – Rechtspositie Vlaamse gemeenschapsuniversiteiten

Het bijzonder decreet van 14 mei 1996 (*B.S.*, 28 juni 1996) wijzigt een aantal bepalingen van het bijzonder decreet van 26 juni 1991 betreffende de Universiteit Gent en het Universitair Centrum Antwerpen. Die wijzigingen betreffen op de eerste plaats de samenstelling van de raad van bestuur en de kiezerscategorieën van het zelfstandig en assisterend academisch personeel van beide instellingen en daarnaast de opheffing van de functie van vice-rector aan het Universitair Centrum Antwerpen (artikel 2); het universiteitsbestuur van die instelling stelt bijzondere regels vast betreffende de vervanging van de rector bij afwezigheid of verhindering (artikel 4).

Luidens het nieuwe artikel 11, eerste lid, juncto artikel 20, eerste lid, van het gewijzigde decreet is het mandaat van assistentenvertegenwoordiger hernieuwbaar en duurt het twee jaar, zoals voor de afgevaardigden van andere geledingen. Aan artikel 16 wordt een vierde lid toegevoegd, dat de rechtspositie en de gelijkschakeling van de mandaathouders van het N.F.W.O. regelt. Deze nieuwe bepalingen treden in werking bij de eerstvolgende vernieuwing van de raad van bestuur, na de bekendmaking van dit decreet in het Belgische Staatsblad.

Artikel 9 ten slotte bevat een overgangsbepaling i.v.m. de toepasselijke regels voor de benoeming en aanstelling van personeel voor procedures aangevat vóór 1 oktober 1991, en zet tevens een lacune recht in het decreet van 26 juni 1991 betreffende de benoemingsbevoegdheid.

L.V.

BOEKEN

L.A. GEELHOED, R.J. IN 'T VELD, *Vervlechting en verschuivingen van wetgevingscomplexen aan het begin van de 21ste eeuw*, Zwolle, Tjeenk Willink, 1996, 43 pp.

Deze publicatie bevat twee preadviezen voor de Staatsrechtkring, waarbij beschouwingen worden gegeven over de complexe relatie tussen de regelende overheid en de geregelde samenleving en over de effectiviteit van de regelgeving in dat verband.

Geelhoed somt een aantal ontwikkelingen op die het beleidsterrein moeilijker beheersbaar maken voor de regelgever. Hij ziet het beheersbaar maken van de groeiende coördinatielasten in een moeilijker te beheersen omgeving en in een afhankelijker wordende positie, als het centrale vraagstuk waarvoor de regelgever staat. Zoals hij reeds stelde in vorige publicaties met betrekking tot de dereguleringsoperatie in Nederland, acht hij een fundamentele herbezinning op de functies van de sociale rechtsstaat, namelijk de orderende, de presterende, de waarborg- en de sturende functie, onvermijdelijk.

Voor een bespreking van de effecten van deze deregulering van de decentralisatie-operatie, gaat In 't Veld uit van het concept van besturingsnetwerken, waarin een geheel van diverse, interdependente actoren maatschappelijke processen trachten te beïnvloeden. Een van de vaststellingen, die overigens reeds ten tijde van de dereguleringsoperatie in de jaren tachtig in de rechtsleer werd voorspeld, is dat de verminderde regelgeldigheid op het hoogste niveau werd (over)gecompenseerd op intermediaire niveaus. Een andere vaststelling is dat ook het vervangen van regelgeving door andere instrumenten als convenanten en door besturen op afstand via intermediaire organen, een verschuiving oplevert binnen het besturingsnetwerk, maar niet noodzakelijk een grotere graad van zelfbepaling voor het bestuurde systeem. Ook de slogan van het «bestuur dicht bij de burger» wordt in dat opzicht gedemythologiseerd. De auteur gelooft niet in deregulering in haar strikte betekenis, omdat hij een structurele vermindering van interdependenties op grote schaal een illusie acht. Wel pleit hij voor zelfregulering als een vernieuwde vormgeving van de interdependentie binnen het besturingssysteem.

De preadviezen voegen zo een aantal beschouwingen toe aan de reeds omvattende Nederlandse literatuur over dit onderwerp. Zij liggen in de lijn van het eerdere denken over het functioneren van het regelgevende systeem en over aspecten van deregulering en herregulering en zijn in die zin verhelderend, maar niet baanbrekend. Op Belgisch niveau blijft het intussen echter, op een aantal kritieken op het «rechtsonzeker» regelgevingscomplex na, een paar moedige pogingen tot het aanzwengelen van een wetgevingscultuur en -

theorie en enkele pleidooien tot het instellen van een systematische wetgevingsevaluatie, stil.

Patricia Popelier

IVAN VEROUGSTRATE en EDWARD FORRIER (hoofddred.), **De Larcier Wetboeken, Aanvulling 1996, II** (vijf aanvullingen, nieuwe editie van deel VI en cumulatieve registers), Larcier Uitgevers, Brussel, 1996

Bij het basiswerk van *De Larcier Wetboeken* (1994) zijn de aanvullingen 1996, II, verschenen.

Zoals gebruikelijk gaat het om: I. Burgerlijk en gerechtelijk recht; II. Strafrecht; III. Handelsrecht, financieel en economisch recht; IV. Sociaal recht; V. Fiscaal recht.

De aanvulling 1996, I, van deel VI (staatsrecht en administratief recht) was al buitengewoon omvangrijk (822 pagina's). Nu zijn onze regelgevers de laatste tijd in de meeste domeinen van het publiek recht bijzonder creatief geweest. Naar het oordeel van de redactie van deel VI zou het onredelijk geweest zijn een klassieke aanvulling aan te bieden. In plaats daarvan wordt een nieuwe editie van deel VI bezorgd. Ze bestaat uit twee delen: deel VI, A, bevat het staatsrecht, deel VI, B, het bestuursrecht. Beide delen samen beslaan 2210 pagina's.

Naast de aanvullingen en de nieuwe editie van het publiek recht zijn ook de cumulatieve registers 1996, II, verschenen. De materie is bijgewerkt tot en met het Belgisch Staatsblad en het Publicatieblad van 30 juni 1996.

De volledige collectie van de *De Larcier Wetboeken* wordt op nieuw uitgegeven in 1998.

C.C.

R.M. KOEDOOD, **Goederenvervoer over de binnenwateren**, Tjeenk Willink, Zwolle

In dit werk behandelt Koedood de nieuwe regeling met betrekking tot het goederenvervoer over de binnenwateren, zoals deze met de inwerkingtreding van boek 8 N.B.W. op 1 april 1991 tot stand is gekomen. Deze regeling (titel 10), die op vele punten parallel loopt met de regeling voor het zeevervoer (titel 5), vertoont niettemin op sommige punten toch grote verschillen, die een afzonderlijke bespreking rechtvaardigen.

In een inleidend hoofdstuk wordt de totstandkoming van deze regeling geschilderd, worden vervolgens een aantal algemene begrippen toegelicht en wordt stilgestaan bij de voornaamste standaardvoorwaarden die in het binnenlands en in het internationaal vervoer worden gebruikt (de Bevrachtingsvoorwaarden 1991 en de Verlade- und Transportbedingen).

In de daaropvolgende twaalf hoofdstukken worden alle facetten van de overeenkomst van goederenvervoer over de binnenwateren belicht: de algemene bepalingen, de hoofdverplichtingen van de vervoerder, het (dwingendrechtelijk) aansprakelijkheidsstelsel, de bijzondere omstandigheden, de vrachtbrief en het cognossement, het laden en lossen, de aflevering, betaling, bijzondere rechten van de vervoerder, bijzondere overeenkomsten en de verjaring.

Dankzij de vele verwijzingen naar de voorbereidende teksten, de rechtspraak en de rechtsleer vormt dit werk een nuttig en vlot hanteerbaar hulpmiddel voor de jurist die zich wil of moet verdiepen in de stille waters van het binnenvaartrecht.

Marc De Decker

W. KORT-VAN WELZEN, **Christelijke kamerleden en de vrijheid van meningsuiting: een parlementair-historisch onderzoek**, Zwolle, W.E.J. Tjeenk Willink, 1994, 388 pp.

In deze uitgave van haar proefschrift waarop zij, onder het promootschap van prof. mr. A.K.Koekoek, promoveerde tot doctor aan de Katholieke Universiteit Brabant, onderzoekt de auteur in hoever christelijke kamerleden hun levensovertuiging lieten doorklinken in hun politieke stellingname in de kamers. Meer specifiek

opteert zij er, vanuit haar belangstelling voor grondrechten, voor de argumentatie van christelijke kamerleden te bestuderen die zij hebben gegeven in verband met het grondrecht van de vrijheid van meningsuiting.

In het inleidende hoofdstuk belicht de auteur bondig de visies die de christelijke kamerleden aanhingen tegenover de vrijheid van meningsuiting, de individuen en politieke fracties die men als christelijk kan omschrijven (ARP, CHU, RKSP, KVP, SGP, GPV en CDA), alsook het bronnenmateriaal waarop het onderzoek gebaseerd is (vnl. de Handelingen van de Eerste en Tweede Kamer) en de periode die werd onderzocht (1815-1983).

De onderzochte periode werd opgesplitst in vijf delen (de hoofdstukken twee tot en met zes): de periode 1815 (de opname van de vrijheid van drukpers in de grondwet) en 1848 (grondwetswijziging), de periode 1848-1887 (grondwetswijziging), de periode 1887-1917 (grondwetswijziging), de periode 1917-1940 (onderbreking van de zittingen van de Staten-Generaal o.i.v. Wereldoorlog II) en ten slotte de periode 1945-1983 (wijziging van het drukpersartikel).

In elk van die hoofdstukken wordt in een eerste paragraaf de politieke constellatie tijdens de behandelde periode belicht: de opvolgende regeringen, de (wisselende) samenstelling van de kamers, de verhouding tussen de verschillende staatsmachten, alsook de ontwikkeling van de partij- en fractievorming en van de verhouding tussen partij en fractie.

In de tweede paragraaf beschrijft de auteur telkens uitgebreid de visies van de onderscheiden christelijke stromingen en (sinds 1879) partijen met betrekking tot de vrijheid van meningsuiting. Zij baseert zich hiervoor voornamelijk op de door de partijen opgestelde beginselprogramma's (de partijprogramma's).

Vervolgens komen de casussen aan bod waarin de vrijheid van meningsuiting of kwesties rondom deze vrijheid in de kamers behandeld werden. Het betreft uiteraard de verschillende grondwetswijzigingen, maar ook, om er – ter illustratie – enkele van ietwat uiteenlopende aard en datum te noemen: de wet omtrent de belediging van vreemde mogendheden (1816), het drukpersreglement van Nederlands-Indië (1854), de Nieuwe Wetboeken van Militair Straf- en Tuchtrecht (1903), de Bioscoopwet (1926) en de wet tot uitvoering van het Internationaal Verdrag van New York van 7 maart 1966 inzake uitbanning van elke vorm van rassendiscriminatie (1971). Telkens wordt uitgebreid de argumentatie weergegeven die de christelijke kamerleden in de dossiers formuleerden. Opinie geuit buiten het parlement komen, gezien het bronnenmateriaal waarop het onderzoek gebaseerd is, niet aan bod.

In de laatste paragraaf van elk hoofdstuk vergelijkt de auteur de formuleringen van de diverse partijprogramma's inzake de vrijheid van meningsuiting met de uitspraken van de christelijke kamerleden in de concrete dossiers.

In het zevende hoofdstuk beschrijft de auteur bij wijze van besluit hoe de houding van de christelijke kamerleden ten opzichte van de vrijheid van meningsuiting zich in de periode 1815-1983 heeft ontwikkeld. Zij behandelt daarbij in eerste instantie de verschillende politieke partijen afzonderlijk. Algemeen samenvattend stelt zij na dien dat tot 1945 de afgevaardigden van de christelijke partijen niet geneigd waren op te komen voor de vrijheid van meningsuiting (enkele uitzonderingen niet te na gesproken): naast de zorg voor de openbare orde, de goede zeden en de veiligheid van de staat vormden ook de taak die de staat heeft tot handhaving van de normen die in de Bijbel vervat zijn en tot behoud van de christelijke zedenleer redenen tot aanvaarding van beperkingen die gesteld werden aan de vrijheid van meningsuiting. Pas na 1945 groeit, bij de meeste christelijke partijen althans, een grotere bereidheid tot het verdedigen van de vrijheid van meningsuiting in het algemeen.

Wat de inhoudelijke overeenstemming van partijprogramma's en kameruitspraken betreft, stelt de auteur dat er vrij vaak een grote conformiteit tussen beide bestaat: voor de meeste partijen is de conformiteit het grootst in de periode 1917-1940. Slechts uiterst zelden constateert zij enige tegenstrijdigheid tussen beide.

Deze verzorgde uitgave wordt besloten met een Engelstalige samenvatting, een summiere bibliografie en een personenregister.

Koen Breugelmans

KOEN LENAERTS en PIET VAN NUFFEL, **Europees recht in hoofdlijnen**, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1995, 736 pp.

KOEN LENAERTS en DIRK AERTS, **Europees procesrecht**, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1995, 458 pp.

De Nederlandstalige jurist met een belangstelling voor het Europese gemeenschapsrecht wordt de laatste tijd bijzonder verwend. Na de publicatie van de monumentale 5e editie van het boek van Kapteyn, Verloren van Themaat, *Inleiding tot het recht van de Europese Gemeenschappen na Maastricht*, Deventer, Kluwer, 1995, komen ongeveer gelijktijdig drie nieuwe boeken op de markt. Het boek van Devroe en Wouters over *De Europese Unie. Het Verdrag van Maastricht en zijn uitvoering: Analyse en Perspectieven* werd reeds eerder besproken (Zie *R.W.*, 1976-77, 167). Thans liggen voor ons de twee boeken van professor Lenaerts, rechter in het Gerecht van eerste aanleg van de Europese Gemeenschappen te Luxemburg, die in samenwerking zijn geschreven met de heren Van Nuffel en Aerts. Het eerste brengt ons het Europese recht in hoofdlijnen terwijl het tweede betrekking heeft op het Europese procesrecht.

Het boek *Europees recht in hoofdlijnen* omvat een beschrijving van het recht van de Europese Unie, d.w.z. niet alleen het «klassieke» Europese gemeenschapsrecht, maar ook dat van de zg. Tweede en Derde Pijler van het Verdrag van Maastricht. Een boek op de markt brengen over de principes van het Europese gemeenschapsrecht wordt met de dag een hachelijker onderneming. De steeds groeiende omvang van deze materie, de complexiteit en ook de onzekerheid over de mogelijke ontwikkelingen van het Europese integratieproces hebben tot gevolg dat bij de keuze van de te behandelen thema's heel selectief te werk moet worden gegaan. Dat is ook noodzakelijkerwijze het geval met *Europees recht in hoofdlijnen*. Voor de niet gewaarschuwde lezer zullen sommige van deze keuzen niet steeds evident zijn. Zo kan het bij sommigen verwondering wekken dat het mededingingsrecht, kartelrecht, machtspositie, concentratie en steunmaatregelen het met 8 blz. moeten stellen en het landbouwbeleid en sociaal beleid maar elk 4 blz. toebedeeld krijgen terwijl daarentegen het deel over de Europese Unie in het internationale rechtsverkeer 90 blz. bestrijkt. Deze planning van het boek heeft echter voordelen: over de vermelde grote thema's bestaan reeds gespecialiseerde werken, terwijl over de Europese Unie in het internationale rechtsverkeer in het Nederlands nauwelijks iets is gepubliceerd.

De structuur van *Europees recht in hoofdlijnen* is de volgende: eerst wordt een historisch overzicht gegeven van het Europese integratieproces, waarna de materiële werkingssfeer van de verdragen aan bod komt. Bijzonder overzichtelijk in dit verband is de analyse van het subsidiariteits-, het proportionaliteits- en het gelijkheidsbeginsel; ook de behandeling van de «vrijheden» (vrij verkeer van goederen, personen, diensten en kapitaal) is uiterst scherp en voortreffelijk behandeld. De besluitvorming (deel IV) en de rechtsbronnen (deel V) vormen echter het zwaartepunt van dit werk. Ook de reeds met het Europese recht vertrouwde lezer zal de scherpe synthetische en didactische kwaliteiten van de auteurs op al die gebieden weten te appreciëren.

Rechtsbescherming komt in het boek maar zijdelings aan bod, onder meer wordt het eveneens voortreffelijk stuk over «doorwerking» wordt behandeld. Dit tekort wordt echter ruimschoots gecompenseerd door het tweede boek dat Lenaerts in samenwerking met Aerts heeft gepubliceerd. In hun *Europees procesrecht* wordt allereerst aandacht geschonken aan de rechterlijke organisatie in de Europese Unie, waarbij ook uitvoerig de prejudiciële procedure wordt besproken. Ook hier wordt op een didactische wijze te werk gegaan, waarbij, uitgaand van de vraag wie een prejudiciële vraag kan stellen, over de pertinentie van de gestelde vraag, uiteindelijk «de verplichting» tot prejudiciële vraagstelling wordt behandeld. Een op het eerste gezicht vreemde afsluiting van het deel over de rechterlijke organisatie is het hoofdstuk over «het beginsel van de volle werking van het gemeenschapsrecht». De realisatie van «de volle werking van het gemeenschapsrecht» heeft immers niet direct betrekking op de «rechterlijke organisatie». Daarom had dit overigens interessante hoofdstuk wellicht beter als inleiding gediend bij deel II van het boek over «De afdwinging van het gemeenschapsrecht». Het is precies bij «de afdwinging» dat het beginsel van de volle werking zijn belangrijke toepassingen heeft gekend. In deel II en III komen dan de voornaamste aspecten van rechtsbescherming aan bod die

zowel bij rechtstreekse als onrechtstreekse procedures bij de communautaire rechter kunnen rijzen. Bijzonder degelijk geanalyseerd en samengevat zijn in dit verband de behandeling van het beroep wegens niet-nakoming van het gemeenschapsrecht door een lidstaat (art. 169 EG-Verdrag), het beroep tot nietigverklaring (art. 173 EG-Verdrag) en het beroep tot schadevergoeding (art. 178 juncto 215, lid 2 EG-Verdrag). Deze procedures vormen meer dan een derde van het boek en behoren wat het niveau van de analyse, beschrijving en synthese betreft tot het beste dat in het Nederlands over deze complexe onderwerpen van het Europees gemeenschapsrecht is verschenen. Daarbij komt nog dat in een laatste deel van het boek de rechtspleging zowel voor het Hof van Justitie als voor het Gerecht van eerste aanleg wordt behandeld. De verschillende etappes in de diverse procedures worden met de grootste zorgvuldigheid – en steeds zoveel mogelijk gebaseerd op een uitvoerige rechtspraak – beschreven. In het Nederlands is in het verleden maar weinig over de procedurele aspecten gepubliceerd zodat thans met dit boek een belangrijke lacune in de doctrine wordt opgevuld.

De verschijning, op hetzelfde ogenblik, van deze twee boeken betekent een mijlpaal in de Nederlandstalige Europeesrechtelijke doctrine. Ze kunnen los van elkaar worden gelezen maar vormen toch een eenheid. Dit heeft voor- en nadelen. Aldus zal de lezer die zich in de rechtsbescherming wil verdiepen, zich uiteraard richten op het boek *Europees procesrecht*, maar daarin ontbreken dan essentiële hoofdstukken zoals directe werking en voorrang, kortom het volledige vraagstuk van de relatie tussen het Europese gemeenschapsrecht en het nationale recht, dat in het boek *Europees recht in hoofdlijnen* moet worden gezocht. Dit zal wellicht dan ook velen ertoe aanzetten zich de twee boeken aan te schaffen. Ten slotte nog dit: de boeken zijn aldus geconcipeerd dat ze zowel voor studenten – hopelijk heeft de uitgever bij de prijsbepaling van deze boeken hiermee rekening kunnen houden – als voor praktijkjuristen – advocaat evenzeer als bedrijfsjurist – onmisbare werkinstrumenten zullen zijn.

Marc Maresceau

LOONSTRA, C.J. (red.), **Arbeidsrecht en Mensbeeld 1946-1996**, Deventer, Kluwer, 1996, 346 pp.

Op 25 mei 1946 werd in Den Haag de Vereniging voor Arbeidsrecht opgericht. Op hetzelfde moment ontstond ook het Sociaal Maandblad Arbeid, toen nog in twee tijdschriften: Sociaal maandblad en ARbeid. Het dubbeljubileum werd op 24 mei jl. gevierd met een academische zitting in de Nieuwe Kerk te Den Haag. Naar aanleiding hiervan werd een feestbundel uitgegeven onder het motto «Arbeidsrecht en Mensbeeld».

In een inleidend hoofdstuk schetsen Jansen en Loonstra de ontwikkeling van de VvA en geven ze een overzicht van de thema's die in haar schoot werden behandeld. Daarna volgen een aantal teksten van leden van de vereniging. Zij gaan allemaal uit van de vraag of het huidige positieve arbeidsrecht een adequaat juridisch kader biedt waarbinnen recht kan worden gedaan aan de mens en de maatschappelijke werkelijkheid anno 1996.

Duk, Van den Heuvel, Konijn, Riphagen, Van Gijzen, Asscher-Vonk, Staal, De Vries en Gerritsen bekijken de probleemstelling vanuit het individueel arbeidsrecht. Heerma van Voss en Geers behandelen onderwerpen die onder de noemer arbeidsomstandighedenrecht (te vergelijken met onze arbeidsreglementering) thuishoren. Aan het collectief arbeidsrecht wordt aandacht besteed door Van Peijpe, Olbers, Betten en Schut, Rood, Van der Heijden, Zeilstra/Sprengers en De Bijl Nachenius exploreren een subthema, namelijk medezeggenschapsrecht. Jaspers verzorgt een interludium over het Europees sociaal recht, waarna de bundel wordt afgesloten met bedenkingen van de sociale-zekerheidsspecialisten Noordam, Wentholt, De Jong en Pennings.

De denkoefening heeft vierentwintig korte, maar schitterende, stukjes opgeleverd. Van de grijze eminenties had men niet anders verwacht, maar ook de jonge(re) garde is aardig uit de hoek gekomen.

Uit het inleidend hoofdstuk leren we dat de oprichters van de VvA een bijdrage wensten te leveren aan een beter arbeidsrecht. Met deze publicatie is deze doelstelling zeker gerealiseerd.

Patrick Humblet

De grote arresten van het Hof van Cassatie in sociale zaken

NIEUWE UITGAVE !

Gewezen op conclusie van em. procureur-generaal H. Lenaerts

W. van Eeckhoutte (ed.)

Omvang: 957 pag.
ISBN 90 6215 535 9
Prijs: BEF 4.450,-

De grote arresten van het Hof van Cassatie in sociale zaken is een verzameling van alle nog relevante arresten van de derde kamer van het Hof van Cassatie waarbij een conclusie van em. procureur-generaal H. Lenaerts beschikbaar is. De arresten worden samen met de conclusies gepubliceerd.

Met de bundel beschikt de lezer dan ook over een nagenoeg complete verzameling van nog bruikbare conclusies van het Openbaar Ministerie in sociale zaken, met de arresten waarbij ze horen. Die conclusies zijn, voor zover ze al werden gepubliceerd, verspreid over verschillende, niet altijd gemakkelijk toegankelijke vindplaatsen. Belangrijk is dat deze bundel een niet onaanzienlijk aantal nog niet eerder gepubliceerde conclusies bevat. Zij ontsluiten sommige facetten van het sociaal recht nog wat meer. Met dit boek heeft de lezer alles bij de hand.

Consultatie en opzoeking worden vergemakkelijkt doordat ieder arrest wordt voorafgegaan door een aantal trefwoorden die de behandelde problematiek situeren, een samenvatting van het arrest en een verwijzing naar de wettelijke of reglementaire bepalingen die in de conclusies en de uitspraak aan bod komen. Zijn die bepalingen door de evolutie achterhaald, zonder dat evenwel het arrest zijn belang heeft verloren, dan worden de actueel geldende bepalingen vermeld.

Met het oog op de praktische hanteerbaarheid wordt het geheel ontsloten door drie registers: een register op de wetgeving, een register op de arresten en een uitgebreid zakenregister.

MAKLU Uitgevers n.v.

Somersstraat 13/15, 2018 Antwerpen – Tel.: 03/231.29.00 – Fax 03/233.26.59

Vraag onze nieuwe catalogus 1997 aan !

VERSCHEENEN

BEROEPENWETGEVING IN ONTWIKKELING

Evaluaties halverwege het invoeringstraject van de wet BIG

F.C.B. van Wijmen
C.J.M. Nederveen-van de Kragt

ISBN 90-5095-003-5 – Omvang: 258 pag. – Prijs: 1.250,-BF

Dit boek geeft inzicht in de belangrijkste aspecten van de kort geleden geheel gemoderniseerde Nederlandse beroepenwetgeving en bevat ook vergelijkingen met de Europese regelgeving op dit terrein. In november 1993 is de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg, de Wet BIG in het Staatsblad verschenen. Deze wet gaat maar liefst 12 wetten, die in de loop der tijd zijn ontstaan, vervangen. Acht gezondheidszorgberoepen (arts, tandarts, verloskundige, apotheker, psychotherapeut, psycholoog, fysiotherapeut en verpleegkundige) verkrijgen de zgn. titelbescherming. De Wet BIG gaat de keuzevrijheid van de patiënt vergroten en biedt die patiënt tegelijk bescherming. Centraal staat daarbij de kwaliteit van de beroepsuitoefening in de individuele gezondheidszorg. Voor de beschermde beroepen worden onder andere opleidingseisen gesteld, bestaat de mogelijkheid van door de overheid erkende specialisatie en is het deskundigheidsgebied wettelijk vastgelegd. Voor de uitvoering van riskante medische handelingen is een regeling opgenomen en verder gaat voor alle genoemde beroepen tuchtrecht gelden. Deze wet treedt eind 1997 naar verwachting geheel in werking. Halverwege het invoeringstraject is de balans opgemaakt. De bijdragen zijn geleverd door experts op de verschillende daalaspecten.

Eén hoofdstuk is gewijd aan de Belgische regelgeving op dit terrein en er zijn bijdragen over (een vergelijking) van de Europese regelgeving en over de specifieke problematiek van de erkenning van diploma's in Europees verband.

INTERSENTIA Uitgevers NV
Antwerpen - Groningen

Volhardingstraat 27 – 2020 Antwerpen
☎ 03/248.74.54 – Fax 03/248.83.82

VERSCHENEN

BASISWETTEKSTEN INZAKE HET RECHT VAN DE INTELLECTUELE EIGENDOM

Hendrik VANHEES

ISBN 90-5095-002-7 – Omvang: 528 pag. – Prijs: 895,-BF

In dit wetboek worden een groot aantal basiswetteksten op het gebied van de intellectuele eigendom samengebracht (auteursrecht, octrooirecht, merkenrecht, tekeningen- en modellenrecht, de bescherming van topografieën van halfgeleiders, kwekersrecht, de bestrijding van namaak). Zowel internationale overeenkomsten (o.a. het TRIPS-akkoord, het Verdrag van Parijs tot bescherming van de industriële eigendom, de conventie van Bern voor de bescherming van letterkundige en kunstwerken) als Europese wetteksten (o.a. de verordening inzake het Gemeenschapsmerk, de richtlijn databanken) en Belgische wetgeving (o.a. de auteurswet, de octrooiwet, de Benelux Merkenwet, de Benelux Tekeningen- en modellenwet) werden opgenomen.

De materie is bijgewerkt tot 30 september 1996.

INTERSENTIA Uitgevers NV
Antwerpen - Groningen

Volhardingstraat 27 – 2020 Antwerpen
☎ 03/248.74.54 – Fax 03/248.83.82

VERSCHENEN

DE HERVORMING VAN HET VOORONDERZOEK IN STRAFZAKEN

Moet het gerechtelijk onderzoek in zijn huidige vorm gehandhaafd blijven?

Bart DE SMET

ISBN 90-5095-001-9 – Omvang: ca. 480 pag. – Prijs: 3.450,-BF

De hervorming van het strafrechtelijk vooronderzoek, een thema dat lang in de academische sfeer bleef hangen, is momenteel niet meer uit de actualiteit weg te denken. Steeds meer groeit het besef dat de diverse schakels van de strafvorderlijke keten niet optimaal zijn afgestemd en dat de strafvordering dringend structurele aanpassingen behoeft. Meermaals werd gepoogd de strafvordering te moderniseren, doch telkens ontbrak consensus over de opzet en de omkadering van het proces.

Het struikelblok op weg naar hervormingen blijkt vooral de rol van de onderzoekrechter te zijn. Terwijl sommigen het noodzakelijk achten de onderzoeksrechter als leider van het onderzoek te handhaven, pleiten anderen voor een geheel nieuwe structuur waarin de politie onder de controle staat van een rechter van het onderzoek. Deze magistraat zou dan niet meer gelast zijn met de leiding van een aantal dossiers, maar zou slechts mogen optreden als een partij hem daartoe uitdrukkelijk verzoekt.

In dit boek geeft Dr. Bart De Smet een overzicht van de argumenten pro en contra het gerechtelijk onderzoek en gaat hij na of deze onderzoeksvorm nodig is om een efficiënte en evenwichtige rechtshandhaving tot stand te brengen.

INTERSENTIA Uitgevers NV
Antwerpen - Groningen

Volhardingstraat 27 – 2020 Antwerpen
☎ 03/248.74.54 – Fax 03/248.83.82